

RENDŐRSÉGI TANULMÁNYOK

A RENDŐRSÉG TUDOMÁNYOS TANÁCSÁNAK FOLYÓIRATA

ANGYAL MIKLÓS

Mitől tudomány a kriminalisztika? Újragondolt kriminalisztikai elméletek

BISCHOFF GEORGINA – TÁNCZI TIBOR

Innovatív adatbázisok létrehozásának lehetősége és gyakorlati haszna az illegális migrációhoz kapcsolódó büntetőeljárásokban

LŐWI ILDIKÓ

A V4 országainak a modernkori bevándorlással kapcsolatos attitűdjei – Nemzetközi kitekintés

BALLA JÓZSEF

Úti okmányok elfogadásának, érvényességének kérdésköre

II. évfolyam 2019/1.

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK:

Dr. Pozsgai Zsolt rendőr vezérőrnagy

TAGOK:

Dr. habil. Boda József nyugállományú nemzetbiztonsági vezérőrnagy

Dr. Boros Gábor rendőr ezredes

Dávid Károly rendőr dandártábornok

Dr. univ. Dsupin Ottó rendőr dandártábornok

Dr. Gárdonyi Gergely PhD rendőr ezredes

Dr. habil. Hautzinger Zoltán

Dr. Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagy

Prof. Dr. Kerezsi Klára MTA doktora

Dr. habil. Kovács Gábor rendőr dandártábornok

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes

Prof. Dr. Sallai János rendőr ezredes

Dr. Sipos Gyula rendőr vezérőrnagy

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. Gaál Gyula PhD rendőr ezredes

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Dr. Molnár Katalin PhD

MŰSZAKI SZERKESZTŐ:

Steib Norbert

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes, Rendőrség Tudományos Tanácsa elnök

KIADÓ

Rendőrség Tudományos Tanácsa

Cím: 1139 Budapest, Teve u. 4-6.

1903 Bp. Pf.: 314/15.

Telefon: +36 1 443-5533, BM: 33-355

Fax: +36 1 443-5784, BM: 33-884

E-mail: rtt@orfk.police.hu

Webcím: www.bm-tt.hu/rtt/index.html

HU ISSN 2630-8002 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A szerkesztőség olyan kéziratokat vár közlésre, amelyek a bűnmegelőzés, a bűnüldözés, a közbiztonság, a közrend, a határrendészet, a vezetés-irányítás és a mindenoldalú biztosítás kérdéseit elemzik, értékelik. A kéziratokon kérjük feltüntetni a szerző nevét, szolgálati helyét, beosztását, telefonszámát. Kérjük, hogy a cikkek szövegét e-mailben küldjük meg. A szerkesztőség a beérkezett kéziratot szakmai szempontból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására. A megjelenő írások nem a Rendőrség Tudományos Tanácsa, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságán alapuló álláspontját képviselik. El nem fogadott kéziratot nem áll módunkban visszaküldeni. A szerkesztőség másodközlést nem vállal.

TARTALOM 2019/1.

- ANGYAL MIKLÓS** Mitől tudomány a kriminalisztika?
Újragondolt kriminalisztikai elmé-
letek
(4-28)
- BISCHOFF GEORGINA – TÁNCZI TIBOR** Innovatív adatbázisok létrehozásá-
nak lehetősége és gyakorlati hasz-
na az illegális migrációhoz kapcsol-
ódó büntetőeljárásokban
(29-68)
- LŐWI ILDIKÓ** A V4 országainak a modernkori
bevándorlással kapcsolatos attitűd-
jei – Nemzetközi kitekintés
(69-108)
- BALLA JÓZSEF** Úti okmányok elfogadásának, ér-
vényességének kérdésköre
(109-122)
- CHRISTIÁN LÁSZLÓ** A vidékbiztonság rendészeti sze-
replői és együttműködésük
(123-143)
- DEÁK JÓZSEF** Húszt kötet a rendészettudomány
fejlesztéséért
(144-157)

SZERZŐK 2019/1.

- DR. MED. ANGYAL MIKLÓS** PhD rendőr ezredes,
Baranya Megyei Rendőr-
főkapitányság
- DR. BALLA JÓZSEF** PhD rendőr ezredes,
tanszékvezető egyetemi docens,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar
Határrendészeti Tanszék
- BISCHOFF GEORGINA** rendőr százados,
kiemelt főnyomozó,
Készenléti Rendőrség
Nemzeti Nyomozó Iroda
Nemzetközi Bűnözés Elleni
Főosztály
Illegális Migráció Elleni Osztály
- DR. HABIL. CHRISTIÁN LÁSZLÓ** PhD rendőr ezredes,
tanszékvezető egyetemi docens,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar
Magánbiztonsági és Önkormány-
zati Rendészeti Tanszék
- DR. JUR. DEÁK JÓZSEF** PhD rendőr alezredes,
tanársegéd,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar
Közjogi és Rendészettani Intézet
Rendészettörténeti Tanszék

LÓWI ILDIKÓ PhD hallgató,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi Doktori Iskola

TÁNCZI TIBOR igazságügyi informatikai szakértő

Mitől tudomány a kriminalisztika? Újragondolt kriminalisztikai elméletek

Bevezetés

A modern kriminalisztika a XIX. század végi megszületésekor nagyrészt még gyakorlati módszerek összessége volt, híján a részletes elméleti megalapozásnak. A kriminalisztikával szemben támasztott jogalkalmazói igények alapján ez a gyakorlat-orientált megközelítés érdemi problémát nem okozott. Természetesen a kriminalisztika háttérében létezett néhány axiomatikus állítás például: „*minden érintkezés nyomot hagy*”, vagy „*a múlt megismerhető*”, ezek részletes kibontására azonban, eljárásjogi igény híján, nem került sor. Tudományelméleti értelmezésben tehát ebben a korszakban a kriminalisztika még mint születő szaktudomány (interdiszciplína), de semmiképpen sem mint önálló tudomány volt jellemezhető; a (megalapozott) tudás és a vélekedés (doxa) még élesen nem határolódott el egymástól.¹

Az 1960-as évek elején, Paul L. Kirk, a kriminalisztika amerikai úttörője a gyakorlati kriminalisztika önálló diszciplínává válásának útjáról írt cikkében² a kriminalisztika elméleti bázisa kidolgozásának szükségességét, az alap princípiumok tudományos megfogalmazásának igényét emelte ki. Kritikaként fogalmazta meg, hogy a kriminalisztikában tapasztalható előrehaladás leginkább technikai, gyakorlati és átmeneti, mintsem fundamentális, elméleti és állandó.

---

¹ Petrétei Dávid – Angyal Miklós: Hol tart ma a kriminalisztika ontogenezise? Magyar Jog. 2018/1. 51–57. o.

² Kirk, Paul L.: The Ontogeny of Criminalistics. The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science. 1963/2. 235–238. o.

Önálló diszciplínáról akkor beszélhetünk, ha a tudományterület művelői már

1. megfelelő mennyiségű ismeretet (tényt) az adott területről összegyűjtöttek és
2. azokat az alapvető elveket tisztázták, amelyekkel a tudományterület koherens egységet alkothat.

ad (1) Az ismereteink megszerzésének módja és lehetősége, illetve az így rendelkezésünkre álló tudás révén kialakított következtetések, a világ jelenségeinek értelmezésére irányuló törekvésünk története egyúttal önmagunk, az emberi szellem története. Az a mód, vagy szándék (intenció), amely által az ember, mint racionális lény és a jelenségvilág viszonya elbeszélhetővé, befogadhatóvá válik, emellett perspektívát generál és a reflexió keretét adja. Az egyik legrégebbi tudományág, a filozófia ismeretelméleti felfogása szerint a megismerés aktusa során a megismerő alany az ismeret tárgyát beemeli a tudatába, hogy a megismerés révén leképezze azt. Az így keletkező tudattartalom maga az ismeret³, amely viszont a megismerő alany tudata szerint létezik, tőle nem függetleníthető.

Az emberi elme igazságmegismerő képességébe vetett bizalom abból a szinte ösztönös meggyőződésünkből eredeztethető, hogy az emberi agy, vagy talán helyesebb tudatot említenünk, a dolgok igazságának befogadására, megismerésére funkcionális értelemben predesztinált – tehát lényegében erre „lett megalkotva”. Ez a hit a gondolkodás révén feltámadó szkepszis következtében inog meg először, amikor azzal vagyunk kénytelenek szembesülni, hogy az, ami a mi számunkra olyan egyértelmű és világos, a másik individuum számára közel sem az. Az úgynevezett igaz-

---

³ Már az ókori görögök óta tudjuk, hogy a világ megismerésének lehetősége annyiban adott az individuum számára, amennyire önmagát megismerni képes. „A bölcsesség Szókratész számára nem azt jelentette, hogy egy csomó tényről tud, vagy azt, hogy miképpen kell végezni valamit: a bölcsesség a létezésünk valódi megértését jelentette, mégpedig a megértés határainak megértésével együtt.”³ (Warburton, 2013)

ság megismerése tehát problematikus, ami a megismerés eredetének duális természetére vezethető vissza. Ez a kettősség a rendszer működésének egyedül elképzelhető sajátja: van valaki, aki megismer, és valami, amit ez a valaki a megismerésben megismer. Emiatt pedig – legalábbis ismeretelméleti szempontból – a megismerést (értsd: kriminalisztikai megismerést) illetően kritikai álláspontra kell, hogy helyezkedjünk. Ugyanakkor kétséget kizáróan igaz, hogy az elmúlt – Hans Gross korszakindító munkájától számított – 125 év felhalmozott kriminalisztikai ismeretanyaga (tényanyaga) megfelelő alapot jelenthet a kriminalisztika önálló tudománnyá válásának folyamatában.⁴

ad (2) Mielőtt a világ kriminalisztikájának virtuális lombikjában lepárolódott és kikristályosodott alapelvek problémáját tárgyalnánk, szükséges egy rövid metafizikai kitérőt tennünk. A metafizika a filozófia azon területe, amelyik a valóság természetéről kíván mondani valamit. Az ontológiai („lételméleti”) hipotézisek igazolása a priori, gondolati úton történik, szemben a természettudományokkal, amelyek empirikus (tapasztalati) úton vizsgálják a világot.⁵ Leibniz a „Metafizikai értekezés” című munkájában közölte (a később Leibniz-elvként – a filozófia mellett – a kriminalisztikában is oly sokszor citált) metafizikai tételét, miszerint „...nem lehet az, hogy két szubsztancia tökéletesen hasonlít egymásra, és csak szám szerint – solo numero – különbözik egymástól”.⁶ A Leibniz-

---

⁴ Hans Gross, osztrák jogászprofesszor – aki éveken át vizsgálóbíróként is dolgozott – vezette be és tette elismertté a „kriminalisztika” fogalmát. 1893-ban adták ki vizsgálóbíróknak, rendőrségi és csendőrségi tisztviselőknek szánt kézikönyvét „Handbuch für Untersuchungsrichter, Polizeibeamte, Gendarmen u. s. w.” címmel, majd nem sokkal később jelentette meg az első összefoglaló kriminalisztikai tárgyú művet „Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik” címmel. Az általa megfogalmazott definíció szerint a kriminalisztika „a tények tana a büntetőjogban” („die Lehre von den Thatsachen im Strafrecht”). Két részre osztotta a kriminalisztikát: *objektív*, vagy valódi és *szubjektív* kriminalisztikára. Utóbbi a mai értelmezésben a kriminálpszichológiának feleltethető meg. (Staudigl-Chiechowicz, 2011)

⁵ Tózsér János: Metafizika. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2009.

⁶ Gottfried W. Leibniz: Metafizikai értekezés: In: Válogatott filozófiai írások, Európa Könyvkiadó. Budapest, 1986.

elv, vagy a „Megkülönböztethetlenség Azonosságának Elve” formálisan (a partikuláris tárgyakra értendően) a következőképpen írható le:

Ha **a** minden tulajdonságában megegyezik **b**-vel, akkor **a = b**.

A Leibniz-elv nem azonos a Leibniz-törvénnyel (hanem annak megfordítása). Utóbbi ugyanis az „*Azonosak Megkülönböztethetlenségének Törvénye*”, amely szerint:

Ha **a = b**, akkor minden, ami igaz **a**-ra, annak igaznak kell lennie **b**-re is.

A Leibniz-elveket számos kritika érte. Kant mutatott rá, hogy az elv relációs tulajdonságok felett nem kvantifikál.⁷ Wittgenstein egyenesen azt írta a *Filozófiai vizsgálódások*⁸ című művében, hogy nincs jellemzőbb példája a haszontalan logikai megállapításoknak (propozícióknak), mint az, hogy a „*dolgok csak önmagukkal azonosak.*”⁹

A XX. század közepétől az angolszász (és a „nyugati”) államok a kriminalisztika alapelveiként (a) az azonosítást (identification) és (b) az egyediséget (identity) jelölték meg.¹⁰ Kant és Wittgenstein vonatkozó nézeteit cáfoló filozófiai irányzatokra hivatkozással alapvetéseikbe emelték, hogy az azonosság egy olyan speciális viszony, amellyel minden dolog saját magával kapcsolatban rendelkezik, azaz (röviden) az azonosság egyetlen formája az önazonosság.

Más irányú változást hozott Európa keleti felében a második világháborút követő időszak, a szovjet hatásra elterjedő új filozófia, a dialektikus

---

⁷ Immanuel Kant: A metafizikai megismerés első alapelveinek új megvilágítása. Prekritikai írások. Osiris. Budapest, 2003.

⁸ Ludwig Wittgenstein: *Filozófiai vizsgálódások*. Atlantisz Könyvkiadó. Budapest, 1998.

⁹ Megjegyzendő, hogy Wittgenstein határozottan metafizika ellenes volt, így talán nem csodálkozhatunk azon, hogy a Leibniz-elveket egyszerű tautológiaként aposztrofálta.

¹⁰ Osterburg, James, W. (1968): What Problem Must Criminalistics Solve? *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*. Vol. 59. Issue 3. 427–433. o.

materializmus. Ez a szocialista országok kriminalisztikai elméletére pezsdítően hatott, talán túlzás nélkül állíthatjuk, hogy igényt teremtett az elméleti háttér kidolgozására, majd létre is hozta azt. Az ideológiailag erősen átszínezett filozófia beépítése a tudományokba tudatos, tervszerű tevékenység volt. A marxista természetfilozófia jelentette azt az előretolt éket, ami az egyes szak-természettudományokban a marxizmus eszmei offenzíváját szolgálta.¹¹ Erre kifejezett politikai akarat is létezett.

Azt részrehajlás nélkül meg kell állapítanunk, hogy a maga korában a dialektikus materializmus ismeretelmélete szilárd elméleti alapokat adott a kriminalisztikának. Az anyagi világ objektivitása, megismerhetősége, megismerésének módszerei, a fogalmi gondolkodás, a formális logika és annak meghaladásaként a dialektikus logika stb. mind komoly fundamentumot nyújtottak a kriminalisztikai gondolkodáshoz, lévén annak célja a múltbeli események megismerése, a jelenkorban hátramaradt nyomok alapján.¹²

Azt is be kell látnunk azonban, hogy a világ megismerésének később feltárt pszichológiai, illetve kognitív tudományos aspektusai időközben nem (vagy alig¹³) kerültek beépítésre, a világtörténelem és világgazdaság pedig a gyakorlatban cáfolta a marxista történelemfelfogást és közgazdaságtant. A dialektikus materializmus sok tekintetben valóban egyfajta „bizantikus államvallás-pótlékká”¹⁴ merevedett. Bár az 1961-ben megjelent kriminalisztika tankönyv¹⁵ a hatvanas évek elejéig keletkezett dialektikus materialista eredményeket megfelelően belefoglalta a kriminalisztika tudástárába, az azt követő bőséges és magas színvonalú filozófiai, lo-

---

¹¹ Elek Tibor: A műszaki és természettudományok művelésének és oktatásának néhány filozófiai problémájáról; In: Elek Tibor (szerk.): A természettudományos megismerés ismeretelméleti kérdései. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1972.

¹² Petrétei Dávid – Angyal Miklós: Hol tart ma a kriminalisztika ontogeneze? Magyar Jog, 2018/1. 51–57. o.

¹³ Ádám György: A megismerés csapdái. Magvető Könyvkiadó. Budapest, 1987.

¹⁴ Varga Csaba: A bírói ténymegállapítási folyamat természete. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1992.

¹⁵ Garamvölgyi Vilmos (főszerk.): Kriminalisztika. Általános rész. BM Tanulmányi és Módszertani Osztály. Budapest, 1961.

gikai, ismeretelméleti anyagot azonban a későbbi átfogó munkák már nem, vagy csak alig jelenítették meg.

Az elméleti kriminalisztika olyan általános érvényű tételeket fogalmaz meg, amelyek a kriminalisztika valamennyi területén folyó tevékenységet befolyásolhatják. Feladata a kriminalisztika fogalmának és tárgyának meghatározása, tudományrendszerbeli helyének és általános módszertanának kijelölése. A kriminalisztika elméleti tételei magukba integrálják

1. a kriminalisztikai azonosítás-elméletet,
2. a kriminalisztikai bizonyítás meghatározó ismerveit (bizonyítás-elmélet) és
3. a nyomtani ismeretekhez kapcsolódó elméleti kérdéskört (nyom-elmélet).

A kriminalisztikai azonosítás-elmélet

Az azonosítás képessége velünk született biológiai adottságunk.¹⁶ Az észlelés az a folyamat, amely során az érzékelt dolgokat adott tárgyként azonosítjuk, azaz felismerjük. Az érzékszervek által közvetített nyers adatok feldolgozását a pszichológia alulról felfelé (bottom-up) irányuló folyamatoknak nevezi, szemben a felülről lefelé (top-down) irányuló folyamatokkal, amikor az észlelő személy tapasztalatai, ismeretei, elvárásai és figyelme irányítja az észlelési folyamatot.¹⁷ Reggel például ha a portásfülkében lévő portásra nézve (például az alakja alapján) azonosítjuk őt (és nevének megfelelően köszönünk neki), az alulról felfelé irányuló folyamat. Este viszont, ha a sötét fülkében lévő árnyak a jelenlétéről és mozgásáról tudjuk, hogy az nem más, csak a portás lehet, az felülről lefelé irányuló folyamat.¹⁸

---

¹⁶ Ashbaugh, David R.: Quantitative-Qualitative Friction Ridge Analysis. CRC Press. Boca Raton FL USA, 1999.

¹⁷ Atkinson, Richard C. – Hilgard, Ernest: Pszichológia. Osiris. Budapest, 2005.

¹⁸ Atkinson, Rita L. et al.: Introduction to Psychology. Harcourt Brace Jovanovich Inc. Orlando FL USA, 1993.

1940-ben a szovjet eljárásjogász, Potapov a kriminalisztika lényegének az azonosítást nevezte, és az azonosítás fogalmát széles értelemben használva a bűncselekmény helyének, idejének „azonosítását” is ebbe a körbe vonta.¹⁹ 1963-ban az amerikai „*forensic science*” atyjának tekintett Kirk a kriminalisztikát az (egyed)azonosítás tudományaként definiálta.²⁰

A „szocialista kriminalisztika” azonosítás-elmélet címszó alatt a tárgyasult elváltozásokban tükröződő nyomok azonosításával foglalkozott, megjegyezve, hogy a személyek tudatában, emlékeiben tükröződő úgynevezett pszichikai nyomok kutatása a krimináltaktika feladata. A dialektikus materialista világnézetben a való világ valamennyi objektuma minden pillanatban folyamatos és sokirányú kölcsönhatásban van a környezetével, illetve más objektumokkal. Ez a folyamatos mozgás következménye; az anyag létezési módja ugyanis a mozgás, ez okozza a világban a szüntelen változást. Ha ismerjük a kölcsönhatás eredményét, illetve rendelkezünk ismeretekkel az adott kölcsönhatásokról, és eszközeink is vannak az eredmény feltárására, akkor a kölcsönhatás eredménye alapján meg tudjuk ismerni a kölcsönhatás lefolyását és annak másik (többi) résztvevőjét. Az állandó mozgás, a folyamatos változás ugyanakkor az azonosítás lehetőségének adott időponthoz (intervallumhoz) való kötöttségét is jelenti. Az azonosság átmeneti és pillanatnyi (a perdurantista felfogás szerint semmi sem azonos korábbi önmagával sem).²¹

Ennek áthidalására került bevezetésre a kriminalisztikában a viszonylagos állandóság fogalma. Amennyiben ezen időtartamon túl történik az azonosító vizsgálat, a nyomokozó és/vagy a nyom (beleértve ebbe a pszichikai nyomokat is) tulajdonságai, vagy a tükröződések érdemben meg-

---

¹⁹ Kertész Imre: A kriminalisztikai azonosításelmélet néhány aktuális kérdése. Bűnügyi Technikai Közlemények. Budapest, 1972. 31–50. o.

²⁰ Kirk, Paul L.: The Ontogeny of Criminalistics. The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science. 1963/2. 235–238. o.

²¹ A perdurantisták felfogása szerint egy t_1 időpontban egyenes drót, ha t_2 időpontban meghajlítjuk, már nem ugyanaz a drót, hiszen t_1 időpontban az egyenesség, míg t_2 időpontban a hajlottság tulajdonságával rendelkezik.

változhatnak, ezáltal hitelt érdemlő eredménnyel kecsgetető azonosító vizsgálatra már nem lesz lehetőség.²²

A kriminalisztikai azonosítás egyik nagy csoportját a szakirodalom krimináltaktikai azonosításnak nevezi.²³ Ezekben az esetekben laikus szereplők, többnyire tanúk végeznek azonosító tevékenységet. Ez történhet adatgyűjtés keretében, kihallgatásuk alkalmával, vagy alakszerű felismerésre bemutatás során is. Emellett a XX. század végétől, a digitális technika eredményeként létrejött virtuális térben (az infoszférában²⁴) digitális nyomaink milliói keletkeztek. Ezeknek a digitális nyomoknak az azonosítása a forenzikus tudomány egy új, elkülönült ágának a „*Computer forensics*”-nek a feladata. Hasonlóan külön kutatási terület a pszichikai nyomok azonosítási lehetőségeinek vizsgálata.

A klasszikus kriminalisztikai azonosítás-elmélet tehát csupán a tárgyi-asult elváltozásokban tükröződő nyomok, valamint anyagmaradványok (technikai jellegű) azonosításának elmélete. Fogalomrendszerének elemei az azonosítandó (kérdéses, inkriminált, nyomképző) tárgy, az azonosító (nyomokozó) tárgy, valamint (közvetett összehasonlítás esetén) a vizsgálati (helyszíni, vagy azonosítási célból rögzített) minták és az összehasonlító minták²⁵, amelyek az azonosítandó tárgyat (illetőleg annak tükröződő tulajdonságait) reprezentálják.

Anyagmaradványok esetén az azonosítandó tárgy az az objektum, amittől az anyagmaradvány elkülönült (például festett feszítővas), azonosító

---

²² Bócz Endre – Finszter Géza: *Kriminalisztika joghallgatóknak*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. Budapest, 2008.

²³ Hautzinger Zoltán: *A kriminalisztikai azonosítás elmélete*. In: *Studia in honorem Lajos Kovács*. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2014. 142–150. o.

²⁴ Floridi Luciano: *Die 4. Revolution. Wie die Infosphäre unser Leben verändert*. Suhrkamp Verlag. Berlin, 2015.

²⁵ Az összehasonlító minták különböző típusai ismertek. Megkülönböztethetünk reprezentatív mintát (például kitört ablaküveg-törmelék egy darabja, vérgyanús szennyeződésből származó törlet), kísérleti mintát (például szakértői próbálövésből származó lövedék, vagy hüvely) és speciális mintát (például spontán írásminta, fogorvos által rögzített fogséma stb).

pedig maga az objektumról származó maradvány (a feszítővasról származó, lepattant festékrész).

Azonosítás alatt annak megállapítását, valószínűsítését, vagy kizárását értjük, hogy a vizsgált nyomok, nyomatok, illetve minták azonos nyomozótól származnak vagy származhatnak-e.

A klasszikus azonosítás-elmélet egyik leglényegesebb fogalma a sajátosság. Minden dolog számtalan tulajdonsága alapján jellemezhető, és a tulajdonságok adott esetben szintén számtalan értéket (megjelenési formát) vehetnek fel. Ezek összessége a dolog sajátossága. Korábban láttuk, hogy minden dolog egyedi, tehát két dolog esetében mindig lesz legalább egy olyan tulajdonság, ami eltérő az egyikben és a másikban is. Azt is láttuk, hogy a legtöbb tulajdonság pontos értéke (megjelenési formája) folyamatosan változik. Ezeket az alapelveket a tárgyak egyediségének és viszonylagos maradandóságának törvényeként fogadjuk el. A másik alapvető törvényszerűség a tárgyak kölcsönhatásának és a kölcsönhatás többkevesebb visszatükröződésének törvénye (elementáris visszatükröződés).

A klasszikus kriminalisztikai azonosításnak három fő szakasza ismert²⁶, úgymint:

1. az azonosítási (azonosító és azonosítandó) tárgyak vizsgálata elkülönítetten,
2. az azonosítási tárgyak összehasonlító vizsgálata (leletezés vagy szakmai ténymegállapítás),
3. az egyezések és eltérések értékelése (véleményezés).

Bócz és Finszter megkülönböztet az összehasonlító szakasz és a véleményezés között egy úgynevezett mérlegelési szakaszt, amelyben az egyezések és a különbségek kerülnek felsorolásra és magyarázatra.²⁷

²⁸

---

²⁶ Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminalisztika (Forensic Science). Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2009.

²⁷ A klasszikus kriminalisztikai szakterületeken az azonosítás metodológiáját talán leg részletesebben a daktiloszkópia dolgozta ki (Lee, 2001). Ez az úgynevezett ACE-V

Az azonosítás két fajtája (fokozata) az egyedazonosítás, illetve a csoport (fajta) meghatározás.

Klasszikus csoport meghatározás történik például a kvalitatív kábítószermeghatározás irányába történő toxikológiai, vagy vegyész szakértői vizsgálatok során, amikor a toxikológus a biztosított biológiai mintából, vagy a vegyész a lefoglalt anyagból meghatározza a mintában lévő tiltott anyag mibenlétét (például kokain, vagy toxikológiai minta esetén annak lebomlási terméke). Egyedazonosítás pedig lehet az, amikor a lefoglalt kábítószergyanús anyag csomagolásán lévő daktiloszkópiai nyomtörédekből a szakértő – például az ujjnyomat adatbázis alapján – azonosítja annak tulajdonosát.

Az azonosítást követően a vélemény lehet határozott (kizáró vagy azonosító), határozatlan (valószínűségi, kivéve a daktiloszkópiai azonosítást, ami ezt nem alkalmazza), vagy úgynevezett inkonkluzív, amikor az azonosítandó tárgy eredetére vélemény – általában az elégséges vizsgálható sajátosság hiánya miatt – nem adható.²⁹

---

módszer (Romanek – Solymosiné – Tauszik, 2004); ami – mutatis mutandis – a többi klasszikus szakterületre is alkalmazható: „A” (Analysis) azaz elemzés; „C” (Comparison) azaz összehasonlítás; „E” (Evaluation) azaz értékelés; „V” (Verification) azaz megerősítés.

²⁸ Bócz Endre – Finszter Géza: i.m.

²⁹ A DNS alapú azonosítás szakértői véleményezése az ún. Bayes-elvű hipotézistesztelésen alapul (Evet – Weir, 1998). A valószínűség-számítás Bayes-tételének esély formájú leírása szerint a nyomozó hatóság, illetve a bíróság által az igazságügyi szakértőnek feltett alapkérdést (például mekkora a valószínűsége annak, hogy a helyszínen talált vérnym XY-tól származott?) mindig legalább egy másik, ún. ellenhipotézis valószínűségéhez kell viszonyítani (például mekkora a valószínűsége annak, hogy a vérnym az adott népszerűből véletlenszerűen kiválasztott másik személytől származott?). Az első kérdés általában a vád feltevésére, a második kérdés pedig általában a védelem hipotézisére vonatkozik. A hipotézis és ellenhipotézis teljesülésének feltételezésével számított valószínűségek hányadosát, a valószínűségi hányadost (likelihood ratio, rövidítve LR) adják meg a szakértők az igazságügyi DNS-vizsgálatok statisztikai kiértékelése során. (A vérrokonság – például apaság – genetikai tesztelése esetében a valószínűségi hányadost rokonsági – apasági – indexnek is hívják.) Amennyiben a biológiai nyom csak egy személy genetikai anyagát tartalmazza, akkor a valószínűségi hányados – legegyszerűbb formájában – a DNS-profil egyezés valószínűségének reciprokával egyezik meg. A DNS-profil egyezési valószínűség (matching probability, rövidítve pM) azt mutatja meg,

A DNS alapú azonosítás szakértői véleményezése az úgynevezett Bayes-elvű hipotézistesztelésen alapul.³⁰ A valószínűség-számítás Bayes-tételének esély formájú leírása szerint a nyomozó hatóság, illetve a bíróság által az igazságügyi szakértőnek feltett alapkérdést (például mekkora a valószínűsége annak, hogy a helyszínen talált vérnyom XY-től származott?) mindig legalább egy másik, úgynevezett ellenhipotézis valószínűségéhez kell viszonyítani (például mekkora a valószínűsége annak, hogy a vérnyom az adott népeességből véletlenszerűen kiválasztott másik személytől származott?). Az első kérdés általában a vád feltevésére, a második kérdés pedig általában a védelem hipotézisére vonatkozik. A hipotézis és ellenhipotézis teljesülésének feltételezésével számított valószínűségek hányadosát, a valószínűségi hányadost (likelihood ratio, rövidítve LR) adják meg a szakértők az igazságügyi DNS-vizsgálatok statisztikai kiértékelése során. (A vérrokonság – például apaság – genetikai tesztelése esetében a valószínűségi hányadost rokonsági – apasági – indexnek is hívják.) Amennyiben a biológiai nyom csak egy személy genetikai anyagát tartalmazza, akkor a valószínűségi hányados – legegyszerűbb formájában – a DNS-profil egyezés valószínűségének reciprokával egyezik meg. A DNS-profil egyezési valószínűség (matching probability, rövidítve pM) azt mutatja meg, hogy mekkora a várható valószínűsége annak, hogy a populációban a biológiai nyom DNS-profilját a gyanúsítotton kívül még egyszer megfigyeljük.

A valószínűség-számításnak a klasszikus kriminalisztikai szakértői területeken történő adoptálásához még kiterjedt ismeretelméleti vizsgálódások, adatbázisok és – az adott területekre specifikus – empirikus kutatások szükségesek. Addig pedig tudomásul kell vennünk, hogy minden olyan esetben, amikor nem létezik a vizsgálható jelenségnek egy jól definiált, egyértelműen körülhatárolt halmaza, olyan sok elemmel, hogy tömegje-

---

hogy mekkora a várható valószínűsége annak, hogy a populációban a biológiai nyom DNS-profilját a gyanúsítotton kívül még egyszer megfigyeljük.

³⁰ Evett, Ian W. – Weir, Bruce S.: *Interpreting DNA evidence*. Sinauer Associates, Inc. Publishers, Sunderland, Massachusetts, 1998.

lenségnek tekinthessük (azaz akárhányszor megismételhessük a folyamatot), valamint a halmaz a vizsgált jellemző szempontjából nem inhomogén (tehát érzékeny a mintaválasztás mikéntjére), csak szubjektív valószínűségről lehet szó, ami matematikailag nem leírható, ezért eleve nem reprodukálható, nem bizonyítható és nem is cáfolható.³¹

A kriminalisztikai bizonyítás elmélet

A bizonyításnak ismert logikai, processzuális, pszichikai és ismeretelméleti megközelítése.³² A magunk részéről – a kriminalisztikáról, mint tudományos megismerésről vallott nézetünk alapján – érdemben az ismeretelméleti megközelítést tartjuk leginkább hasznosíthatónak, de röviden bepillantást nyújtunk mindegyik felfogás alapvető téziseibe.

A logikai felfogás képviselői a bizonyítás logikai fogalmából indulnak ki, amely szerint a bizonyítás lényegében már igazolt tételekből (premisszákból) levont igaz záráskövetkeztetésben (konklúzió) és a logikai tevékenységben gyökerezik. Kiindulási pontjuk, hogy a büntetőeljárásban minden eljárásban részt vevő szervnek egy ügynevezett problémát kell megoldania, és a probléma megoldásához a különböző eljárási cselekmények – mint például a nyomok felkutatása, helyszíni szemle, bizonyítási kísérlet, a terhelt és tanú vallomásának értelmezése – alapján, logikai műveletek elvégzése szükséges.³³ A logikai felfogással szemben megfogalmazott leggyakoribb kritika, hogy a büntetőügyekben folyó bizonyítás túl szűk, egyoldalú meghatározásához vezet; az elmélet pedig teljesen figyelmen kívül hagyja, hogy a bizonyítást jogi normák is szabályozzák. A tisztán logikai gondolati folyamat nem elégséges a levezetésekhez, amelyek tapasztalati, gyakorlati tevékenységet is igényelnek.

---

³¹ Destek Miklós: Objektív és szubjektív valószínűség, A valószínűség szerepe az igazságszolgáltatásban. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Pécs, 1979.

³² Alföldi Ágnes Dóra: Gondolatok a büntetőeljárásbeli bizonyítás jelentőségéről és fogalmának elméleti megközelítéséről. Jogelméleti Szemle, 2011/2. 22. o.

³³ Király Tibor: Büntetőeljárás jog. Osiris. Budapest, 2008.

A processzuális irányzat híveinek nézetei szöges ellentétben állnak a logikai megközelítés által megfogalmazott bizonyítás-értelmezéssel. A bizonyítás processzuális fogalma felöleli a büntetőjogilag – anyagi és eljárásjogi szempontból – jelentős tényeknek a törvényes bizonyítási eszközök és módszerek útján való megismerését (azaz a tények felderítését), továbbá e tények megtörténtének a bizonyítási eszközökkel való igazolását. A processzuális irányzat képviselői abból indulnak ki, hogy a bizonyítás egy jogilag szabályozott cselekménysorozat. A felfogás híveinek álláspontja csupán abban különbözik, hogy a törvényileg szabályozott bizonyítást kik (a felek, csak a bíróság, vagy pedig a felek és a bíróság együttesen) végzik. Megítélésünk szerint a bűnügyi bizonyítás nem csupán a bizonyítási jog alkalmazása, illetőleg érvényesülése. Az összes törvényi rendelkezés betartása sem fog sikeres bizonyítást eredményezni, ha az eljáró hatóság „csak annyi” tevékenységet fejt ki, amennyit az eljárásjog előír számára. A tapasztalati tények egyértelműen azt mutatják, hogy a büntetőeljárásban folyó bizonyítás nem csupán jogilag szabályozott tevékenység, hanem olyan tartalmi oldallal rendelkező folyamat, amelynek a jog csak bizonyos keretet és garanciákat tud biztosítani.³⁴

A kriminalisztikai bizonyítás-elmélet központi kérdéseinek a magunk részéről a múlt megismerhetőségét, a releváns esemény rekonstruálhatóságát, valamint a gyanú bizonyossággá (igazsággá) történő konverzióját tartjuk. Ezeknek pedig filozófiai gyökerei, pszichikai tényezői és ismeret-elméleti alapjai is vannak.

Az igazság adekváció-elmélete Arisztotelésztől Aquinoi Szent Tamáson át a dialektikus materializmusig megtalálható. Eszerint az igazság a valóság hű visszatükröződése az ember tudatában.³⁵ Azaz a megismerő szubjektum az objektumot, a megismerés tárgyát úgy reprodukálja, ahogyan az a tudaton kívül és attól függetlenül létezik. Az igazság legfontosabb tulajdonsága annak tartalmi objektivitása. Nem a megismerő szub-

---

³⁴ Tremmel Flórián: *Bizonyítékok a büntetőeljárásban*. Dialóg Campus. Budapest–Pécs, 2006.

³⁵ Angyal Pál: *A magyar büntető eljárásjog tankönyve I*. Athenaeum. Budapest, 1915.

jektumtól függ, hogy igazak-e azok a nézetek, amiket igaznak tart, hanem hogy e nézetek tartalmilag megfelelnek-e az objektív valóságnak. Az igazság azonban nem egyezik a valósággal, ez két különböző fogalom. A valóság objektív, nem jellemezhető az igaz vagy nem igaz tulajdonságokkal. Ilyen tulajdonságokkal csak a valóság tudati tükörképe rendelkezhet; e tudati termékek eltérhetnek a valóságtól. Az igazság mint tudati termék vagy mint gondolat formáját tekintve szubjektív, tartalmát tekintve azonban objektív, mert az igaz és hamis differenciálásának mércéje az objektív valósággal való egybeesés.³⁶ Ennek próbája pedig a gyakorlat.

Az igazság tehát tartalmát tekintve mindig objektív, ezért mi nem használjuk a (főleg régi) kriminalisztikai szakirodalomban meghonosodott „*objektív igazság*” kifejezést, hiszen másmilyen igazság, mint tartalmilag objektív és formailag szubjektív, nem létezik. Ugyancsak eltekintünk az abszolút és relatív jelzők használatától is. Az igazság abszolút és relatív jellege ugyanis dialektikus egységet alkot. Az igazságban mindig megtaláljuk az abszolút mozzanatot, azaz a teljesség részét: ez nem más, mint a valóság hű visszatükröződése. Ugyanakkor a valóság kimeríthetetlen, egyetlen igazság sem tudja teljes egészében visszatükrözni; ennyiben tehát minden igazság relatív is.^{37 38}

A gyanú olyan feltevés, amely a törvényi rendelkezések szerint bűncselekménynek minősülő magatartásra vonatkozik. Azt valószínűsíti a

³⁶ Földesi Tamás (szerk.): A dialektikus materializmus. Tankönyvkiadó. Budapest, 1976.

³⁷ Az egyéb igazság-elméletek között kell említeni Alfred Tarski szemantikai igazság-elméletét, ami az adekváció-elmélet továbbfejlesztése annyiban, hogy „igaznak” vagy „hamisnak” a nyelvi kijelentéseket tekintjük. A redundancia-elmélet (Frank P. Ramsey vagy Alfred J. Ayer) szerint nincs valódi igazságprobléma. A performancia-elmélet (Peter F. Strawson) szerint az „igazság” nem a dolgok tulajdonsága, sőt nem is tulajdonság; kijelentésével tartalmilag nem mondunk semmit, hanem pusztán nyelvi teljesítményt (performanciát) nyújtunk. Jürgen Habermashoz köthető az igazság diszkurzív elmélete, mely szerint egy kijelentés akkor és csak akkor igaz, ha vele szemben egyetemes konszenzus érhető el. Az igazság koherencia-elméleteinek képviselői szerint (Francis H. Bradley, Brand Blanshard, Otto Neurath, Nicolas Rescher), igaz a kijelentés, ha beilleszthető a már elfogadott, koherens kijelentések közé (Petrétei, 2018).

³⁸ Földesi Tamás (szerk.): i.m.

hatóság, hogy a tudomására jutott cselekmény a Btk.-ban megfogalmazott valamely törvényi tényállást részben vagy egészben kimeríti. Megalapozott a gyanú akkor, ha a rendelkezésre álló adatok alkalmasak annak megállapítására, hogy a cselekménnyel összefüggő emberi magatartás kimeríti a Btk. egy vagy több törvényi tényállását, és ezen megállapítását a hatóság tényekre, bizonyítékokra alapozva hozza meg. A megalapozott gyanú mindig meghatározott (konkrét) személyre irányul.

A valószínűség-számításban egy adott kijelentő mondathoz rendelt 0 valószínűség annak az egyértelmű meggyőződésnek felel meg, hogy a mondat állítása hamis, míg az 1 valószínűség egyenértékű azzal a határozott meggyőződéssel, hogy a mondat állítása igaz. A 0 és 1 közötti valószínűségek a mondat igazságtartalmában való hit közbenső mértékeinek felelnek meg. Az állítás persze valójában vagy igaz, vagy hamis. Fontos tehát megjegyeznünk, hogy a meggyőződés mértéke és az igazságtartalom mértéke különböző fogalmak. A 0,9 valószínűség nem jelent 90%-ban igazat, hanem egy 90%-os mértékű meggyőződést, vagyis egy igen erős elvárást (reményt) az állítás igazságával szemben. (Az igazság mértéke, mint a meggyőződés mértékének ellentéte a fuzzy logika tárgya.) A valószínűség-számításban egy olyan mondat, hogy „0,9 annak a valószínűsége, hogy a gyanúsított a helyszínen járt” csak egy meggyőződést fejez ki, és nem közvetlenül a valóságra vonatkozik. Ez a meggyőződés addigi észleléseinktől függ. Az észlelések alkotják a tényt vagy tényállást, amelyen a valószínűségi kijelentések alapulnak. Ahogy a tudásbázishoz hozzáadott állítások megváltoztatják az abból levonható következtetéseket, ugyanúgy a valószínűség is megváltozik, amikor több tény birtokába jutunk. Ebből következően minden valószínűségi kijelentésnek hivatkoznia kell azokra a tényekre, amelyek alapján az adott valószínűséget az állításhoz rendeltük. Mielőtt tények birtokába jutunk, előzetes (a priori, vagy feltétel nélküli) valószínűségről beszélünk, a tények birtokában pedig utólagos (a posteriori, vagy feltételes) valószínűségről.³⁹

---

³⁹ Érdekes polémia alakult ki az utóbbi időben a forenzikus genetikai szakértői vélemények interpretációjával kapcsolatban. A Bayes-tétel ugyanis azt mondja ki, hogy hogyan

A hatóság a büntetőeljárás elején az eset ténybeli körülményeiről még többnyire hiányos, sokszor csak másodkézből származó ismeretekkel rendelkezik. Ezekből az adatokból kell a retrospektív és rekonstruktív kriminalisztikai gondolkodás révén a múltban megtörtént eseményt tényszerűen rekonstruálni. A megismerést akadályozza, hogy a bűncselekmény sokszor a mindennapok szövedékébe ágyazott triviális tény, egy emberi cselekvés a számtalanból. Ráadásul az esetek többségében az elkövető rejteni igyekszik azt.

Tartalmi szempontból a felderítés az ismeretlen körülmények tisztázása⁴⁰, a bizonyítás pedig a (felderített) releváns adatok valódiságát igazoló eljárás.⁴¹ Ezért a felderítés és a bizonyítás a múltbéli esemény megismerése során két különböző (minőségi) fokozatnak is tekinthető.⁴² A bizonyításnál egyetlen verziónak a levezetése, demonstrációja történik, azaz „egyverziós” megismerési szint, szemben a felderítéssel, amikor még „többverziós” szinten van a tudás. A verzió a tudományos megismerésben használt hipotézis fogalomnak feleltethető meg. A hipotézisek igazságrelációban vannak a valóság tényeivel (ismeretelméleti összefüggés) és

---

kell az előzetes (a priori) valószínűséget a DNS vizsgálati eredménnyel (előfordulási valószínűséggel: source probability) kombinálva az utólagos (a posteriori) valószínűséget kiszámolni. Régóta tárgyalt kérdés a kutatók között, hogy hogyan jut a szakértő az előzetes valószínűség (mint meghatározott érték) birtokába. Mivel az előzetes valószínűség az addigi (nem szakértői) adatokon alapul, így azt a hatóságnak kellene megadnia. Ez ugyanakkor nehezen teljesíthető (a gyanú, vagy a nyomozó szerv addigi nyomozati eljárásokon alapuló meggyőződése nem adható meg egzakt, numerikus valószínűség formájában), a szakértők ezért általában az indifferencia elve (Principle of Indifference), vagy más néven a maximális entrópia elve (Principle of Maximum Entropy) alapján, semleges álláspontra helyezkedve ezt a valószínűséget (megjegyezzük: önkényesen) 0,5-nek vélelmezik, és így számolnak. Azok, akik ezt nem tartják helyesnek, egyenesen odáig jutottak, hogy – mivel a szakértő nem adhatja meg az a priori valószínűséget, így – az a posteriori valószínűség megadására (kiszámítására) sincs lehetősége (Thompson et al., 2013).

⁴⁰ Lakatos János: A nyomozás – kriminalisztikai szempontból. In: Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika I. kötet*. BM Kiadó. Budapest, 2004.

⁴¹ Lakatos János: *A nyomozás, a felderítés és a bizonyítás kriminalisztikai alapfogalmai és alapösszefüggései*. Rejtjel Kiadó. Budapest, 1998.

⁴² Lakatos János: i.m.

bizonyítottsági viszonyban más ismeretekkel (logikai összefüggés).⁴³ Amikor a jogalkalmazó a rendelkezésre álló adatok és tények, valamint a felhalmozott ismeretek alapján a verzióban logikailag felépíti a bűncselekmény valamennyi jogilag és kriminalisztikailag lényeges mozzanatát és összefüggését – ismeretelméleti, logikai szempontból –, modellt alkot. Ezt a modellt, a bűncselekmény feltételezett képét aztán a bizonyítás során igazolja, vagy elveti.

A bizonyítás tárgyát azok a tények jelentik, amelyeket a bizonyítás során bizonyítani kell. A tényekhez, mint önmaguk által meghatározott dolgokhoz a megismerésen keresztül juthatunk el. Bizonyítani kell a bűncselekmény valamennyi fogalmi elemét⁴⁴: a tényállás-szerúségét (ide értve a büntető törvénykönyv különös részében szereplő diszpozíció minden egyes tényállási elemét), az általános részben szereplő tényállási elemeket (mint például tévedés, kényszer, kísérlet) és az okozati összefüggést, a bűnösséget (szándékosság, gondatlanság), illetve egyes esetekben a társadalomra veszélyességet is (az esetek többségében ezt vélelmezzük). Bizonyítani kell a kriminalisztika hét alapkérdésére (mi, hol, mikor, hogyan, ki, kivel, miért?) adott válaszainkat.⁴⁵ Bizonyítani kell továbbá a kiegészítő kriminalisztikai kérdések alapján, hogy: például sorozatba illeszthető-e a bűncselekmény, mi lett a jogellenesen megszerzett javak sorsa? A korábbi eljárásjogi előírások kötelezővé tették a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő körülmények feltárását is⁴⁶; a jelenlegi szabályozás csak a fiatalkorú elkövetők esetén teszi kötelezővé az életkörülményeire vonatkozó környezettanulmány elkészítését.⁴⁷ A bizonyításnak mindig ki kell terjednie a terhelő bizonyítékokon kívül az enyhítő és mentő körülményekre is.

---

⁴³ Hársing László: A tudományos megismerés és a plauzibilis következtetések logikája. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1971.

⁴⁴ Földvári József: Magyar büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó. Budapest, 2001.

⁴⁵ Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője. Dialóg Campus. Budapest, 2017.

⁴⁶ 1973. évi I. tv. 5. § (1) bekezdés

⁴⁷ 2017. évi XC. tv. 683-684. §

A bizonyítékokat több szempont szerint osztályozhatjuk. A gyakorlat szempontjából legjelentősebb kategóriák alapján a bizonyíték lehet:

- személyi vagy tárgyi;
- eredeti vagy származékos;
- közvetett és közvetlen;
- reverzibilis és irreverzibilis;
- terhelő vagy mentő;
- jogellenes és jogszerű;
- nyílt és titkos.

Lételméleti szempontból a bizonyítékok ontológiai jelenségek, önmagukban tények, objektív létezők, függetlenül a hatóság tudatától. Gnoszrológiai (a mi szóhasználatunk szerint episztemológiai) szempontból a bizonyítékok lényege azok ismeretelméleti vonatkozása. Logikai megközelítésben a bizonyítékok a büntetőeljáráásban logikai érvként (argumentumként) szerepelnek. A normatív megközelítés szerint pedig a bizonyítékok mint jogintézmények vizsgálhatók.⁴⁸

Ontológiai szempontból a bizonyíték objektív létező, függetlenül attól, hogy a megismerő tudomást szerez róla vagy sem. A bizonyítéokra vonatkozó bármilyen ismeret már más, episztemológiai szempontú megközelítésben kap szerepet. Ez a bizonyításelméletben az objektíven létező tény és a rá vonatkozó ismeret (adat) elvi elhatárolását igényli. A tények önmagukban, objektíven léteznek,⁴⁹ az adat pedig a tényre vonatkozó ismeret, a tény tudati visszatükröződése.⁵⁰ A kriminalisztikai megismerés a jogalkalmazás által igényelt kérdésekre keresi a választ, így szelektál a tények közt. Ettől még azonban valamennyi tény ontológiai létezőnek tekintünk, a végtelen valóság alkotóelemének, aminek a létezése nem

---

⁴⁸ Tremmel Flórián: i.m.

⁴⁹ Kertész Imre: i.m.

⁵⁰ Alföldi Ágnes Dóra: i.m.

függ attól, hogy ki és hogyan definiálja, határolja le vagy határozza meg.⁵¹

„A bizonyíték a forma (azaz a bizonyítási eszköz) és a tartalom (azaz a bizonyítási információ) egysége”.⁵² A bizonyíték tehát az az információ, amely releváns a bizonyítás tárgyára, és amely a törvénynek megfelelő bizonyítási eszköz törvényes felhasználása útján jött létre. A bizonyító információ forrása maga az esemény (vagyis mindazon tény és körülmény, amely a büntetőeljárást érdekli), a bizonyítási eszköz forrása pedig az a személy, esemény, állapot stb., akitől, illetőleg amelyből az eszköz származik. A források értékelésének a bizonyító erő szempontjából van kiemelkedő jelentősége. A bizonyítási eszköznek azt a tulajdonságát, amely a büntetőeljárás során eljáró hatóságokat, főleg a bíróságot meggyőzésében befolyásolni alkalmas, bizonyító erőnek hívjuk.⁵³ Egyes bizonyítási eszközök, tipikusan egyes tárgyi bizonyítékok rendelkezhetnek számszerűsíthető tulajdonságokkal, más bizonyítási eszközök, tipikusan a személyi bizonyítékok ugyanakkor nem. Önmagában ez a tény nem von le semmit a bizonyíték értékéből.⁵⁴

---

⁵¹ Petrétei Dávid: A bizonyítékok ismeretelméleti megközelítéséről. *Belügyi Szemle*, 66/4. 2018, 53–72. o.

⁵² Kertész Imre: i.m.

⁵³ Móra Mihály: A bizonyítás fogalma, tárgya és a bizonyítékok mérlegelése a büntetőeljárásban. *Jogtudományi Közlöny*, 12. 1960. 662–670. o.

⁵⁴ A már említett Bayes-tétel mellett a gráfelméleten alapuló Bayes-hálókat ugyancsak rendelkeznek kriminalisztikai alkalmazási lehetőséggel (Orbán, 2017). A Bayes-háló matematikai értelemben úgynevezett DAG, irányított aciklikus gráf. E gráf csomópontjai a legváltozatosabb adatok mint változók, a köztük lévő élek pedig oksági vagy információs függőségek (Orbán, 2013). A bizonyítékok, illetve a bizonyíték-források értékelésekor a Bayes-hálóra építő elemzés nagyon hasznos lehet. Azt ugyanakkor nem támogatjuk, hogy a változókhoz minden esetben egzakt numerikus értékeket rendeljünk, és csupán matematikai műveleteket végezzünk. Ezeknek a számértékeknek a meghatározása ugyanis legtöbbször önkényes, tudományos megalapozottsággal nem támasztható alá (Petrétei, 2018).

A nyomelmélet

Kriminalisztikai értelemben a nyom olyan anyagelváltozás, amely a vizsgált ügy szempontjából releváns objektum valamilyen kölcsönhatása révén keletkezett. (Ebben az értelmezésben tehát az anyagmaradványok is a nyomok közé sorolhatók.) Vizsgálata a múltban történt esemény megvalósulására vonatkozó következtetések levonását teszi lehetővé. Szűkebb, nyomtani (traszológiai) értelemben a nyom a vizsgált ügy szempontjából releváns objektumok kölcsönhatása révén keletkező tárgyiasult elváltozás, amely visszatükrözi a nyomképző objektum morfológiai (nagyság- és alakbeli, felületi) és funkcionális sajátosságait, valamint információval szolgál a nyomképződési folyamatról is. A traszológiai nyomfogalom dialektikus párja az anyagmaradvány. Az anyagmaradvány olyan elváltozás, ami a (tág értelemben vett) nyomhagyó belső, kémiai vagy biológiai összetételét reprezentálja.

Edmond Locard, aki Lyonban jogot és orvostudományt is tanult, 1910-ben nyitotta meg a világ első kriminalisztikai laboratóriumát. A mikroszkópos vizsgálatai eredményei alapján nem sokkal később publikálta „*nyomkicserélődés*” néven klasszikussá vált tételét, miszerint senki nem követhet el egy bűncselekményt anélkül, hogy számos jelet (*marques multiples*) hátrahagyna; vagy azáltal, hogy valamit otthagy, vagy azáltal, hogy valamit magával visz.⁵⁵

A nyomelmélet alaptétele szerint a nyomkeletkezés során a nyomképző objektum egyes sajátosságai a nyomhordozón leképeződnek. Az elmélet sajátosságnak (tulajdonságnak) a nyomképző és nyomhordozó objektumok legkisebb közös elemét tekinti. A sajátosságok összessége határozza meg az objektum minőségét. A leképeződés, a „visszatükröződés” a nyomkeletkezés folyamatában azonban mindig csak a sajátosságok korlátozott számára terjed ki.

---

⁵⁵ Locard, Edmond: *L'enquete criminelle et les methodes scientifique*. Ernest Flammarion. Paris, 1920.

A nyomképző teljes leképeződésének korlátjai lehetnek:

- a nyomképződés folyamata,
- a nyomképző objektum sajátosságai,
- a nyomhordozó felület tulajdonságai.

A nyomon visszatükrözött sajátosságok komplexumának értékelése során a következő elvi módszerek alkalmazhatók⁵⁶:

- A sajátosságok részletezése mindaddig a határig, amíg azt egyrészről a visszatükröződési folyamat, másrészről az észlelési, vizsgálati módszerek érzékenysége lehetővé teszi. A vizsgálat további módszereit pedig úgy kell kialakítani, hogy ezen meghatározott számú és minőségű sajátosságok alapján alkalmunk legyen az ismétlődési lehetőségek megállapítására.
- A sajátosságok keletkezési mechanizmusának megállapítása, a keletkezési körülmények feltárása, annak tisztázása, hogy a sajátosságok kölcsönös kapcsolata egymást feltételező, vagy egymástól függetlenül létező. Amennyiben a nyomon olyan általános sajátosságok észlelhetők, amelyek több, hasonló körülmények között (például azonos gyártási folyamat) létrejött tárgyat is meghatározhatnak, fajta-, vagy csoport hovatartozás megállapítására kerülhet sor. Ha a sajátosságok értékelése egyedi jellegű sajátosságokat is meghatároz, e sajátosságok száma, minősége, egymáshoz való kapcsolata ad alapot a sajátosságok ismétlődési lehetőségeinek ki zárására.

Kriminalisztika – forenzikus tudományok

Sarkalatos kérdés a kriminalisztika és a forenzikus tudományok közötti különbségtétel. A kriminalisztikát illetően csak utalunk a Viski, Pusztai⁵⁷,

---

⁵⁶ Karnyjejeva, L. M. – Kertész Imre: A bizonyítékok forrásai a szovjet és magyar büntetőeljárás jogban. Juridiceszkaja Literatura. Moszkva és Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1985.

a Tremmel⁵⁸, Katona⁵⁹, Ibolya⁶⁰ általi definíciókra, megjegyezve, hogy még további értékes meghatározások is találhatóak a hazai szakirodalomban a kriminalisztika célját és tárgyát illetően Molnár Józseftől Fenyvesi Csabán át Finszter Gézáig, hogy csak néhány kiemelkedő szerzőt említsünk. A magunk részéről – alternatívaként, a kriminalisztika egy másik vetületét előtérbe helyezve – a kriminalisztikát olyan tudományos megismerésnek tartjuk, ami jogi keretek között, jogi célok érdekében történik.⁶¹ Ez a fajta megközelítés már elszakad attól a – főleg német területen újabban megjelent – vitakérdéstől (polémiától), hogy a modern kriminalisztika egyáltalán a jogi jellegű tudományok közé sorolandó-e.⁶² A forenzikus tudományok és a kriminalisztika közötti határ (már ha van ilyen) országról országra változik, a kriminalisztika eltérő történeti fejlődésének, jogi beágyazódásának megfelelően.^{63 64}

A forenzikus tudomány (forensic science, forensics) egyik elfogadott definíciója szerint „*a forenzikus tudomány a tudományos tételek és technológiai eljárások igazságügyi alkalmazása, amelynek célja bűnügyi,*

---

⁵⁷ Garamvölgyi Vilmos (főszerk.): i.m.

⁵⁸ Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminalisztika tankönyv és atlasz. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2004.

⁵⁹ Katona Géza: A kriminalisztika és a bűnügyi tudományok. BM Kiadó. Budapest, 2000.

⁶⁰ Ibolya Tibor (é. n.): A kriminalisztika története, fogalma, tárgya és helye a bűnügyi tudományok rendszerében. Forrás: <http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/11.doc>
Letöltés ideje: 2017. 02. 04.

⁶¹ Angyal Miklós: A kriminalisztikai megismerés, avagy a kriminalisztika megismerése. In: Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (szerk.): A munkát nem lehet eltitkolni – Tiszteletkötet Tremmel Flórián professor emeritus 75. születésnapjára. PTE ÁJK. Pécs, 2016.

⁶² Stock, Jürgen: Selbstverständnis, Inhalte und Methoden einer Polizeiwissenschaft, In: PFA-Schriftenreihe 1+2/2000. 101–122. o.

⁶³ A „forenzikus” kifejezés (angolul: forensic) a latin forum (piactér) szóból eredeztethető. Az antik Rómában a piactér (Forum Romanum) volt a színtere a vitás ügyek elintézésének is. Megítélésünk szerint a szakmai köznyelvbe mára már annyira beivódott és elfogadott, hogy korábban használt magyar megfelelői (törvényszéki, igazságügyi, bűnügyi) elhagyhatók, már csak azért is, mert váltakozó használatuk zavaró lehet.

⁶⁴ Maver, Darko: Criminal Investigation/Criminalistics in Europe: State of the Art and a Look to the Future. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 64, 3. 2013. 233–244. o.

polgári és hatósági ügyek vizsgálata és megoldása”.⁶⁵ Jól látható, hogy önmagában a definíció alapján a hazai értelemben vett kriminalisztika és a forenzikus tudomány között különbséget tenni nem lehet (vagy legalábbis nehéz). Ráadásul forenzikus tudomány alatt tudományterületek egy csoportját értjük, hiszen az magában foglalja a vegyészet, a botanika, az antropológia, az orvostudomány, a pszichológia és számos más tudományterület igazságügyi alkalmazását is.

Ha a gyakorlati vagy személyi oldalról szemléljük, nézetünk szerint a „forensic science” több is, de valahol kevesebb is, mint maga a kriminalisztika. Több annyiban, hogy a forenzikus jelleg inkább az igazságszolgáltatás végső szakaszában, a tárgyalóteremben domborodik ki. A „*forensic scientist*”⁶⁶, az igazságügyi szakértő megállapításait vélemény formájában terjeszti elő.

Hasznosulását, formáját tekintve tehát a forenzikus tudomány „vélemény-tudomány”, ami érdemi sikerét elfogadása során nyeri el. (Ebben a vonatkozásban nem tekinthetünk el a szubjektív elemektől, a retorikától, a logikai meggyőzési módoktól.) Egy jó igazságügyi szakértői vélemény tehát az általános és speciális kriminalisztikai ismeretekre támaszkodva, felhasználva a megismerés-elméletek következtetéseit, az aktuális jogi és szakmai keretek között releváns, megfogalmazásában logikus, világos, tárgyilagos és igaz következtetéseket tartalmaz, amelyek retorikájukban is alkalmasak a közöltek alátámasztására. Az az érvelés, miszerint a forenzikus tudomány adott esetben kevesebbet is jelenthet a kriminalisztikánál – legalábbis a fenti gondolatmenetet követve – abban jelölhető meg, hogy a kriminalisztika alkalmas tágabb összefüggések keresésére, különböző

---

⁶⁵ AAFS American Academy of Forensic Sciences: Membership Directory and Bylaws. v. 2007.

⁶⁶ Forenzikus tudós mint olyan, nehezen elképzelhető. Ismerünk viszont kutatókat, tudósokat és szakértőket a forenzikus medicina, a forenzikus fizika, a forenzikus genetika területéről.

tudományterületek összekapcsolására. A jó kriminalista tehát, az események egészére vonatkozóan, in toto képes a véleményalkotásra.⁶⁷

Ezen utóbbi gondolatmenetet elfogadva, figyelemmel a Be. szakértők kizárására vonatkozó rendelkezésére is⁶⁸, ma Magyarországon a nyomozó, helyszínelő stb. rendőr kriminalisztikával foglalkozik és jó esetben kriminalista, míg a szakértő az adott forenzikus tudományterület művelője, akitől elvárható azonban a kriminalisztika általános összefüggéseinek alapvető ismerete is.

IRODALOM

Balláné Füsztér Erzsébet: Nyomtan (Traszológia). In: Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika 1. BM Kiadó. Budapest, 2004.

Destek Miklós: Objektív és szubjektív valószínűség. A valószínűség szerepe az igazságszolgáltatásban. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Pécs, 1979.

Gottfried W. Leibniz: Metafizikai értekezés: In: Válogatott filozófiai írások, Európa Könyvkiadó. Budapest, 1986.

Gross, Hans: Handbuch für Untersuchungsrichter, Polizeibeamte, Gendarmen u. s. w. Leuschner & Lubensky. Graz, 1893.

Immanuel Kant: A metafizikai megismerés első alapelveinek új megvilágítása. Prekritikai írások. Osiris. Budapest, 2003.

Kirk, Paul L.: The Ontogeny of Criminalistics. The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science. 1963/2.

---

⁶⁷ Egy példával megvilágítva: az igazságügyi fegyverszakértő megállapítja a lőfegyver és a lőszer tulajdonságait, a lövések irányát, távolságát; az igazságügyi orvosszakértő véleményében a lövéses sérülésekről nyilatkozik. Az igazságügyi pszichiáter szakértő – a terhelt elmeorvosi vizsgálatát követően – nyilatkozik az aktuális beszámítási képességről. A kriminalista viszont – adott esetben már akár a helyszínen, az ott lévő elváltozásokból, a megismert adatokból stb. – mindezt képes összerakni és összefüggéseiben, egészként kezelni. (Irodalmi analógiát használva Watson doktor jó orvosszakértőnek, Sherlock Holmes viszont jó kriminalistának tekinthető.)

⁶⁸ 2017:XC tv. 191. § (1) b)

Angyal Miklós: Mitől tudomány a kriminalisztika? Újragondolt kriminalisztikai elméletek

Lee, Henry C.: *Advances in Fingerprint Technology*. CRC Press. Boca Raton, FL USA, 2001.

Leibniz, Gottfried W.: *Metafizikai értekezés*. In: *Válogatott filozófiai írások*. Európa Könyvkiadó. Budapest, 1986.

Ludwig Wittgenstein: *Filozófiai vizsgálódások*. Atlantisz Könyvkiadó. Budapest, 1998.

Orbán József: *A Bayes-hálók rendészeti alkalmazhatóságának vizsgálata*. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV*. Pécs, 2013.

Orbán József: *A Bayes-hálók bűnügyekben*. In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Dialóg Campus. Budapest, 2017.

Osterburg, James, W. (1968): *What Problem Must Criminalistics Solve?* *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*. Vol. 59. Issue 3.

Petrétei Dávid – Angyal Miklós: *Hol tart ma a kriminalisztika ontogenezise?* *Magyar Jog*. 2018/1.

Romanek József – Solymosi Józsefné – Tauszik Nagyzezsda: *Daktiloszópia 1904–2004*. BM Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004.

Staudigl-Chiechowicz, Kamila: *Zur Entstehung der Wiener Kriminologie und Kriminalistik in der 1. Republik*. *Journal on European History and Law*. 1/2011.

Thompson, William C.: *The role of prior probability in forensic assessments*. *Frontiers in Genetics*, 4. 2013, <https://doi.org/10.3389/fgene.2013.00220>

Tózsér János: *Metafizika*. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2009.

Warburton, Nigel: *A filozófia rövid története*. Kossuth Kiadó. Budapest, 2014.

Innovatív adatbázisok létrehozásának lehetősége és gyakorlati haszna az illegális migrációhoz kapcsolódó büntetőeljárásokban¹

Bevezetés

Mindennapi munkánkban, saját szakterületünk speciális sajátosságainak megismerésével és elsajátításával párhuzamosan szükség volt arra, hogy a nyomozás során megismert információkat elemezzük, azokat rendszerbe szervezzük, majd komplex szemlélet útján olyan eredményt mutassunk fel, mely a sikeres nyomozás végén az elkövető elfogását, gyanúsítását, illetve az ítélkezési szakban a bírói döntést elősegíti. Munkánk elengedhetetlen része, hogy az elemzett adatokból nyert következtetések felhasználhatók legyenek a büntetőeljárásban, hitelesek legyenek, azaz ne lehessen megkérdőjelezni őket. Az eljárásában részt vevők számára nem lehet kérdés, hogy az adatok forrása, azok tartalma a büntetőeljárás során nem változott.

Az embercsempészség bűncselekmények felderítése, nyomozása, vizsgálata során a szakemberek szinte minden esetben tapasztalják, hogy az embercsempészek közreműködésével megvalósuló migráció hátterében minden esetben államhatárokon átnyúló kapcsolatok állnak, melyek ugyan rejtve, de ugyanakkor aktívan jelen lévő kapcsolati hálókat takarnak. A munka célja – mely egyben a belső biztonság megteremtését is célozza – az ilyen esetekben is az, hogy egy-egy bűncselekménnyel összefüggésben álló folyamat rejtett, konspirált jellegzetességeit, a külvilággal való kapcsolódási pontjait felfedje. A büntetőeljárásban részt vevő

---

¹ A tanulmány a Rendőrség Tudományos Tanácsa 2018. évi pályázatán második helyezést elért pályamű szerkesztett változata.

nyomozó hatóságok, közrendvédelmi és határrendészeti, valamint bűnügyi szervek szakterületeinek együttműködése rávilágított arra, hogy az eredményes munka alapja a kommunikáció és a saját szakterületek maradéktalan, alapos és naprakész ismerete. Ez jelenleg nagy nyomást helyez a nyomozó hatóság minden lelkiismeretes tagjának vállára, azonban a sikeres eljárás lezárásának érzése talán ezt a terhet feledteti, kárpótolja.

Tanulmányunk célja annak bemutatása, hogy mind a végrehajtásban tevékenykedő határrendészek, rendőrzárőrök, nyomozók, forenzikus szakemberek, mind az őket irányító vezetők átfogó képet kaphassanak az embercsempészés bűncselekmények ok-okozati összefüggéseiről, remélve, hogy a különböző szakterületek munkáinak megismerése további építő jellegű, komplex nyomozati munkákat segíthet elő.

Információrendszerezés a rendőri munkában

Notesz, írógép, elektronikus adatbázisok

Sokszor ismételt kijelentés, hogy a bűn és annak üldözése egyidős az emberiséggel. Noha a mai értelemben vett büntetőeljárás, nyomozás tágabb időszakra visszatekintve az újkor, még inkább az ipari forradalom óta indult igazán lendületes fejlődésnek, a különböző típusú szabályszegési esetek, bűncselekmények felderítése, nyomozása, vizsgálata már a kezdetektől megkövetelte, hogy először az információkat kellett begyűjteni az eseményről.¹

A körültekintő esettfelderítéshez, a létező bizonyítékok, okok-indítékok megismeréséhez, begyűjtéséhez a „lelkiismeretes és pontos munkához”² 1897-ben Endrődy Géza („kis-endrédi”) magyar királyi csendőr főhadnagy *„A bűnügyi nyomozás kézikönyve”* című művében az alábbi útmutatót fogalmazta meg: *„A mi a tényvázlatok és jelentések pontosságát illeti, nagyot könnyít magán a csendőr, ha minden nyomozásnál szem előtt tartja azt a régi latin közmondást, mely magyarul körülbelül ilyenformán hangzik: Ki, mit, mivel és mi által, mikor, miért, hol és hogyan? Aki ezek-*

---

² Endrődy Géza: *A bűnügyi nyomozás kézikönyve*. Losonc, 1897. 15. o.

re a kérdésekre folyton keresi a feleletet, annak teljes lehetetlen valami lényegeset kihagyni jelentéséből.”³

Ma már minden bűnügyi képzés – legyen szó iskolai rendszerről, vagy akár mentorálásról – alapjai között oktatják a kriminalisztika (az Endrődy főhadnagy útmutatójában lévő nyolc kérdést némiképp megreformálva) hét alapkérdését: Mi? Hol? Mikor? Hogyan? Ki? Kivel? Miért?

A bűnüldözés történelmi fejlődése során az elkövetett bűncselekmények súlyára és a bűnesetek egyre összetettebb formájára tekintettel, mindinkább megnőtt az igény arra, hogy a bizonyításhoz szükséges nyomokat, adatokat megszerezzék, tárolják és fel is használják.

A begyűjtött információkat kezdettől fogva tárolni, rendszerezni kellett ahhoz, hogy az elemző-értékelő tevékenységet elvégezve, a konklúziókat levonva a nyomozás irányát meghatározzák, a bűnelkövetőket felderítsék, felelősségre vonják. Adatbázisokkal – még ha elnevezésük kezdetben nem is létezett – szinte már az írásbeliség megjelenése óta rendelkezünk. Nagy úttörői voltak az adatbázisok kialakításának az ókori könyvtárosok, akik szakrendszereket alakítottak ki a felhalmozott tudásanyag visszakereshetősége érdekében. Évezredekkel, évszázadokkal később már az úgynevezett „kartoték-rendszerek” lettek az adatbázisok fejlettebb formái.

Míg kezdetekben a nyomozások során összegyűjtött információk – a bűncselekmények és az elkövetők által használt eszközök, az elkövetési módok jellegéből adódóan – kezelhető méretűek voltak, mára a technikai fejlődés vívmányainak köszönhetően jelentős méretű adathalmazok feldolgozása válik szükségessé.

A technika fejlődésének eredményeként és a „tér kitágulásával” (avagy ahogy az elkövető „átlépte” saját lakóhelye határát) fontossá vált, hogy az ügyel összefüggő adatokat, információkat a szomszéd város, megye hatósági képviselői megismerjék, az azokban szereplő adatokat össze tudják vetni a saját eljárásaikkal. A bűncselekmények felderítése során, a technikai fejlődés egyik hozománya lett, hogy az egymástól távol eső helyeken

---

³ Endrődy Géza: i.m.

történt bűncselekmények közötti összefüggéseket is képessé váltunk összekötni, azonosságokat kimutatni.

A XIX. század végére, és nem túlzó azt állítani: a XX. század majdnem 80–90 évére – Kelet-Európában mindenképpen – jellemző volt, hogy a nyomozók a begyűjtött információkat jegyzetfüzetbe rögzítették; később a jegyzetkből gépelt jelentések álltak össze. Ma, amikor már digitális írástudásról, digitális társadalomról beszélünk, ezekre az eljárási módszerekre nosztalgiával tekint vissza minden nyomozó, hiszen azóta robbanásszerű változáson estünk át a mindennapi életünkben, ahol a felgyülemelő adatok mennyisége már jóval komplexebb, összetettebb adatfeldolgozást igényel.

A bűncselekmények komplexsége válásával, a szervezett bűnözés megjelenésével azonban, olyan új kihívásokkal kell szembenézniük a szakembereknek, ahol az adatok feldolgozását másként nem, csak az informatika tudományának segítségével hívásával tudja a rendőrség megoldani. Mind a határokon belüli, mind a nemzetközi bűnügyi együttműködési munkálatok alapját képezi, hogy a begyűjtött, keletkezett információkat elemezni szükséges, összefüggéseket, további kapcsolatokat kell kimutatni, a kapott eredmények alapján pedig realizálást kell végrehajtani: azaz az elkövetőt, elkövetőket el kell fogni, a bűnszervezeteket fel kell számolni. Mindezekhez az kellett, hogy az adatbázisok logikusak, komplexek és mindenekelőtt egymással kompatibilisek legyenek.

A számítógépek megjelenésével egyenes arányban nőtt az adatbázisok szerepe is. Kezdetben az adatokat lyukszalagon, lyukkártyán tárolták, azonban az így tárolt adatokhoz a számítógépek közvetlenül nem tudtak hozzáférni, így hálózati elérésük sem volt megoldott. Áttörést az információs technológiában az 1960-as évek hoztak, amikor megjelentek az úgynevezett mágneses háttértárolók, és idővel fejlődésnek és terjedésnek indult a tárolók kapacitásának és hozzáférési idejének növelése is. A háttértárolók óriás méretű és mennyiségű adattárolásra váltak alkalmassá, ahol az információt adatokból, fájllokból, rekordokból, adatállományokból építették fel. A technikai fejlődés nyomán nem csupán a tárolás vált lehetsé-

gessé, de már az ott rögzített adatállományokkal való műveletek végrehajtása is megvalósult.

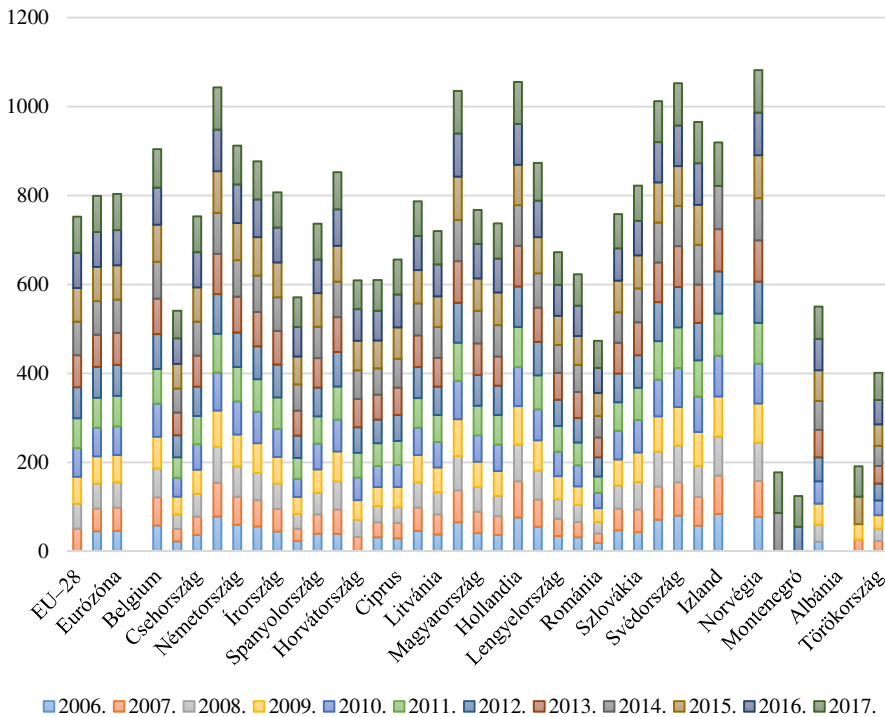
Információs forradalom

1956-ban megjelentek az úgynevezett második generációs számítógépek, melyekben a korábbiakban használt elektroncsöves berendezésekkel szemben tranzisztorokat helyeztek el, ezzel az újítással pedig minőségi ugrás történt. Ettől az időponttól évtizedről évtizedre, manapság pedig már szinte napról napra jelennek meg az újabbnál újabb információtechnológiai fejlesztések. A számítástechnika, a távközlési technika, a mikroelektronika tárgykörök egymásra épüléséből adódó vívmányok ma már a hétköznapi emberek számára is szinte azonnal hozzáférhetőek, szemben a korainak tekinthető 1990-es évekkel, amikor globális szinten kezdett megjelenni ugyan az internet, a mobilkommunikációs eszközök, ám elterjedésük a lakosság számára közel sem volt annyira hétköznapi, mint manapság.

Mára az állampolgárok számára is egyre inkább elérhetővé és egyre gyakrabban használttá vált az internet, a személyi számítógép, a mobiltelefon. Mindezekkel egyenesen arányosan nőtt a látható és látens információk mennyisége is, melyek megkövetelik az információfeldolgozást, tárolást, szállítást, ezzel pedig folytonos fejlesztésre sarkallva a mérnököket. A néhány év alatt robbanásszerű fejlődésen átesett információs technológia mára már az emberiség minden területén nyomot hagyott, folyamatos hajtóerővé válik a hétköznapi életben. Azaz korunk maga az információs forradalom.⁴

---

⁴ Az információs társadalom fogalmát a hetvenes évek elején vezették be az amerikai szociológusok a posztindusztriális társadalom jellemzésére (Bell, 1973).

1. számú ábra
Rendszeres internethasználók aránya (2006-2017)⁵

Ahogy egyre jelentősebbé vált ez az információs forradalom, és a technikai vívmányok egyre szélesebb körben is elérhetővé váltak, úgy a bűnözők körében is jelentős mértékben megugrott a technikai vívmányok (eszközök, applikációk stb.) használatával elkövetett bűnesetek száma. Új típusú bűncselekmények is kezdtek megjelenni, ill. a korábban is ismert bűncselekmények elkövetésének Modus Operandijai is megváltoztak,

⁵ A diagram a 16–74 éves korosztály internethasználatát figyelembe véve készült, a személyek százalékában kifejezve. Rendszeres használat alatt értendő: a felmérést megelőző három hónapban átlagosan hetente legalább egyszer (vagyis mindennap vagy majdnem mindennap vagy hetente legalább egyszer, de nem a hét minden napján). A használat minden helyszínt és kapcsolódási módot lefed.

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tab1/tin0009.html

mivel az elkövetési eszközök vagy a fellelhető bizonyítékok között egyre jelentősebb számban bukkantak fel a digitális világhoz kötődés jelei is.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv működése során az elmúlt években is gyökeres változás volt megfigyelhető. Szerepsére. Mert ha nem követnénk a társadalomban zajló változásokat, nem tudnánk lépést tartani a polgári lakosság igényeivel, sem az új típusú bűncselekményeket nem tudnánk felderíteni, sem a bűnözőket nem tudnánk eljárás alá vonni.

Míg a XX. század jelentős időszakában írógépekkel és kézzel írott jelentések halmazával birkóztak meg a hivatali eljárásokban, a digitalizáció betörésével a rendőrségen is megjelentek a számítógépek, melyek használata a kezdetektől a mai napig fontos kihívások elé állítja a teljes személyi állományt: állandó naprakész ismereteket, megújulásra való igényt, hajlamot, rugalmasságot feltételez és vár el a virtuális világ ötvözése a hétköznapokkal. Ez rendkívül összetett feladat, mert „vállalati” szinten fel kell tudni vállalni ezeket a kihívásokat, személyzeti szinten nagyfokú rugalmasság szükségeltetik ahhoz, hogy a folyton változó, egyre inkább digitalizált valósággal összefonódott rendőri munkával lépést tudjunk tartani.

Tanulmányunk alapvető célja ennek az innovációs igénynek a bemutatása az illegális migráció elleni küzdelem során, ahol az eredményes megoldások nem létezhetnek a hagyományos és az újszerű ismeretek összefonódása nélkül.

Az illegális migráció és az informatikai rendszerek kapcsolata

Ma, amikor illegális migrációról beszélünk, nincs olyan társadalmi réteg, amely ne hallott volna valamely formában a témáról, nincs olyan média, ahonnan folyamatosan ne jönné velünk szembe a valóban szakértőtől vagy önjelölt szakértőktől származó, pro és kontra vélemények, statisztikák, iránymutatások tárháza. A téma lassan bizonyos platformokon elcsépeltté kezd válni, pedig lebecsülése, félreértelmezése számtalan későbbi probléma melegágya lehet.

Noha nagy létszámú illegális bevándorlás már korábban is megfigyelhető volt Magyarországon, igazán kritikussá azonban 2015-ben vált. Az a jelenség, mely korábban csak a médiából volt ismert a hétköznapi emberek számára, ekkortól valósággá is vált azzal, amikor saját bőrükön tapasztalták meg, mit jelent az, amikor több százan, több ezren egyszerre lépik át illegálisan az államhatárt, és nem kizárólag a határ menti településeken, de az ország több jelentősebb városában is megjelentek.

Szakemberek egyetértenek abban, hogy a határokon és régiókon átlépő legális és illegális migráció a XX. század második felétől tömeges és globális jelenséggé vált. A bevándorlás fő célterületének számít Nyugat-Európa. Látni kell, hogy az emberek háborús események, etnikai krízisek elől, vagy más okok miatt is elhagyják hazájukat: ezek között ott szerepel, hogy gazdasági megfontolásból, életminőségük javítása céljából vándorolnak el. E modernkori népvándorlásnak az illegális migrációval összefüggő szegmense az, amelyik a legtöbb kihívást, veszélyforrást tartogatja. Az Europol több jelentésben is foglalkozott a migráció és a vele együtt megjelenő bűncselekmények kapcsolatával. Az illegális migráció társadalmi szinten számtalan problémát jelent, melyet rendészeti, bünygyi, szociális és még sok más szemszögből kell vizsgálni, melyek közül számkra, bünygyi munkát végzők számára kiemelkedő helyen a hozzá kapcsolódó bűncselekmények állnak.

Az embercsempészség tényyszerősége korántsem újdonság a magyar büntetőjogban,⁶ vizsgálata és felderítése azonban mára korántsem annyira egyértelmű, mint azt a törvényi tényállásból kiolvashatjuk:

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.) 353. § (1) Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

---

⁶ Az embercsempészség „tényállásszerűen” valójában már a XIX. század végén megjelent: az 1881. évi XXXVIII. törvénycikk a kivándorlási ügynökségekről kihágássá minősítette a kivándorlás tiltott közvetítését. Az azóta eltelt több mint száz évben többféleképpen és számtalan jogszabály szerint került megfogalmazásra, míg mai formájában bekerülhetett a Büntető Törvénykönyvünkbe.

A bűncselekmény felderítésének, vizsgálatának egyértelmű feladata ennek a sui generisszé⁷ minősített tevékenységnek a bizonyítása. A bizonyításra fektetendő hangsúly pedig a XXI. században megköveteli, hogy az ezzel foglalkozó bűnüldöző tevékenységet folytatók lépést tartsanak az információs-technológiai fejlesztésekkel, trendekkel is, ezek ismerete nélkül ugyanis a bűncselekmény elkövetésének felismerése és bizonyítása majdhogynem lehetetlen.

Az embercsempészség egy olyan anyagi haszonszerzés céljából elkövetett bűncselekmény, mely gyakran a segítségnyújtás álcája mögé bújlik. Ezen elkövetési magatartás – mely kizárólag cselekvő (aktív) tevékenység lehet – értelmezésénél minden szóba jöhet, ami bűnsegédi magatartás megállapítására alkalmas: lehet fizikai vagy pszichikai jellegű. A fizikai segítségnyújtás jellemzően kísérésben (államhatáron való átkísérés; ország területén megadott pontig kísérés stb.), szállásadásban, szállításban, a határrendészet megtévesztésében, az átlépést megkönnyítő eszközök átadásában nyilvánul meg. A pszichikai segítségnyújtás megvalósulhat tanácsadással, útbaigazítással, tapasztalatok átadásával.

Dolgozatunkban a hangsúlyt arra kívánjuk fektetni, hogy maga a segítségnyújtás – legyen az, akár fizikai, akár pszichikai – nem létezik technikai eszközök használata nélkül.

Kezdhetjük azzal az egyszerű ténnyel, hogy egy migráns személy⁸ arról, hogy hogyan tudná legjobban elérni kívánt élet- vagy úticéljait, interneten keresztül tájékozódik. A megszerzett információk megerősítésére vagy cáfolására leginkább a személyes kötődéseit használja, melyeket legtöbbször az internetes világ által biztosított szociális hálózatokon át épített fel. Értendők ez alatt azok a közösségépítő portálokon keresztüli

---

⁷ Kúria 928/2003. számú büntető elvi határozat: Az elkövetési magatartás „segítségnyújtás”, amely fogalmilag bűnsegédi tevékenység. Ezt a cselekményt azonban a törvényhozó sui generis, önálló tettesi magatartásként szabályozza.

⁸ Dolgozatunkban a migráns kifejezésen most kizárólagosan azokat a személyeket értjük, akik jogellenesen kívánják az államhatárokat átlépni, tehát illegálisan kívánnak eljutni megálmódott célszáguk felé.

kapcsolatok, melyeket a világ távoli pontjain élő ismerőseivel, vagy akár addig ismeretlen személyekkel folytat.

Korábban az információk áramlása elsősorban a humán – azaz, a konkrét személyes találkozókra alapuló – kapcsolatokra épült. Ma már nincs szükség a tényleges személyes találkozókra⁹: bárhonnán, bárkivel lehetőség van kapcsolatba lépni, és ennek már az anyagi akadályai is egyre kevésbé léteznek (ingyenes internetes beszélgetések).

A sort folytathatjuk azzal, amikor az embercsempészsre szakosodott elkövetők tetteitársaikkal szintén olyan eszközökön és szoftvereken keresztül folytatnak kommunikációt, melyekről a felderítés során tudomással kell bírni, meg kell találni azokat.

Nem lehet megkerülni a kapcsolatok-kapcsolódások vizsgálatát, melyek az elkövetési magatartásokra jellemzőek, ill. a rendőrség szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Ezek feltérképezése nélkül nincs felderítés, nincs eredmény. Ami egy ügy kezdetén a humán kapcsolatokat jelenti, az a későbbiekben egy adat lesz – melyet számos más adattal kell összevetni, abból adatbázist építeni.

A bűnelkövetői oldalról az egymással kapcsolatban álló személyekről van itt szó, és arról, ahogyan egymással a kapcsolatot tartják. Ahogyan e két szegmens egybeforr, a bizonyítékokat e két aspektus együttes vizsgálata szolgáltatja. A rendőrségi oldalról – szándékosan nem emeljük ki e pontnál a bűnüldözői vonalat – pedig ugyanaz kell: kapcsolat a hatóságok között, a kapcsolatok biztosításához pedig a technika elengedhetetlen.

Először fel kell ismerni, látni kell, hogy hol vannak hibaforrások, honnan kell felépíteni egy eredményes küzdelmet az illegális migráció és így az embercsempészés ellen.

Az embercsempészési ügyek nyomozása során általában számos nehézséggel kell megbirkóznia a nyomozást folytatóknak:

---

⁹ Azaz: az információt cserélő személyeknek nem szükséges azonos időben azonos helyen tartózkodniuk.

- nincs természetes személy sértettjük, a legfontosabb személyek, akik hiteles információkkal szolgálhatnak, azok a tanúk (migránsok), akik egyrészt érdekazonosságban – „felbujtók” – állnak az elkövetőkkel, másrészt az eljárás későbbi szakaszában már nem elérhetőek, újbóli meghallgatásuk legtöbb esetben nem lehetséges, ezért az első (és gyakran utolsó) kihallgatásuk alkalmával minden lehetséges információt be kell tudni szerezni, ami a bűncselekményről bármilyen módon is adattal szolgálhat;
- az ilyen cselekmények (elkövetők vagy tanúk általi) erkölcsi elutasítása nem egyértelmű;
- a tárgyi bizonyítás lehetőségei igen beszűkültek, az elkövetés helyszínének kriminalisztikai értéke alig van, beszerzésük sokszor nehézkes, az időmúlás különösen veszélyeztetheti (például híváslisták beszerzése).¹⁰

Mindezekon túl a legfontosabb annak a szemléletmódnak az elsajátítása, hogy ezt a fajta bűncselekményt nem szabad a hagyományos értelemben véve „statikus” bűncselekménynek tekintni, így a bizonyítási eljárást sem elég a szokásos módon vett ok-okozati összefüggések mentén felépíteni. Az embercsempészség egy olyan cselekménysorozat, mely nem csupán arra épül fel, hogy gyakorlatilag nem lehet tettestársak nélkül elkövetni, de kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a csempésztett személyek kiindulási (származási) és célországja között több száz, több ezer kilométer távolság van. Minden egyes országon, ahol áthaladnak az illegális migránsok, az őket segítő szervezet tagjai számos nemzet polgárai közül kerülnek ki.

Miért fontos ezt ismerni, ismertetni? Mert az embercsempészségi ügyek jelentős részével először a közrendvédelmi és határrendészeti állomány tagjai találkoznak. Míg ez utóbbi területen tevékenykedők számára nem idegen felismerni és célirányosan foglalkozni egy-egy embercsempészségi esettel, a közrendvédelemmel foglalkozó állomány jelentős része pályafu-

---

¹⁰ Felhasználtuk Boross Zoltán r. ezredesnek, a Nemzeti Nyomozó Iroda Nemzetközi Bűnüldözés Elleni Főosztály vezetőjének gondolatait.

tása alatt jóval ritkábban találkozik ilyen esetekkel. És az elsődleges intézkedések során komoly hangsúlyt kell fektetni arra, hogy mik azok a tények, jelek, mozzanatok, amelyek kiemelt jelentőséggel bírnak a későbbiek során.

Visszautalva tanulmányunk első részére, ahol rámutattunk, hogy a kriminalisztika alapkérdéseinek tisztázása soha meg nem kerülhető és mekkora jelentősége van, kiemelnénk, hogy az embercsempészség büntett bűncselekmény bizonyítása során némiképp – a szokványos értelemben vett gondolkodásmódtól – eltérően kell ezekre a kérdésekre választ adni.

Mi történt?

A kérdés tisztázása a bűncselekmény elkövetési magatartására, az elkövetésben részt vevő szerepének tisztázására kell választ adjon: Szállító volt? Kísérő volt? Megfigyelő volt? A szerepkörök tisztázása annak érdekében kell, hogy megtörténjen, hogy a közreműködők helyét és kapcsolatrendszereit a szervezetben el lehessen helyezni, és utat mutasson a felé, hogy kivel, kikkel lehetett még kapcsolata.

Hol történt?

A Balkán továbbra is kiemelt jelentőségű az embercsempészségi deliktumok szempontjából. Meghatározó szerepe van és lesz is hazánknak az autópálya-infrastruktúra miatt a balkáni útvonalon, illetve a kelet-nyugati áruforgalom viszonyában. Az itt áramló illegális személy- és áruforgalom kiszűrésére modern és fejleszthető, könnyen mobilizálható technikai megoldásokra, emberi erőforrás-fejlesztésekre, hatékony kockázatelemzésre és a rendvédelmi szervek óramű pontossággal működő kooperációjára van szükség. Hazánk ugyanakkor érintett a nyugat-európai bűnözői gyűjtőpontban is. Ez azt jelenti, hogy az ott megjelenő, képződő, fejlődő bünszervezetek Magyarországon is teret nyertek.

Figyelemmel arra a tényre, hogy a bűncselekmény sajátossága a nem „statikus” elkövetési Modus Operandi, látni kell, hogy annak résztvevői szó szerint folyamatos mozgásban vannak államhatártól államhatárig. Ebben a kontextusban nincs jelentősége, hogy volt-e a két államhatár kö-

zött „pihentetés”, mert az a dinamikus mozgás részét képezi, annak egy részcelekménye. A bizonyítás szempontjából ezt a dinamikusságot ki kell tudni mutatni, ehhez szükséges bizonyítékok beszerzése. Tanúkihallgatásoknál a céltudatos kérdések elengedhetetlenek. Az embercsempészési ügyekben ezért a „hol történt” kérdést célszerű átfogalmazva, illetve kiegészítve feltenni: *Honnan hová történt?*

Milyen ismeretek szükségesek ehhez?	Miért?
Földrajzi ismeretek: határszakaszok, szomszédos államok elhelyezkedése, úthálózatok ismerete.	Területileg illetékes rendőr-főkapitányságok, határrendészeti szolgálatok megkeresései miatt (például pihentetőhelyek felkutatása, határrongálás nyomainak felkutatása stb.) útirányok vizsgálata miatt, HUGO ¹¹ adatok beszerzése miatt, térfigyelő felvételek beszerzése miatt, későbbiekben híváslisták beszerzése miatt.

Mikor történt?

Mivel ez egy dinamikus bűncselekmény, az adatok beszerzésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy az útvonalon mikor járhattak (híváslisták, HUGO adatok beszerzése, térfigyelő kamerák felvételeinek beszerzése).

Hogyan történt?

A kérdés helyes megválaszolása valójában nem az elsődleges intézkedések közé tartozik, azonban ha az elsődleges intézkedések során nem kerül sor bizonyos adatok tisztázására, akkor azokról a későbbiekben hiába szerez tudomást a nyomozó, megeshet, hogy már nem tudja bizonyítékként

¹¹ HUGO adatok: A Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató Zrt. által üzemeltetett rendszer, amely az elektronikus útdíjszedési rendszerben tárolt adatokat tartalmazza.

felhasználni. A bűnözők gyorsan adaptálják, mi több integrálják a működésükbe az információs technológiát, vagy erre építik fel a teljes elkövetési módot. Az elkövetők a deliktum kivitelezéséhez nem tudják és nem is fogják kikerülni az információs forradalom vívmányait, a mobil kommunikációs eszközök használatát.

Ennek bizonyítása pedig ma már igenis megköveteli a bűnüldöző hatósági tagok szakirányú tudását. A bűnözők és az illegális migránsok egymás közötti kapcsolatát ki kell tudni mutatni, ez nem kérdés, hiszen ez maga az elkövetés ok-okozati kapcsolata. A közrendvédelmi és határrendészeti állomány számára e tényeket tudássá kell tenni, felhívni a figyelmet arra, hogy egy sikeres nyomozás múlhat azon, hogy mennyire körültekintőek egy-egy igazoltatás, helyszínbiztosítás során. A mozgás, a dinamizmus bizonyításához pedig a későbbiekben bemutatásra kerülő adatmentési lehetőségek (például FTK Imager, UFED) ismerete, az így megszerezhető adatok elemzése (iBase, Analyst Notebook, Gangikonspi) ad lehetőséget.

Ki érintett, kivel történt?

Visszautalva a korábbi Btk. tényállásra és magyarázatra, a bűncselekmény „sui generis” voltára: a kivel történt kérdéseket, azaz, hogy kik voltak migránsok, ki a sofőr, vagy ki lehet még egyéb érintett, az azonnali intézkedések keretében szükséges tisztázni. Mivel ezt a bűncselekményt gyakorlatilag kizárólag bünszövetségben, bűnszervezetben lehet elkövetni, így a további elkövetők által hagyott nyomok felkutatása (mentése) miatt kiemelten fontos. E kérdések tisztázása csak akkor hoz eredményt, ha az intézkedőkben megvan a hajlam és az igény is arra, hogy ezeket a kérdéseket automatikusan körbejárják.

Miért?

Az esetek nagy többségében kijelenthető, hogy vagyoni haszonszerzés a fő motiváció. Burkoltan mindig megjelenik, hogy a migránsok/menekültek iránt érzett szánalom, sajnálat vitte rá az elkövetőt a cselekményre, a valóság azonban – az esetek 99%-ban – az, hogy egy kön-

nyű, gyors és egyszerűnek tűnő cselekménysorozattal viszonylag jól lehet keresni.

A nyomozás, vizsgálat során a kérdésre megkeresni a választ kiemelt jelentőségű, mert a tudatosság pontosan ebben érhető tetten, hiszen az elkövetők ennek ismeretében vállalják el a munkát. Ugyanakkor az illegális migránsok kihallgatása során szükségszerű annak tisztázása, hogy ki nek, mikor és mennyi pénzt fizettek. A vizsgálat során e kérdések tisztázása az elkövetők motivációjára, a beszerzett pénz mozgására, további elkövetők felderítésére ad lehetőséget.

A migránsok tekintetében nehezen állapítható meg a pénzmozgás, mivel kevés pénzt tartanak maguknál. Viszont a vallomásaik alapján nagyságrendekkel nagyobb pénzüsszegek áramlása valószínűsíthető az illegális migráció hátterében működő szervezett bűnözést illetően. Az illegális migráció hátterében húzódó bűnös tevékenységből (embercsempészás, okmányhamisítás) származó vagyons többségében a szervezet vezetőinek kezében koncentrálódik, így annak leleplezésekor az ő tevékenységükre kell figyelemmel lenni.

A fentebb említettek rávilágítanak arra, hogy a „bűncselekmények megelőzéséhez és felderítéséhez megfelelő mennyiségű és minőségű információra van szükség, amelyet meg lehet szerezni adatgyűjtéssel is a klasszikus nyomozási cselekmények során, hozzá lehet jutni nyílt vagy titkos információgyűjtéssel, be lehet szerezni a titkosszolgálati szerveken keresztül, azonban napjainkban leginkább a különböző nyilvántartásokra tudunk támaszkodni, így elengedhetetlen a nemzeti és nemzetközi adatbázisok használata. A migráció és bűnügy kapcsolatának ismeretében az első információkat a határon átlépő személyek ellenőrzése során kell beszerezni, ami a gyakorlatban a schengeni külső határellenőrzést jelenti.”¹²

---

¹² Hautzinger Zoltán: A migráció bűnügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. Budapest, 2016. 19. o.

A büntetőeljárásokban felhasznált legkorszerűbb forenzikus technológiák

Ahogy arra fentebb – nagyon röviden – rámutattunk, a digitális világ hétköznapi életben való megjelenésével számos olyan cselekménysorozat is megjelent a bűnüldöző hatóságok látókörében, melyeknek nem csupán a felismerése okozott első körben nehézséget, de az újdonságuk miatt a bűnös tevékenységek bizonyítása sokkal összetettebb feladattá vált, nagyobb informatikai tudást és tapasztalatot követel meg a rendészeti és büntetőeljárás szakterületeken dolgozó hatósági tagok részéről.

Mára elengedhetetlen, hogy a büntetőeljárások során bűnjelként lefoglalt információforrásokról (elektronikus adathordozókon, eszközökön tárolt adatokról) hiteles másolatot tudjon készíteni az eljáró hatóság, majd az azokból kinyert adatot olyan információvá alakítsa át, hogy az minden érintett fél számára értelmezhető, hasznos legyen, és nem utolsósorban képes legyen bizonyítékul szolgálni. A hazai büntetőeljárásokban is napi szinten szembesülünk azzal, hogy a bizonyításhoz szükséges adatok, információk – itt most nem térünk ki a személyi körű bizonyítékokra, például tanúvallomásokra) – már nem a hétköznapi értelemben vett „dokumentumokban” találhatóak, hanem sokkal inkább digitális formában lelhetők fel.

Ide sorolandók többek között például a térfigyelő felvételek, a híváslisták, a banki adatbázisok, más hatóságok nyilvántartásai, számítástechnikai eszközök háttértárolóin lévő fájlok, elektronikus levelezések, applikációkban található adatok, böngészési előzmények, GPS-adatokat tároló szerverek, rendszerekben lévő adatok, mobil kommunikációs eszközök által hordozott és tárolt információk, úthasználati adatokat tároló rendszerek adatbázisai. A felsorolást számos példával folytathatnánk, azonban már ebből is jól látszik, hogy a digitális formában hozzáférhető adatok természetüknél fogva nem alkalmasak arra, hogy a hagyományos „írásos” formában kerüljenek a büntetőeljárás anyagai közé.

A bennük rejlő adathalmazok mennyisége sem elhanyagolható szempont, mert jelentősen befolyásolja a feldolgozás, értékelés minőségét, gyorsaságát, hatékonyságát.

2018. július 1-jével hatályba lépett a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban Be.) már részletesen kitér az elektronikus úton létező, megszerezhető bizonyítékok körére, és a korábbi büntetőeljárásai törvénytől jóval részletesebben szabályozza a tárgyban felmerülő lehetőségeket.

A bizonyítékok értékelése tárgykörben a Be. 167. § rendelkezései az irányadók.

- *„(1) ... a büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási cselekmény. A törvény azonban elrendelheti egyes bizonyítási eszközök igénybevételét.*
- *(2) A büntetőeljárásban fel lehet használni azokat a tárgyi bizonyítási eszközöket, amelyeket valamely hatóság – jogszabályban meghatározott feladatainak ellátása során – a büntetőeljárás megindítása előtt vagy azzal egyidejűleg készített, illetve beszerzett.*
- *(3) A bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító erejük.*
- *(5) Nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság, illetve a (2) bekezdésben meghatározott hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők büntetőeljárásai jogainak lényeges sérelmével szerzett meg.”*

A digitális, elektronikus adat meghatározására egyrészt a Be. 204. § (2) szakasza az irányadó:

- *„Irat minden olyan tárgyi bizonyítási eszköz, amely műszaki, vegyi vagy más eljárással adatokat rögzít, így különösen a papíralapú vagy elektronikus adatként létező szöveg, rajz, ábra;”*

másrészt a 205. §

- „(1) Elektronikus adat a tények, információk vagy fogalmak minden olyan formában való megjelenése, amely információs rendszer általi feldolgozásra alkalmas, ideértve azon programot is, amely valamely funkciónak az információs rendszer által való végrehajtását biztosítja.
- (2) Ahol e törvény tárgyi bizonyítási eszközt említ, azon e törvény eltérő rendelkezése hiányában az elektronikus adatot is érteni kell.”

Hiteles másolatok

A büntetőeljárásban részt vevők számára, kiemelten a nyomozó hatóság számára kardinális kérdés, hogy garantálni tudják a büntetőeljárás feddhetetlenségét, szakmaiságát; hogy a gyanúsított terhére olyan bizonyítékot rójanak fel, melyet jogszerűen szereztek be, és melynek eredetisége megkérdőjelezhetetlen.

Mitől hiteles a hiteles? Jogszabályban is előtérbe került a hitelesség témája. A tárgykört a Be. és a 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól (továbbiakban Nyer.) is szabályozza, keretbe foglalja: az elektronikus adat lefoglalása és megőrzésre kötelezése tárgykörben részletesen megfogalmazták mind a lefoglalás módját, mind pedig a hitelesség bizonyítását.

Be. 315. § (1) Az elektronikus adat lefoglalását

- a) „az elektronikus adatról másolat készítésével,
- b) az elektronikus adat áthelyezésével,
- c) az azt tartalmazó információs rendszer vagy adathordozó teljes tartalmáról történő másolat készítésével,
- d) az azt tartalmazó információs rendszer vagy adathordozó lefoglalásával, vagy
- e) jogszabályban meghatározott más módon lehet végrehajtani.

- (2) *A fizetésre használt elektronikus adat lefoglalását úgy is végre lehet hajtani, hogy az elektronikus adattal olyan műveletet végezzenek, amely az érintettnek az elektronikus adat által kifejezett vagyoni érték feletti rendelkezési lehetőségét megakadályozza.*
- (4) *Az elektronikus adat lefoglalását úgy kell végrehajtani, hogy az a büntetőeljárás céljából szükségtelen elektronikus adatra lehetőleg ne terjedjen ki, illetve az ilyen elektronikus adatot a lefoglalás a legrövidebb ideig érintse.*
- (5) *Az elektronikus adatot tartalmazó információs rendszer vagy adathordozó akkor foglалható le, ha*
  - a) az elkobozható, illetve vagyonelkobzás alá esik,*
  - b) az tárgyi bizonyítási eszközként bír jelentőséggel, vagy*
  - c) a bizonyítás érdekében az abban tárolt, előre meg nem határozható vagy jelentős mennyiségű elektronikus adat átvizsgálására van szükség.”*

Nyer. 90. § (3) Az elektronikus adat más információs rendszerbe vagy adathordozóra történő átmásolása akkor engedélyezhető, ha biztosított a másolat hitelessége és az adatok megváltoztathatatlanságát biztosító módon történő rögzítése. E kérdésben a nyomozó hatóság a megőrzésre kötelezettel egyeztethet.

A hitelesség biztosítása érdekében tehát szükséges olyan rendszereket, eszközöket használni az adatmentés során, melyek garantálják azt, hogy a bizonyíték eredeti, módosítás nélküli állapotban kerül át egy másik adattárolóra, továbbá a későbbiek során visszaellenőrizhető, hogy a múltbéli mentés még mindig egyezik-e azzal az éppen bemutatott vagy vizsgált bizonyítékkal, melyet az eredeti bűnjelről mentettek.

Hash kulcsok

A fenti cél érdekében kezdték el alkalmazni az úgynevezett hash kulcsnak hívott eszközt. Maga a hash szó lenyomatkészítő függvényt jelent, a „kulcs” itt természetesen egy informatikai kifejezés, mely valójában egy

olyan SHA-256 bites¹³ kódolással létrehozott karakterlánc, melyet a mentési környezet generál a hatóság számára. Szavatolja, hogy ugyanerről a fájlról, halmazról, mindig, minden körülmény között ugyanaz a karakter-sorozat jöjjön létre. Kivételt képez ez alól, ha a bűnjelen módosítás történt, mivel ekkor a módosított adat már nem azt a hash értéket fogja vis-szaadni.

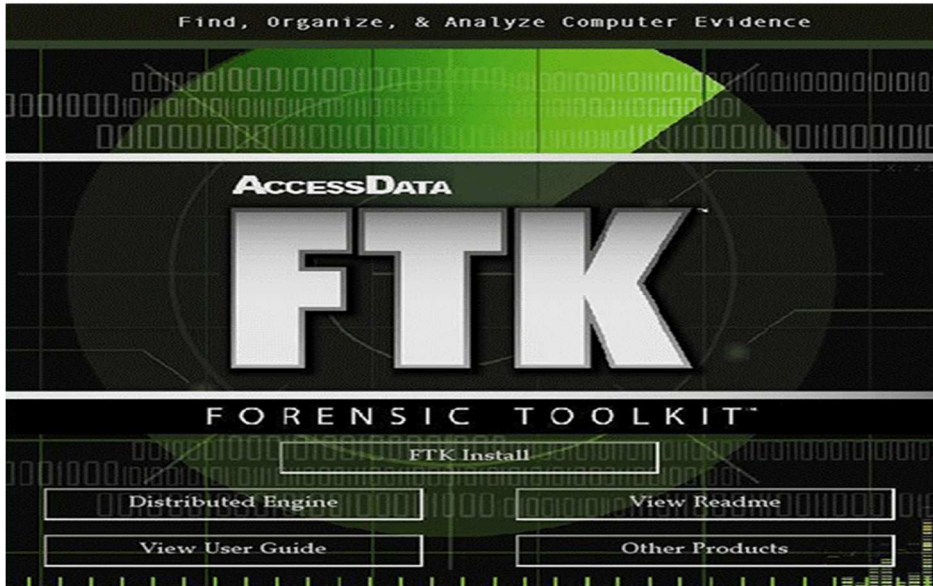
A nyomozó hatóság által foganatosított házkutatáskor, lefoglaláskor, helyszíni szemlekor, valamint később, a bűnjel feldolgozása során kötelező elem kell, hogy legyen a hash érték feltüntetése a jegyzőkönyvben. A jegyzőkönyvekben rögzített hash érték a teljes büntetőeljárás során garantálja, hogy felmerülő kétségek esetén az adatott bűnjel, adathalmaz eredetiségét, megmásíthatatlanságát a nyomozó hatóság garantálni tudja.

UFED, FTK és társaik

A digitális technológia fejlődésével olyan adatmentési rendszerek jöttek létre, melyek az idők során eszköz-specifikusak lettek. E különböző típusú eszköz-specifikus mentési rendszerekből a két, legtöbbet használt és két különálló felhasználási területen használható (számítógépek, mobiltelefonok, tabletek, illetve GPS-készülékek) célzott megoldást mutatunk be.

---

¹³ SHA-256 bites kódolás: matematikai algoritmus.

FTK – Forensic Toolkit

2. számú ábra
Forensic Toolkit¹⁴

Az 1987-ben alapított ACESSDATA nevű amerikai cégcsoport fejlesztette ki az FTK nevű komplex rendszert, mely az adatmentéseken túl számos más további megoldást kínál a forenzikus felhasználók számára. A cégcsoport az adatmentés különböző megoldásait egymásra építette, aminek eredményeképpen a mentett adatokat képesek vagyunk feldolgozni, adatbázisban tárolni. Az indexelésnek köszönhetően milliós nagyságrendű adatbázisból is a másodperc töredéke alatt lehet eredményeket kinyerni. A tanulmány terjedelme nem ad lehetőséget arra, hogy a termékmegoldás mélységeibe bele tudjunk menni, ezért egy példán keresztül – egy házkutatás során még működő asztali számítógép szakszerű mentésének és elemzésének

¹⁴ Forrás: <https://forensicstore.com/product/forensic-toolkit-6-2/>

metódusát bemutatva – illusztráljuk a fent körülírt megoldások nagyszere-
rűségét.

Ha a büntetőeljárás során házkutatásra kerül sor, ahol tudvalevően esély van arra, hogy a gyanúsítotthoz vagy a bűncselekmény elkövetéséhez kapcsolódóan számítógépet találunk, elengedhetetlen, hogy a házkutatásra felkészülten érkezzen a nyomozócsoport. Az adatok megszerzésének módja a lefoglalás, melyet két módon tudunk biztosítani: az adathordozó eszköz valós értelemben vett lefoglalásával, ill. a kérdéses adathordozó (számítógép) helybeli mentésével. Ez utóbbinak különösen akkor van jelentősége, ha a számítógép fizikai lefoglalása aránytalan károkozással járna (például cégek-vállalatok esetében), vagy olyan esetben, amikor rendszerbe, hálózatba van bekötve, melyek egy webszerverhez kapcsolódnak, és az adatok kinyerésére csak helyben van mód.

FTK Imager

A helybeli adatmentésre az FTK Imager nevű program kiválóan alkalmas. A program egy olyan kisméretű, portable (telepítés nélkül futtatható) mentési környezet, melyet írásvédőn keresztül csatlakoztathatunk az üzemelő számítógéphez. Ez lehetőséget teremt arra, hogy az annak aktuális memóriájában található információit kinyerje és azt egy fájlba mentse el a későbbi kiértékelés céljából.

Továbbá lehetőségünk lehet a HDD (hard disk drive – merevlemez, adattároló rendszer) *bitazonos*¹⁵ másolásának végrehajtására egy általunk biztosított külső meghajtóra. Így, ha a számítógépbe való belépés megoldott a házkutatás során, akkor biztosak lehetünk benne, hogy a működő rendszer teljes adattartalma, illetve a rendszert használókra vonatkozó, de egyébiránt nem a rendszer részét képező adatok lefoglalásra fognak kerülni. A kimentések során a program minden egyes létrejövő fájlhoz készít egy hash kulcsot, mely a fájl eredetiségét szavatolja.

E példa természetesen nem taglalja azon operációs rendszerek közötti különbségeket, ha egy meghajtó titkosítva van, illetve más technikai

---

¹⁵ Bitazonos másolat: nem változtatható adtmásolat.

anomáliákat. A büntetőeljárások során egy helyszíni elektronikus adatmentésre előzetesen fel lehet és kell készülni: a mentést végzőknek kellő informatikai szaktudással és gyakorlattal kell rendelkezni, a mentés sikeres biztosítása nem nélkülözheti a naprakész technikai eszközparkot (hivatali laptop, mobil internet, lementett adatok tárolására alkalmas tárolóeszköz stb.), mindezek ellenére azonban a forenzikus munkatárs előzetesen sohasem lehet teljesen biztos abban, hogy minden eshetőségre felkészült. Az információs technológiák, az azok védelmére és saját adatainak a védelmére kialakított rendszerek, a bűnelkövetők rafinériája nap mint nap változnak.

UFED

Az izraeli székhelyű, ám világszerte lokalizáltan működő Cellebrite munkacsoport mottója: „Digital intelligence for a safer world” – azaz digitális felderítés egy biztonságosabb világért. Ha úgy fordítanánk a jelmondatot, hogy „Digitális intelligencia egy biztonságosabb világért”, az sem helytelen, sőt egyúttal rávilágít arra is, mekkora jelentősége van a digitális-információs ismeretek széleskörű ismeretének és használatának.

„A digitális adatok minden nap egyre fontosabb szerepet játszanak különböző nyomozásokban, felderítésekben. Az adatok kiaknázásában, hozzáférhetővé tételében a Cellebrite a legjobb. A digitális hírszerzés piacának vezetőjeként a technológiai innováció iránti szenvedély és a közösségek biztonságát szem előtt tartva, a Cellebrite a bűnüldözési, katonai és hírszerzési, valamint a vállalati ügyfelek számára a legteljesebb, iparágilag bevált megoldásokat kínálja, amelyek magukban foglalják a digitális bűnügyi jogokat és elemzést. A digitális igazságügyi-szakértői megoldások teljes skálájával hozzáférést biztosít mobileszközökhöz, közösségi médiához és felhőalapú adatforrásokhoz; megoldásaik javítják a digitális vizsgálatok hatékonyságát és a nagy teljesítményű adatelemzést. A Cellebrite digitális intelligencia megoldásának bevezetésével a digitális bizo-

nyítékok jobban kihasználhatók, melyek felgyorsítják a nyomozásokat és a hírszerző tevékenységeket.” – írják saját magukról.¹⁶

Tudvalevő, hogy egy-egy megoldásra, felderítésre váró esemény (bűncselekmény) kapcsán a nyomozóknak nagyon nagy szükségük van a gyors iránymutatásra, mivel nagyon gyakran az első 48 óra el tudja dönteni, hogy az ügy megoldásra kerül vagy felderítetlen marad.

3. számú ábra
UFED Touch készülék - mobiltelefonok adattartalmának mentésére
használt adatmentő készülék

A munkacsoport kimondottan nagy hangsúlyt fektet e gyorsaságra – azaz a lehető leggyorsabban és leghatékonyabban kinyerhető adatok megismerését elősegítő információs környezet, technológia fejlesztésére. Egyik ilyen fejlesztésük a már Magyarországon is elérhető és a bűnüldöző hatóságok által is naponta használt eszköz az úgynevezett UFED termékcsoporthoz (UFED Touch ill. UFED Psychological Analyser, stb.).

Az UFED technológia alkalmas arra, hogy a mobil kommunikációs eszközök – leginkább mobiltelefon készülékek – adattartalmát mentse. E

---

¹⁶ Forrás: <https://www.cellebrite.com/en/about/company/>

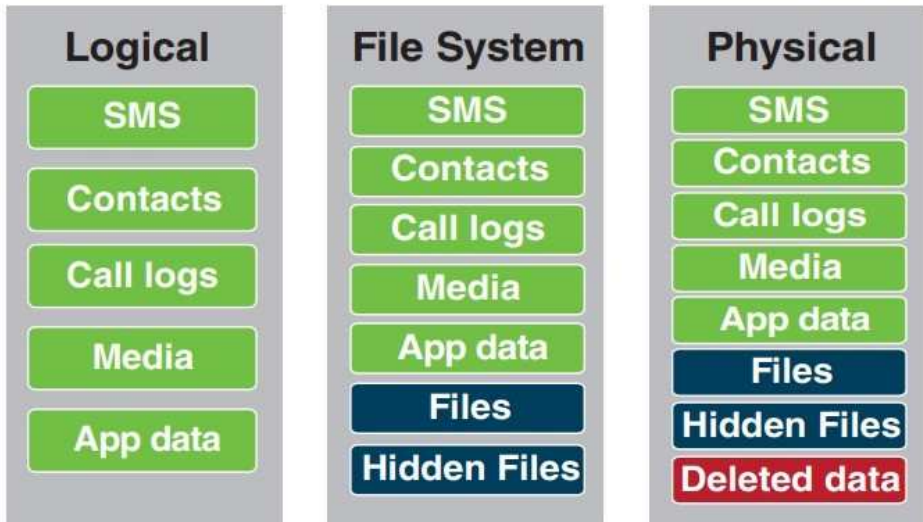
feladat a rendkívüli mértékben fejlődő mobiltelefonos technológiai cégek illetve telefonkészülékek világában korántsem egyszerű, figyelemmel a számos telefontípusra, az ezekben alkalmazott operációs rendszerekre és arra a nem elhanyagolható tényre, hogy az internethasználatra specializált készülékeken használt applikációk (alkalmazások) is folyamatos fejlesztéseken esnek át, melyek úgynevezett „frissítések” formájában érhetők el a használók számára.

A rendszer mind hardveresen, mint szoftveresen maximálisan képes illeszkedni a nyomozó hatóságok profiljába. Átlátható, logikus és gyors a mentési környezet összeállítására képes különböző telefontípusok esetében is, illetve a létrejövő, mentett adatállomány több verzióba exportálható (xls, pdf, html stb.), így teremtve meg a lehetőséget arra, hogy a kinyert adatokat egyrészt prezentálni lehessen hagyományos módon (papír alapon) vagy, és ez a legfontosabb a bűnelemzés szempontjából: feldolgozhatjuk. A feldolgozás többbretű, az elemzést számos tényező befolyásolja, és gyakori, hogy egy másik szoftverrel kerül sor rá.

Az UFED¹⁷ az egyik olyan mentési környezet, ami a havi frissítésekkel – a fentebb említett folyamatos mobiltelefonos fejlesztések miatt – a telefonok, multimédiás eszközök forenzikus mentését világszínvonalúvá teszi. Itt kell megemlíteni, hogy a mobil kommunikációs készülékek, multimédiás eszközök mentését több dolog is befolyásolja. Noha a nyomozó hatóságok napi szinten alkalmazzák már a mentések e formáját, mégis a büntetőeljárásban való felhasználhatóságnak akadnak akadályai is.

---

¹⁷ A 3. ábra forrása: UFED_TOUCH_USER_MANUAL
http://www.mcsira.com/WEB/8888/NSF/Web/3128/UFED_TOUCH_USER_MANUAL%202015%20ENG.pdf

4. számú ábra
UFED mentési lehetőségek

Ezek közé tartozik:

- a mobiltelefon fajtája (okos – nem okos)
- a telepített operációs rendszer verziója és a mentéshez használt UFED készülék operációs rendszer verziójának kompatibilitása
- a készülék védelmi rendszereinek ismerete vagy hiánya (PIN-kód, ujjnyomattal védettség, képernyőminta)

Ezektől függően (vagy függetlenül) a készülékekről úgynevezett LOGIKAI, FILE SYSTEM vagy FIZIKAI MENTÉS készülhet: ¹⁸

---

¹⁸ Az 5. ábra forrása: Explaining-Cellebrite-UFED-Data-Extraction-Processes-final. <https://smarterforensics.com/wp-content/uploads/2014/06/Explaining-Cellebrite-UFED-Data-Extraction-Processes-final.pdf>

A logikai illetve File System mentés gyakorlatilag azt és úgy menti, amit és ahogy a mentés pillanatában a telefonkészülék tartalmaz. Ettől jóval összetettebb mentést eredményez az úgynevezett Physical típusú mentés, mely nem fájlokat ment le, hanem a telefon BIT-azonos másolatát hozza létre. E mentésnél – bizonyos esetekben – lehetőség van a törölt állomány visszaállítására. A „Deleted Data” (törölt állományok) kapcsán azt tudjuk elmondani, hogy – ha a telefon memóriája elegendő méretű tárhellyel rendelkezik, akkor ezek a törölt állományok teljesen visszaállíthatók, és ezek az adatok értelmezhetők-elemezhetők. Vagy bittöredékek, és ekkor nem biztos, hogy hasznos adat lesz, de tudni fogjuk, hogy egyszer ezen a mentett készüléken volt egy bizonyos kép, hang, vagy egyéb fájl, de azt már nem tudjuk megnézni. A törölt állomány adatairól is elmondható azonban, hogy mentési verziótól függően akár vissza is kereshetők az adatbázisban.

UFED-del mentett adatok elemzése

A kimentett adathalmazzal számtalan elemzési művelet végezhető. Ezt egyrészt a technológia saját maga is biztosítja – UFED Reader –, másrészt az adatok importálhatók, és így adott a lehetőség más szoftverekkel való feldolgozásra. Ilyen feldolgozásra alkalmas például az IBM iBase; az Analyst Notebook, vagy a későbbiekben bemutatásra kerülő, hazai fejlesztésű, elektronikus adatok elemzését segítő Gangikonspi nevű program.

A számtalan adatelemzési lehetőség közül itt most a Cellebrite saját fejlesztésű és a mentési csomag részét képező UFED Reader kerül röviden bemutatásra.

*UFED Reader*¹⁹

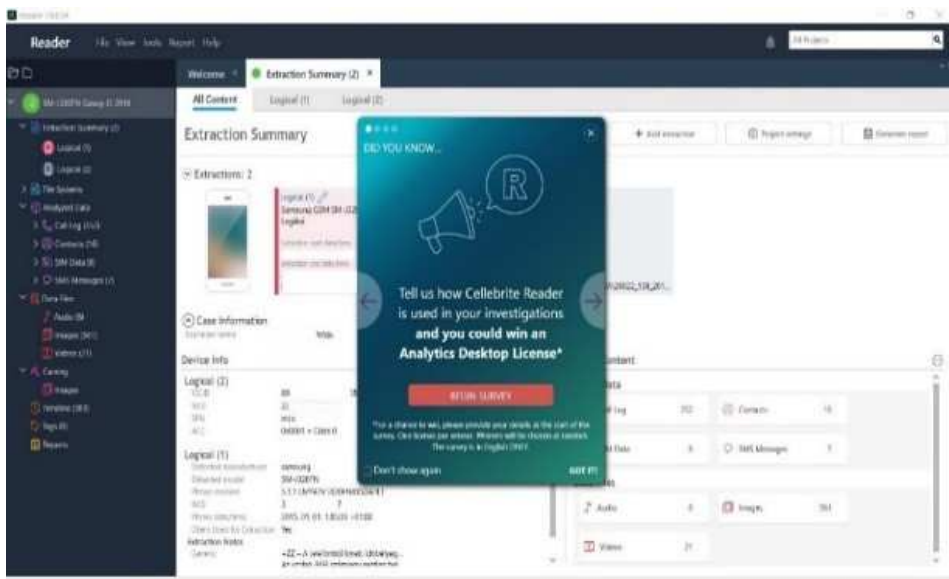
Az UFED Reader kimondottan felhasználóbarát fejlesztés, az így megnyitott (mentett) adatokban megtalálhatjuk és összefüggéseiben elemezhetjük

---

¹⁹ Az 5. számú ábrához: A kép saját mentési munkálatból származik. A személyes adatok, valamint a telefonkészülék, illetve SIM-kártya azonosítására vonatkozó adatok az adatvédelmi és a személyiségi jogok védelme érdekében törlésre kerültek.

Bischoff Georgina – Táncki Tibor: Innovatív adatbázisok létrehozásának lehetősége és gyakorlati haszna az illegális migrációhoz kapcsolódó büntetőeljárásokban

a hívásokat a névjegyekkel, az internetalapú, chatelésre használt beszélgetéseket, SMS-üzeneteket. Ha a telefon beállításai – illetve a felhasználói beállítások – között helymeghatározási adatok is beállításra kerültek (ez gyakran a felhasználótól független), könnyedén láthatóvá válnak a beszélgetések (chatelések), fényképek, videók készítésének helyszínei: Google-map-re vetíthetjük, mikor merre járt a „telefon”, azaz a használója; de akár a komplex idővonalat is végigböngészhetjük. A lementett és indexált adatokból egy szótöredék, egy-„információmorzsa” is másodpercek alapján kereshető.

5. számú ábra
UFED Reader felhasználói képernyő

Ahhoz, hogy egy embercsempészés nyomozás során a fentebb már említett megkerülhetetlen információkhoz és az itt bemutatott digitális adatokhoz hozzájussunk, nem kétséges, hogy alapvetően két dolog szükséges: egyrészt technikai tudás, másrészt már az adatelemzéshez informatikai jártasság, melyeket személyes (munkatársi) kapcsolatok révén célszerű és kell is ötvözni.

Az adatbázisok szerepe a modern bűnüldözésben

Az embercsempészás deliktum Modus Operandija iskolapéldája annak, hogy az információs forradalom naponta megújuló vívmányait (értjük itt a mobilkommunikációs eszközöket, az ezekre telepített applikációkat, az internetelérést, a gombnyomással működő GPS-t) hogyan képes egy bűnszervezet felhasználni annak minden előnyével és praktikusságával. Sem a nyelv, sem a földrajzi távolság nem szab határt annak, hogy információkat azonnali és sokszor lenyomozhatatlan csatornák, applikációk protokolljának titkosításával két személy vagy csoport egymás között megoszson. Mára már közismert tény, hogy egy-egy elkövető vagy elkövetői csoport másodpercek alatt cserél információt, szervez és figyel, lép át határokat, vagy akár fizikai határátlépés nélkül, de hidal át kontinenseket. Ehhez a szinthez kell felnőnie a modern kor bűnüldözési szerveinek is.

Az általunk készített tanulmány nem titkolt célja felhívni a figyelmet arra, hogy a bűncselekmények 80–90%-ánál – és ez a szám csak nő – megtalálható egy olyan eszköz, melyen elektronikus adatok vannak, mely az elkövetéskor a helyszínen volt, vagy az eljárás későbbi szakaszában beszerezhető, például egy házkutatás során, mely tartalmaz olyan információkat, melyek a későbbiekben, mint bizonyítékok kerülhetnek felhasználásra. Követniük kell a kommunikációt, nyílt forráskódú adathalászatot kell végrehajtani (OSINT²⁰), illetve realizáláskor a lehető legtöbb értékes információt kell begyűjteni az adott helyszínen, az adott elfogott személy használati tárgyaiból.

Ahhoz, hogy sikeresen működjön egy nyomozó hatóság napjainkban, hatósági szinten és személyesen is kontaktot kell találni társhatóságoknál, társszerveknél, illetve rálátással kell lenni a határon átnyúló bűnelkövetői csoportok mozgására. Ehhez a kapcsolattartást szintén ki kell terjeszteni elektronikus csatornákra, hiszen szükségessé válik az úgynevezett „Real Time” kapcsolattartás egy realizálás esetén.

---

²⁰ OSINT: (Open Source Intelligence) nyílt forrású hírszerzés, melynek kiemelt célja a nyíltan, bárki által megszerezhető információk elemzése és feldolgozása. Az információkhoz

A gyakorlat azt mutatja, hogy ma az a kifejezés, hogy „határokon átnyúló” bűnkapcsolatokat kell felderíteni, teljes egészében lefedi azt, hogy sem a nyelv, sem a földrajzi távolság nem szab határt az elkövetői csoportoknak. A bizonyítás sikerességéhez gyakorlatilag elengedhetetlen, hogy az áthaladásokban érintett államok bűnüldöző hatóságának képviselői egymással szoros kapcsolatban álljanak. E kapcsolatok a munkafolyamatokból adódó ismeretségeken túl szükségessé teszik egyrészt az összegyűlt információk, konkrét adatok közvetlen és gyors cseréjét, másrészt az ennek megvalósításához kapcsolódó adatbázisok meglétét – vagy azok fejlesztését.

Az előzőekben a kriminalisztika alapkérdéseinek sajátos tisztázása során már rámutattunk arra, hogy milyen jellegű adatokat kell megszereznie a bizonyítási eljárásban részt vevőknek, visszautalva arra is, hogy milyen módszerekkel lehet bizonyos esetekben ezekhez az adatokhoz hozzájutni. Most e kérdéskört járjuk körbe, azzal a céllal, hogy bemutassuk, mekkora mennyiségű és milyen gyorsasággal beszerezhető adathalmazokkal kell dolgozni. Mert az információ hatalom, a gyorsaság pedig elengedhetetlen.

Telefonos adatmentések – híváslisták

Mind az illegális migráció kezelésében, mind a hozzá kapcsolódó, elsősorban embercsempészás bűncselekmények felderítésében, vizsgálatában kiemelt jelentősége van a migránsok személyének: a bizonyítás sikere múlhat azon, hogy a bűncselekményben leginkább érintett személyektől tudunk-e beszerezni információkat, melyek nem ritkán nem a tanúvallomásokból, hanem a náluk lévő mobil kommunikációs eszközökből nyerhetők ki legjobban. Ezek az információk azonban már tartalmaznak adatokat a személyazonosságukra, származásukra, használt nyelvükre vonatkozóan is. Gyakran vannak adatok arra is, hogy miként és hogyan jutottak el a célországba, korábbi lokációjukat, tevékenységeiket is ki lehet nyerni a náluk lévő eszközökből. Ezeket az adatokat ma elsősorban a korábban bemutatott Celebrite fejlesztésű UFED-del nyerhetjük ki.

A mentett adatok a telefon saját paraméterein túl tartalmazzák:

- a készüléken tárolt hívás- és üzenetadatokat,
- a névjegyeket,
- a készített, lementett, chatelésre alkalmas applikációkon keresztül kapott és küldött fényképeket,
- az internethasználati előzményeket,
- a közösségi oldalakon való jelenlétet, stb.

Az egyik komoly kihívást egy-egy bűnügy vizsgálatánál az jelenti, amikor egy (vagy egyszerre több helyszínen) realizált elfogás esetén, a különböző tanúknál talált mobil kommunikációs eszközökön az olyan személy, aki a bűncselekmény elkövetésében kardinális szerepet játszik, más-más néven, esetenként még más-más telefonszámmal is szerepel. (Nem elhanyagolható szempont, amikor ugyanaz az elkövető több telefonszámot is használ, gyakran másik készülékkel. Ilyen esetekben számtalan IMEI-számmal (telefonos azonosító) és számtalan hívószámmal – melyekhez számtalan más azonosító szám is tartozik – találja szemben magát a nyomozó.)

A begyűjtött adatok alapján az eljárás során gyakran több tízes, nem ritkán több százas nagyságrendben kerül sor híváslisták, egyéb telefonos adatok beszerzésére. A kapott válaszok többszázazeres, gyakran milliós nagyságrendű tételeket tartalmazó táblázatokban kerülnek a feldolgozással foglalkozó elé. A feladat – erősen leredukált megfogalmazásban – mindig az, hogy hatalmas adatmennyiségből megtaláljuk azt, amivel a bűncselekmény elkövetését, az elkövetői körhöz való tartozást, a dinamizmust, a hatóságok kijátszását bizonyítani tudjuk, a használt eszközöket pedig a bizonyítás szolgálatába tudjuk állítani. A kimentett mobil kommunikációs adatokból gyakran elképesztő mennyiségű információt kell kielemezni. A szempont pedig minden esetben a mielőbbi hatékonyság és eredményesség.

Gépjárművek mozgásával összefüggő adatok

A büntetőeljárásokban foganatosított eljárási cselekmények – értjük itt most a házkutatásokat, szemléket – során gyakran kerül sor GPS-készülék lefoglalásra, melyekben (eszköztől függően) szintén nagyobb mennyiségű, elsősorban koordinációs adatok halmozódnak fel.

Ma már szintén elengedhetetlen, hogy megismerjük egy-egy embercsempészési ügy kapcsán a migránsok szállítására, vagy azok kíséréséhez használt gépjárművek által megtett, bejárt útvonalakat. A különböző megkeresésekre beérkező adatok időszakra, útvonalra, a gépjármű menetsebességére vonatkozó nagy mennyiségű adatokat tartalmaznak, melyeket egyrészt önmagukban – de egyre gyakrabban más, ill. több járműre vonatkozóan együttesen – kell értelmezni. A kapott adatok, hasonlóan a híváslisták adataihoz, hatalmas mennyiségű, hasznos és figyelmen kívül hagyható, köznapi nyelven értelmezhető vagy a laikus számára hasznavehetetlennek tűnő jelzéseket tartalmaznak. A bizonyításnál elengedhetetlen, hogy ezeket az adatokat más adatokkal – például híváslista – együttesen, kontextusban vizsgáljuk.

Kihívás: az adatok összefüggésben való vizsgálata

A fentiekben ismertetett, a felhalmozott adatok kiértékelése közérthető módon, ugyanakkor a büntetőeljárás jogi szabályozásának megfelelően, és ekként ezen adatok bizonyítékként való felhasználása a nyomozati, bizonyítási eljárásban részt vevők számára jelentős kihívásokat jelent.

„A mindennapi első vonalbeli nyomozói munka során elengedhetetlen a nyomozásokban bekért híváslisták, toronyinformációk, autókra vonatkozó mozgási listák, egyéb digitális adatok minél gyorsabb, egyszerűen végrehajtható kiértékelése. Az elektronikus adatok előzetes elemzése segítség lehet a szakirányítást végző szervezeteknek is, mivel így előzetesen szűrhető az átadott adatmennyiség, melynek eredménye már előzetesen láthatóan irreleváns lesz. A szolgáltatók által biztosított Microsoft Office Excel adatbázisok manuális feldolgozása, értékelése nagyon sok

*időt felemészt, még akkor is, ha ismerjük az Excel titkait, és gyorsított szűrőkkel, függvényekkel, sasszemmel meg is lehet azt gyorsítani. A rendelkezésre álló adatokból azok átalakításával ez a munka jelentősen meggyorsítható.”*²¹

Napjaink technológiai fejlettségi szintjén és a határokon átnyúló nyomozások során elvárássá érett a társhatóságok képviselőinek azon igénye, hogy egy-egy szervezet eljárásai során begyűjtött adatokra – megfelelő ellenőrzés mellett – rálátása legyen akár egy másik országnak is. Fontos ez, amikor a bűnözők valóban nem ismernek már határokat, és a felderítést-bizonyítást nem lehet „házon belül” megoldani. Mind a közös nyomozócsoportokban végrehajtott munkálatok során, mind pedig e nélkül is kiemelt jelentősége van annak, hogy az egyes nyomozások során a más államok bűnüldözői hatóságai részére elérhető adatokat szükség esetén meg tudják egymással osztani, hiszen az információ hatalom.

Miért volt szükség arra, hogy bemutassuk a mentési rendszerek egy-egy példáját, és hogy leírjuk, mit is jelent a hiteles másolat? Azért, mert látni kell, hogy a büntetőeljárásokban eljárás alá vont személyekkel szemben közölt, megalapozott gyanúsítások, illetve a terhükre rótt bűncselekmények elkövetésének bizonyítékai nem légből kapott adatokból épülnek fel, hanem visszakereshető, rendszerben tárolt adatokból kinyert információk alapján. Fontos leszögezni, hogy egy hiteles adatokból felépített adatbázis nem napok alatt jön létre, hanem hosszú hónapok során. És számos esetben kell menet közben is az adatstruktúrán, a hozzáférési szinteken változtatni, a lekérdezéseket az aktuális feladathoz hangolni.

„A Big Data elv szerint minél több adat specifikus rendezésével, a minél nagyobb adatbázisok keresztezésével kaphatunk minél relevánsabb eredményt. Big Data«-ként a tudományos használatban fogalmilag akkor tudunk egy adathalmazra tekinteni, amennyiben három kritériumnak együttesen megfelel:

---

²¹ Gaál Szabolcs: Gangikonspi használati kézikönyv. 2011–2018. Az idézett szöveg a szerző személyes hozzájárulásával került a tanulmányunkba.

Bischoff Georgina – Táncki Tibor: Innovatív adatbázisok létrehozásának lehetősége és gyakorlati haszna az illegális migrációhoz kapcsolódó büntetőeljárásokban

- nagy adatmennyiségről van szó,
- szerkezetében is nagyon változatos adatokat tartalmaz,
- nagyon gyorsan szükséges feldolgozni.

A tudományos világban Big Data szempontból az adatvédelmi szabályok sok esetben kevésbé fontosak, ebből adódóan például a KÜRT Zrt.²² véleménye szerint is az adatvédelem túlszabályozott terület, napjainkban is egyre-másra jelennek meg a német mérnöki alapossággal minden területet szabályozni (az embereket megvédeni) kívánó jogszabályok. Szemben a demokrácia bölcsőjének tekintett Amerika pedig pont a másik végletet mutatja, hiszen az adatok üzleti célú felhasználásának (Big Data feldolgozások, elemzések) területén mutatkoznak engedékenyek, amely során európai gondolkodással sok kérdés vetődik fel. Az európai szabályozás alapján semmilyen adat nem tárolható, dolgozható fel, ami az adattulajdonos (adatgazda) személyéhez köthető, az ő külön engedélye nélkül; Amerikában pont a fordított elv érvényesül, ha nem tiltom meg, akkor szabadon használható.”²³

Korábban szót ejtettünk már arról, hogy mekkora jelentősége van az embercsempészés bűncselekmények vizsgálata (bizonyítása) során az illegális migránsok által használt, birtokolt mobiltelefonos készülék adatmentésének. Folytatva a fenti gondolatmenetet, meg kell említenünk, hogy Ausztriában azon törvényi szabályozásokon, melyek a személyes adatok védelmével foglalkoznak, módosításokat végeztek, melyek egy része már életbe is lépett. 2018 szeptemberétől már jogilag szabályozottá vált a hatóságok részére, hogy az illegális migránsok és menedékkérők mobil kommunikációs eszközeiről adatmentést végezzenek, a jogszabály gyakorlatilag ugyanúgy kötelező elemmé teszi ezen eszközök adatmentését, mint ahogyan a jogellenesen az Európai Unió területére lépő illegális migránsoktól ujj- és tenyérnyomatot kell rögzíteni, illetve tárolni. A jelen-

---

²² A Kürt Zrt. Magyarországon piacvezető információbiztonsági szolgáltatásokat végző cég.

²³ Gaál Szabolcs: i.m.

legi tervek szerint a megismert személyes adatok tárolására is külön jogszabályt dolgoznak ki, hogy a későbbiekben azok egy olyan adatbázisba kerüljenek be, melyek minden európai uniós szakember számára elérhetőek legyenek.

Ausztria és Németország európai uniós projekt keretében 2016-ban informatikai szakmérnökök, illegális migrációval foglalkozó szakértők, hatósági képviselők együttes munkáját ötvözve egy fejlesztésbe kezdtek²⁴, melynek elsődleges célja, hogy a mobil kommunikációs eszközökről mentett adatok kiértékelését – melyek jelenleg eszközönként és híváslisták együttes vizsgálata nélkül is akár napokat, heteket vehetnek igénybe – a szó legszorosabb értelmében véve azonnal el tudják végezni.

Az eddigi fejlesztések eredményeit már tesztelik, melyek során a bünyügyi és rendészeti szakemberekkel együttesen gondolják tovább a szükséges paramétereket, felhasználhatóságot. A mentett adatok alapján a rendszer, felhasználva az előre beírt törzsadatokat (ügyszám, eljáró neve, ügyfél neve, születési ideje, származási országa, ügyfél nyilatkozata a telefonhasználatának kezdetéről és a készülék származási országáról, az adatfeldolgozás ideje), egy PDF-formátumú jelentést képes összeállítani, melyet az arra illetékes és kellő szakértelemmel bíró hatósági személy könnyedén és azonnal hasznosítani tud például a tanúkihallgatás során.

Az adatelemzés forradalma – Gangikonspi

Mitől válik az adatelemzések forradalma kifejezés minden bűnüggyel foglalkozó szakember számára egy olyan gondolattá, amelyről azonnal az „innovatív”, „előremutató”, „hatékony” szavak jutnak eszébe? Remélhetőleg attól, hogy a személyek, akik adatok elemzésével foglalkoznak, és a büntetőeljárásokban tevékeny részt vállalnak a felderítésre, bizonyításra, hisznek abban, hogy amit csinálnak, tesznek, azzal jobbá teszik a világot. Bemutattuk, hogy milyen kihívásokkal, nehézségekkel kell szembenéznie ma egy, a büntetőeljárásban hatósági tagként részt vevő személynek, kite-

---

²⁴ A T3K Forensic nevű, osztrák informatikai vállalat közreműködésével.

kintettünk arra, hogy a hasonló problémák másutt is megoldásra várnak, és hogy milyen fejlesztések állnak már rendelkezésre, illetve mi az irányvonal, merre halad az adatelemzés.

Nem lehet azonban megkerülni azt a hazai fejlesztést, programot, mely gyakorlatilag a *„daktiloszkópia felfedezése óta nem hozott ekkora áttörést a nyomozásokban”*²⁵. Ez pedig nem más, mint egy gyakorló, sokat tapasztalt nyomozó sok éves, innovatív fejlesztési munkája a Gangikonspi nevű, elektronikus adatok elemzését segítő program.

„A híváslisták feldolgozása mellett folyamatosan egyre több adatbázis keresztezésével egyre újabb lehetőségek merültek fel a nyomozások során. A programban feldolgozott Big Data adatbázisok természetesen nem klasszikus értelemben, szabadon gyűjtött adatbázisok, hanem törvényi felhatalmazás útján beszerzett, a hagyományos Big Data adatbázisoknál jóval több személyes adatot tartalmazó adatbázisok. A szélesebb, több információt tartalmazó adatbázisaink viszont a célhoz kötöttség elvének érvényesülésével egyben korlátozottá is válnak, speciális eljárásrendet teremtve a klasszikus Big Data elemzéshez képest. Bűnüldözési szempontból tehát látható, hogy eltérő a tudományos Big Data koncepció eredményorientált része, mivel itt elsősorban az egyénre vonatkozó adatok kinyerése a cél, az ehhez vezető tendenciák vizsgálata csak nagyon ritkán merülhet fel. Tehát a Rendészeti Big Data a Big Data feldolgozási elveit felhasználva, de attól eltérő eredmények kinyerésére koncentrálva egy speciális Big Data elvet követ.

Fontos még leszögezni, hogy a programban adatbázisként említett adathalmazok nem a jogrendben adatbázisként hívott elemek, hanem a programba betöltött listák, vagy előre beépített adathalmazok technikai elnevezése. Mivel jogrend szerinti adatbázis-építést csak jogszabályi felhatalmazással lehet végrehajtani, ezért a programmal nem képezhetők jogszabályilag értelmezett adatbázisok. A programba betöltött adatok tehát mind csak úgy kerülhetnek a programba, hogy ha annak használója a célhoz kötöttség elve alapján az adott adathalmazra ahhoz jogosultság-

---

²⁵ Lásd ugyanott.

gal rendelkezik. Ebből két dolog adódik. Egyrészt használata emiatt végfelhasználói licenccel használható, mert csak így tudja garantálni a célhoz kötöttség elvét. Másrészt viszont a programba betöltött adathalmazok emiatt már szabadon, kombináltan is kereshetők, mert a végfelhasználónak az összes adathalmazra megvan a célhoz kötöttségi felhatalmazása.

Az elemzések vizuális támogatására több modulnál is lehetőség van az adatok térképen való megjelenítésére. Ehhez a Google Maps API szolgáltatás került beépítésre, melynek eléréséhez internet szükséges, mint ahogy több egyéb kiegészítő szolgáltatáshoz is.”²⁶

A program teljes körű bemutatása nem célja munkánknak, egyrészt annak igen összetett voltára való tekintettel, másrészt annak bemutatása rendőrségi belső normák, valamint szerzői jogok által is szabályozott. A programról annyit kívánunk e munka keretein belül még megemlíteni, hogy gyakorlati tapasztalat alapján használatával az egyes nyomozások (bizonyítási eljárások) részfeladatait, például adatok elemzését hetek-hónapok munkaidejéről képes órákra lerövidíteni, így lehetőséget biztosít arra, hogy más nyomozati cselekmények előbb, gyorsabban és hatékonyabban kerüljenek végrehajtásra. A nyert idő nem csak költséghatékonyabbá képes tenni az eljárásokat, de olyan felderítésekre is lehetőséget ad, melyek korábban elképzelhetetlenek voltak.

Adatelemzés – nemzetközi együttműködés

Kitekintettünk már arra, hogy az embercsempészség természetéből adódóan szükségszerűen megköveteli több ország, más európai uniós tagállamok rendészeti és büntetőügyi képviselőinek szoros együttműködését. Hazánk Európai Unióhoz, majd azt követően a schengeni övezethez való csatlakozását követően számára is elérhetővé váltak azok az úgynevezett schengeni vívmányok, melyek a hatékony, gyors és közvetlen adatcserét teszik lehetővé. Ennek platformját országos szinten a NEBEK biztosítja,

---

²⁶ Lásd ugyanott.

mára azonban jelentős fejlesztéseknek köszönhetően a megyei rendőrfőkapitányságokon, illetve a Nemzeti Nyomozó Iroda számos főosztályán is elérhetők az úgynevezett SIENA végpontok, melyek közvetlen kapcsolatban állnak az Europol-lal, így azonnali adatcsere lebonyolítására van mód. E lehetőség kihasználása elengedhetetlen a sikeres nyomozások, együttműködések kivitelezéséhez. A beküldött adatokat az Europol saját adatbázisába tölti fel, melyből az adatok elemzésével foglalkozók számos információt továbbítanak különböző tagországok képviselői felé, ezzel csatornát nyitva az együttműködésekhez.

Összegzés

Tanulmányunkban igyekeztünk bemutatni egy speciális terület munkáját, mely nem nélkülözheti a különböző rendőrségi ágazatok képviselőinek szoros együttműködését. Bemutattuk, hogy melyek azok a kardinális pontok, amelyekre kiemelt figyelmet kell fordítani, és kitértünk az újszerű technológiák által biztosított adatmentési lehetőségekre is. Részleteztük, hogy milyen irányú fejlesztések élnek és zajlanak a hatékonyabb munkavégzés elősegítésére. Beszéltünk arról korábban, hogy minden mozzanat lényege megragadható egyetlen szóval: kapcsolatok. E szónak, fogalomnak óriási szerepe van, mert ebből indul ki az embercsempészés bűncselekmény, ezért a felderítése-vizsgálata sem oldható meg más módon, csakis a szó hagyományos és legmodernebb értelemben vett értelmezésével együttesen. A kapcsolat átfogalmazva adatot jelent, melyet megérteni, feldolgozni adathalmazokkal együtt értelmezve, adatbázisokba építve lehetséges.

Itt meg kell állnunk egy kis időre, és fel kell tenni egy kérdést: lehet-e, szabad-e szétválasztani a nyomozati munkát az elemző-értékelő munkától? Mindkettő sajátos szakterület, egyik a másik nélkül nem létezik. Jelenleg a rendőrségen a bűnügyi szakterületen belül, de valójában magától a klasszikusnak mondható bűnügyi felderítési, vizsgálati munkafolyamatoktól elválasztva, önállóan működő szakterület az elemző-értékelő munkafolyamat. A problémát abban látjuk, hogy az elemzői munka több terü-

leten való alkalmazása az egyes területeken belül szűk körben marad: a bűnügyi elemzések általános statisztikai ugyan elérhetőek, de gyakran a konkrétan az adott bűnügyi területen szolgálatot ellátók bevonása nélkül készülnek: az embercsempészás bűncselekmények vonatkozó tendenciáit határrendészeti vonalon dolgozó szakemberek készítik el, illetve a bűnügyi területen dolgozók által összeállított statisztikai előremutatások összehangolása nem azonos kritériumok mentén készül el. Ugyanez vonatkozik arra is, hogy a cyberbűnözés területén mutatkozó újdonságok, új típusú bűncselekményekről készülő elemzések gyakran a szakemberek számára sem elérhetőek, illetve a „végfelhasználók” sem kapnak kellő mértékű tájékoztatást.

Egyetlen bűnügyben végzett elemző-értékelő munka sem nélkülözheti a korábban már felsoroltuk kriminalisztikai alapkérdésekre adandó válaszokat. Gyakran előfordul, hogy egy-egy ügyben a kiértékelendő adatok áttekintése során villannak be ötletek, válnak láthatóvá olyan összefüggések, melyeket kizárólag csak az a személy lát át első körben tisztán, aki konkrétan az adott bűnüggyel foglalkozik. Jogosan merül fel azonban a kérdés a megoldás felé vezető úton: kell-e, és ha igen, milyen mértékben ismernie a vizsgálattal foglalkozónak az elemzésre használható programokat, illetve milyen mértékben kell ismernie az elemző-értékelő munkát végzőnek a bűnügy minden részletét, a tanú- és gyanúsítottai vallomásokat, a lefoglalt bűnjeleket? Van-e megoldás a fenti két kérdésre? Nem tisztünk eldönteni a válaszokat, hiszen mindkét szakterületen komoly szaktudással bíró hatósági személyek sorakoznak.

Véleményünk az, hogy ma ahhoz, hogy sikeres és gyors nyomozást, bizonyítási eljárást tudjunk produkálni, több összetevő szükségeltetik. Leginkább azt kell kiemelni, hogy nem elég ismerni a legújabb technológiákat, tendenciákat – ezek alapelvárások –, nem elég technikai eszközparkot biztosítani. A legfontosabb, hogy ezekről ismereteket kell közvetíteni azok felé, akik döntési jogkörükben eljárhatnak; azok felé, akik a felsorolásban említett erőket-eszközöket használják, vagy használni fogják. Mindehhez a legfontosabb a tudni akarás, a fejlődés igénye minden résztvevő részéről.

Újfajta szemléletet kell elsajátítani, melynek összetettségét véleményünk szerint az embercsempészési ügyek nyomozása kiválóan illusztrálja: a technikai újdonságok megismerése, a hozzájuk kapcsolódó és szükséges gyakorlati tapasztalatok megszerzése a közrendvédelmi, a határrendészeti és még a bűnügyi állomány tagjai részére is újfajta kihívás elé állítják a rendőrséget.

Tanulmányunk célja rávilágítani arra, hogy az alapvető elvárások, igények teljesítése – melyek nem csupán vezetői szinten fogalmazódnak meg a végrehajtói állomány felé, de osztály- és társadalmi szinten is – kivitelezhetetlen az innovatív fejlesztések, tendenciák megismerése nélkül. Ám nincs új a nap alatt. Minden abból indul ki, és ezt kell szem előtt tartani, hogy kíváncsinak kell lenni. Tudni és érdeklődni az újdonságokról, képesnek lenni elfogadni a változásokat és ezt motivációként felhasználni szervezeti szinten. Képzésekkel, információk átadásával és az érdeklődés fenntartásával ösztönözni a teljes szervezeti állományt, mert aki lemarad... az ki marad. És mi felzárkóztunk és naprakészek szeretnénk lenni.

IRODALOM

Endrődy Géza: A bűnügyi nyomozás kézikönyve. Losonc, 1897. 15. o.

Gaál Szabolcs: Gangikonspi használati kézikönyv. 2011–2018.

Hegyaljai Mátyás: Migráció, bűnügy, nemzetközi kitekintés. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. Budapest, 2016. 19. o.

LŐWI ILDIKÓ

A V4 országainak a modernkori bevándorlással kapcsolatos attitűdjei – Nemzetközi kitekintés

Bevezetés

Az idegen, mint kisebbség, aktuálisan problematikus fogalomként válása voltaképpen nem új kihívás. Napjainkban vagy a huszadik század harmadik harmadában azonban egy nehezen kezelhető, egyetemes globalizációs konfliktussá vált. A bevándorlás államokként eltérő mértéke és a régióként másként és másként jelentkező sajátosságai teszik a migrációs vándorlás kérdését korunk igazán nagy kihívásává.

A V4-ek európai uniós integrációjuk utáni demokratizálódási útjainak hasonlósága, osztársadalmi ideológiai és kulturális sajátosságaik védelme olyan társadalmi környezetet teremtett a régióban, amely egyrészt országspecifikusan is teljesen más hozzáállást eredményezett a modernkori bevándorláshoz, másrészt markánsan eltért az EU nyugati társországainak elvárásaitól. A visegrádi régió országában az 1990-es évek rendszerváltozásáig a közbeszédben gyakorlatilag nem merült fel a bevándorló, az idegen, mint társadalmi probléma, mivel az államszocialista rendszerek zártsága okán a kelet-európai országok, ha akartak volna, sem fogadhattak volna be a múltban bevándorlókat. A V4-ek országai a modernkori népvándorlás vérkeringésébe csak a 2004-es EU-csatlakozásuk utáni időszakban kerültek, ekkor a bevándorlás mértéke a vizsgált visegrádi országokban még mindig elhanyagolható mértékű volt a nyugati vagy északi európai uniós nemzetekéhez képest.

A 2015-ös menekültválság hatására azonban Európa számos országában felerősödtek az idegenekkel szembeni ellenséges megnyilvánulások, így a V4-ek nemzeteinek társadalmi attitűdjeire is jellemző volt ez a folyamat. Örökény Antal (2018) vélekedése szerint a menekültválság hatása lecsor-

gott a társadalmi mélyrétegekbe, megjelent a közbeszédben, kihatott a köznapi viselkedésre, a mindennapi kultúrára és az emberek egymás közötti kapcsolataira is.¹ Következésképpen az eddig kialakult bevándorló-befogadó kapcsolat mechanizmusában új törésvonalak jöttek létre, országspecifikus jellemzők szerint, markánsan érintve a menekülő és befogadó csoportok eltérő egymáshoz viszonyulását és a kulturális különbségeket.

Az előítéletek kialakulásához azonban nem kell feltétlenül jelen lennie az előítéletek „*tárgyának*”, az idegennek, ugyanis a vizsgált országok nem alapozhattak a bevándorlók tömeges és hosszú ideig tartó konkrét jelenlétére. Ennek ellenére még a csekély számú idegenről történő gondoskodás szükségessége is megkívánta az államigazgatási struktúraváltozást, a menekültügyi szakpolitika kialakítását és a migráció hatásainak ösztársadalmi elfogadását vagy elutasítását.

Tanulmányom célja feltárni, hogy milyen hatások alakították a visegrádi régió többségi társadalmának a menekülőkkel szembeni előítéletes attitűdjeit a 2015-ös nagy modernkori vándorlás és az ezt megelőző EU-csatlakozás utáni időszakban. Céлом még röviden (a teljesség igénye nélkül, csak a legfontosabb törvényekre és rendeletekre fókuszálva) ismertetni a visegrádi régió országai közül a Lengyel Köztársaság, a Szlovák Köztársaság és a Cseh Köztársaság rendszerváltozásuk utáni menekültügyi szakpolitikájának intézményesülését. A negyedik visegrádi ország, azaz hazánk menekültügyi politikájának részletesebb ismertetése már megjelent nyomtatott formában 2016-ban.²

---

¹ Örkény Antal (2017): Az IDEGEN és az idegenekkel szembeni attitűdök Európában. *The Strangers and the Attitudes towards Strangers in Europe*. Yerusha: Zsidóság és kulturális antropológia, 4. 2018. 11. szám. 4. p.
<http://yerushaonline.com/content/?v=06e005e710>

Letöltés ideje: 2019. 01. 07.

² Lówi Ildikó: A magyar menekültügy története. *Hadtudományi Szemle*, IX. évfolyam 4. szám. 2016. 58–76. p.
http://epa.oszk.hu/02400/02463/00033/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2016_04_058-076.pdf

Letöltés ideje: 2019. 01. 07.

Tanulmányom második részében azokat az idegenellenességre vonatkozó, nagy nemzetközi kutatóintézetek által közzétett eredményeket mutatom be, melyeknek már hazánk is kutatási tárgya volt, és melyeknek célja a régió országainak különböző szempontból vizsgált idegenellenes attitűdjeinek feltárása, országok szerinti összehasonlítása, valamint a hasonlóságok és különbségek okainak kutatása.

Nem céлом ismertetni a visegrádi országok által képviselt migrációs elméleteket, modelleket. Nem taglalom részletesen a menekültügyi jogszabályok módosításait. Nem érintem a bevándorlás kapcsán a visegrádi négyek három országában esetlegesen felmerülő migrációs, a humán biztonságot érintő kockázatokat, veszélyeket, gazdasági, jogi, egészségügyi, munkaügyi, kriminológiai problémákat. Nem hasonlítom össze a menekülők által képviselt és a fogadó országbeli kultúrák általános jellemzőit, különbségeit. Nem témája a dolgozatnak a menekülők visegrádi régióba történő integrációja, asszimilációja, az országok beilleszkedést elősegítő politikája. Nem vezérel politikai állásfoglalás a V4-ek jelenlegi migrációs politikáját illetően, pusztán a kutatások eredményei által megismert tények okait, gyökereit szeretném feltárni, kizárólag a megismert szakirodalmakra hivatkozva, kizárva a szubjektív nézőpontot.

A modernkori menekültpolitika jellemzői a visegrádi régió országai- ban

A visegrádi országok számára 2004 óta beteljesült lehetőség, a nyugati integráció a társadalmi, a politikai és a gazdasági szférában meginduló markáns változásokat hozta magával. Az Európához visszatérést szimbolikusan is beteljesítő uniós tagság eléréséhez a tagjelölteknek rendezniük kellett viszonyukat szomszédjaikkal, a joguralmat, az emberi és kisebbségi jogokat tiszteletben tartó, demokratikus politikai rendszert, valamint a nemzetközi versenyben helytállni képes, működő piacgazdaságot kellett

képzíteniük, át kellett venniük az európai közösségi jogot a menekültügy területén is – áll a Migrációkutató Intézet 2018. márciusi elemzésében.³ Az első világháborút lezáró békedekrétumok az országhatárok megváltoztatásával elvették a közép-európai társadalmaktól azt az etnikai sokszínűséget, melyben addig természetes volt a nemzetek, kultúrák békés egymás mellett élése, és amely kulturális közegben nem tűnt veszélyesnek és fenyegetőnek az idegen. A nagy háború után ebben a közép-európai térségben az erősödő és élesedő nacionalista, revizionista közpolitika ideológiái szerint alakult a nemzetek sorsa, majd a második világháború utáni, a szocialista országokba történő bevándorlás nem volt számottevő az országok bezártsága miatt. A közép-kelet-európai rendszerváltozások után ezeket az országokat (kivéve Magyarországot) nem érintette a modern népvándorlás olyan mértékben, mint az Európai Unió néhány nyugatabbra vagy északabbra fekvő országát, ennek ellenére a népességük – a legfrissebb kutatásokat megismerve – mégis masszív ellenséges érzéseket táplál az idegenekkel szemben. A visegrádiak összessége a nyugati vagy az északi európai nemzetekkel szemben az átlagosnál jóval nagyobb problémának tartotta és tartja a migrációt, következésképpen napjainkban a V4-ek által a bevándorlással és menekültüggyel kapcsolatos közbeszéd nagymértékben eltér az Európai Unió centrumában képviseltektől. A térségben markánsan megnyilvánuló, idegenek iránt érzett előítéletes megnyilvánulások megértéséhez szükségesnek látszik a V4-ek három országára jellemző modernkori menekültpolitikát, majd már a négy országban végzett összehasonlító, idegenellenességre irányuló kutatásokat is bemutatni.

---

³ Visegrádi négyek: Több, mint aminek látszik. Elemzés. Migrációkutató Intézet. 2018. 03. 26.

www.migraciokutato.hu/hu/2018/03/26/visegradi-negyek-tobb-mint-aminek-latszik
Letöltés ideje: 2018. 12. 28.

Lengyel Köztársaság

Az ország földrajzi fekvése miatt a nemzetközi migrációs térképen előkelő helyet foglalt el, ugyanis az egyik legnagyobb bevándorló és menekülteket kibocsátó ország volt Európában, több mint kétszáz évig – írja Mikolajczyk (2002) tanulmányában.⁴ A második világháború után a környező országok vándorai vonzó munka- és letelepedési lehetőséget láthattak volna az országban, de a lengyel hatóságok politikai-ideológiai célokra hivatkozásból vagy gyakorlati okokból ekkor még nem voltak érdekeltek a nemzetközi menekültügyi együttműködésben. Az 1989 tavaszán bekövetkezett demokratikus változások hatására Lengyelország politikai, társadalmi és gazdasági szerkezete a térségben elhelyezkedő posztkommunista országokéhoz hasonlóan átalakult és kaput nyitott az érkező idegenek számára. A nemzetközi menekültügy vérkeringésébe való bekapcsolódást a Genfi Menekültügyi Egyezményhez és annak kiegészítő New York-i jegyzőkönyvéhez csatlakozás jelentette 1991-ben.⁵ A Szovjetunió felbomlása után (1990–1991) érkezett az első nagyobb menekülthullám (800 fő) a környező országokból, valós félelmet keltve a schengeni országokban, mivel az uniós csatlakozás előtt Lengyelország számított a schengeni övezeten kívüli első biztonságos országnak.⁶ Lengyelország

---

⁴ Mikolajczyk Barbara (2002): „Poland” In: *New Asylum Countries Migration Control and Refugee Protection in an Enlarged European Union*. Idézi: Stepper Péter: *A kényszermigráció, mint biztonsági kihívás Közép-Európában: Eltérő percepciók, közös álláspont a visegrádi országokban*. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi és Biztonsági Tanulmányok Alprogram. Budapest, 2018. 57. o.

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 25.

⁵ A Lengyel Köztársaság csatlakozása a menekültek jogállásáról szóló, 1951. július 28-án Genfben megkötött egyezményhez. 1991. 11. 26.

<https://www.prawo.pl/akty/dz-u-1991-119-516,16794477.html>

Letöltés ideje: 2018. 12. 04.

⁶ Lodzinski Slawomir: *Refugees in Poland*. (Menekültek Lengyelországban). *International Journal of Sociology*, 2018/39. 2009. 81–82. o.

https://www.researchgate.net/publication/275944520_Refugees_in_Poland

Letöltés ideje: 2018. 11. 30.

integrálódásának egyértelmű elvárása és feltétele volt az Európai Unió bevándorlási és menekültügyi joganyagának harmonizációja, melynek folytán szükségessé vált a lengyel jog menekültügyi részének uniós normákhoz igazítása.⁷

Az 1997-es lengyel alkotmány alapjogi szinten előírta a menekültek védelmi kötelezettségét. Emellett ugyanebben az évben megszületett a külföldiek jogállásáról szóló törvény (1999-ben lépett hatályba), amely az idegenek fogalmának meghatározását, a tartózkodás feltételeinek, a menekültstátusz feltételeinek és a menekültügyi őrizetnek a részletszabályait rögzítette, valamint a menedékkérők regisztrációjának kötelezettségét foglalta össze.⁸ A lengyel menekültügyi jogi kereteit adó törvények és rendeletek között meg kell említeni a külföldiek védelmét szolgáló 2003. június 13-án elfogadott törvényt (módosítva 2015. szeptember 10.), a 2003. június 13-i törvényt a Lengyel Köztársaság területén a külföldiek védelmének biztosításáról, a 2013. december 12-én elfogadott külföldiek jogállásáról szóló törvényt és a Belügyminisztérium rendeletét (2015. október 23.) a külföldiek tartózkodásának szabályairól.⁹

---

⁷ Kérdés volt, hogy az alkotmányban foglalt előírások alapján vagy a nemzetközi egyezményekben található jogszabályhelyek alapján indul-e meg a menekültügyi eljárás, vagyis rendezni kellett a belső jog és a nemzetközi jog viszonyát. Lengyelország dualista felfogást követett, így a nemzetközi egyezmények lengyel ratifikációja után a felek érvényesíthetik jogosultságaikat. Így az 1951-es genfi konvenció rendelkezései Lengyelország csatlakozásával közvetlenül alkalmazhatóvá váltak a lengyel jogrendszerben. Mikolajczyk Barbara (2002): „Poland” In: *New Asylum Countries Migration Control and Refugee Protection in an Enlarged European Union*. Idézi: Stepper Péter: Uo. 58. o. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf
Letöltés ideje: 2018. 12. 25.

⁸ Mikolajczyk Barbara (2002): „Poland” In: *New Asylum Countries Migration Control and Refugee Protection in an Enlarged European Union*. Idézi: Stepper Péter (2018): Uo. 59–60. o.
http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf
Letöltés ideje: 2018. 12. 25.

⁹ Országjelentés: Lengyelország. (Rusiłowicz Karolina – Łysienia Maja szerk.) *A Menekültügyi Információs Adatbázis (AIDA) az Európai Menekültügyi és Emigránsok Tanácsa (ECRE) által kezelt adatbázis*.
<http://www.asylumineurope.org/reports/country/poland/overview-legal-framework>

Habár az adatok azt mutatták, hogy a 2000 és 2005 közötti időszakban nem tartózkodott jelentős számú menekült közösség Lengyelországban, az Európai Unióhoz csatlakozás után 2004-től a lengyel jogban kialakult a „*megtűrt tartózkodás*”¹⁰ gyakorlata.¹¹ Az országban 2007 szeptemberében 17 menekültügyi központ működött, három vajdaságban, ahol 4 035 fő menedékkérő tartózkodott. Ennek fényében az európai Menekültügyi Támogató Hivatal (MHT) a bevándorlók iránti legjellemzőbb attitűdnek a fogadók részéről tapasztalt passzivitást emelte ki a jelentésében.¹²

A migrációs attitűdök lengyel megközelítése nem érthető meg teljesen, amíg nem vizsgáljuk meg a jelenlegi lengyel kormány bevándorlásellenes politikáját. 2014-től kezdve az irreguláris bevándorlók és menedékkérők egyértelműen biztonsági kihívást jelentettek a lengyel nemzet számára, annak ellenére, hogy az országban még 2016-ban is relatíve alacsony ma-

---

Letöltés ideje: 2018. 12. 04.

¹⁰ Megtűrt tartózkodás: a befogadottak egy évre szóló humanitárius célú tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, amelyet minden évben újra meg kell hosszabbítaniuk. Munkavállalásuk csak munkavállalási engedély megszerzése esetén lehetséges, szociális jogosultságaik pedig igen szűk mezsgyén mozognak, mivel a szociális törvény hatálya rájuk nem terjed ki. Mindez végeredményben egy „*megtűrt*” állapotot eredményez.

Szakmai-módszertani útmutató a menekültek és oltalmazottak társadalmi beilleszkedését támogató családsegítő szolgálatok számára. Menedék-Migránsokat Segítő Egyesület Budapest. 2015. 11. o.

https://tudastar.menedek.hu/sites/default/files/csaladsegito_utmutato.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 15.

¹¹ 2000 és 2005 között a csecsenföldi válságok területéről, a dél-ozsét és az abház vidékéről, Bulgáriából, Romániából, de már az olyan távoli országokból, mint Elefántcsontpart, Sierra Leone, Ruanda és Nepál is érkeztek menedékkérelmek. A legtöbbet afgánok, örmények, pakisztániak, bangladesiek, indiaiak és irakiak nyújtották be.

Mikolajczyk Barbara (2002): „Poland”. New Asylum Countries Migration Control and Refugee Protection in an Enlarged European Union. Idézi: Steppert Péter (2018): Uo. 57. o.

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 04.

¹²A Review of Empirical Surveys of Asylum Related Migrants. European Asylum Support Office. EASO. 2018. June. 84. o.

<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-review-surveys-1-2.pdf>

Letöltés: 2018. 12. 04.

radt a menedékért folyamodók száma. A menekültek azok, akiket fel lehet használni a fenyegetés megtestesítésére, és az ilyen ellenséges megközelítés erőszakhoz vezethet, ahogy több fenyegetés, támadás, zavargás is történt az országban, megtűzdelve rasszista megnyilvánulásokkal – vélekedett Gabrižová 2017-ben, egy a V4-ek és az EU jövőjéről szervezett konferencián.¹³

A 2015 októberében hatalomra került lengyel kormány (a Jog és Igazságosság Pártja vezetésével) vehemens bevándorlásellenes politikát folytat, és Lengyelország egyike azoknak a tagállamoknak, amelyek egyetlen menekültet sem fogadtak be – állítják a Political Capital munkatársai.¹⁴ 2017 májusában a pápa felhívást intézett a lengyel kormányhoz a menekültek befogadásának és egy humanitárius folyosó létrehozásának érdekében. Felmerült a háborúban sebesültek vagy traumatizált menekülő gyermekek számára humanitárius vízumok kiadása is, lehetővé téve, hogy legálisan lépjenek az ország területére és lengyel kórházban részesüljenek orvosi ellátásban. Ugyancsak napirendre került a lengyel menekültügyben a piacgazdaság munkaerőhiányának az enyhítésére a „zöldkártya” gondolata, amely lehetővé tenné a munkavállalóknak (elsősorban az ukránoknak), hogy idővel az egész családjukat is áttelepíthessék az országba. A kártya egyike a 2020-ig megvalósítandó lengyel Felelős Fejlesztési Terv alapvető elemeinek. A kötelező menekült-áttelepítés ellenzésén túl Lengyelország szót emelt a menekültek származási országaiban és

---

¹³ Gabrižová Zuzana, Zachová Aneta, Kokoszczynski Krzysztof, Zgut Edit (2017): A V4-ek és az Eu jövője. Visegrád és a migráció. Lengyelország: Segítsük a származási országokat. Political Capital, 2017. 03. 27.–03. 31.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/EA_SPECIAL_032017_Visegrad_and_future_of_the_Europe-an_Union_HUN.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 04.

¹⁴ Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit: Bevándorlóellenes nézetek: regionális trendek. In: Menekültügy és migráció Magyarországon. Heinrich-Böll-Stiftung, Prága 2017. Political Capital. Budapest, 2017. 28–29. o.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/HUNGARY_BOOK_HU_BOOK_ONLINE.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 04.

a perifériákon történő segélyezés fokozásáért, s kiállt amellett, hogy a válság kiváltó okaival kell foglalkozni.¹⁵

A politikai mobilizáció által a közvéleményre gyakorolt hatás, ezáltal annak alakítása nem elhanyagolható tényező a lengyel társadalomban sem. Bár a migráció kérdése nem élvez akkora prioritást, mint a visegrádi régió többi országában, a lengyel kormány időről időre hangot ad abbéli határozott elképzelésének, miszerint nem tűri, hogy bárki is menekültek befogadására kényszerítse az országot. Mariusz Błaszczak belügyminiszter úgy véli, a már Európában tartózkodó migránsok tervezett újraelosztása nem oldja meg a problémát, az csupán arra alkalmas, hogy még több migránst csalogasson Európába.¹⁶ 2017 júniusában a lengyel Piac- és Társadalomkutató Intézet (IBRiS) reprezentatív közvélemény-kutatást végzett az országban arról, hogy támogatják, vagy ellenzik a menekültek befogadását az országba? A kérdezettek több mint fele (53,7%-a) válaszolt, s közülük 60,4% ellenezte és 33,6%-a támogatta a befogadást, a nem válaszolt vagy nem tudta válasz elenyésző százalékban jelent meg (6%).¹⁷

---

¹⁵ A lengyelországi munkaerőhiány miatt az ukrán munkások beáramlása politikailag és gazdaságilag is hasznos a kormányzó PiS pártnak, hiszen ezzel sikerült tompítani az EU bírálatait, amiért Varsó nem hajlandó migránsokat befogadni a Közel-Keletről. Hosszabb távon azonban az ukránokat érintő EU-s vízumkötelezettség eltörlése arra bátoríthatja őket, hogy Nyugatra – tehát ne Lengyelországba – költözzenek.

Juhász et al (2017): Bevándorlóellenes nézetek: regionális trendek. Uo. 29–30. o.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/HUNGARY_BOOK_HU_BOOK_ONLINE.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 04.

¹⁶ Gabrižová Zuzana, Zachová Aneta, Kokoszcyński Krzysztof, Zgut Edit (2017): A V4-ek és az Eu jövője. Uo. 3. o.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/EA_SPECIAL_032017_Visegrad_and_future_of_the_European_Union_HUN.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 04.

¹⁷ Dąbrowska Zuzanna (2017): IBRiS felmérés: 60,4 százalék. A lengyelek nem akarnak menekülteket fogadni. Rzeczpospolita, 2017. 06. 16.

<https://www.rp.pl/Spoleczenstwo/306159882-Sondaz-IBRiS-604-proc-Polakow-nie-chce-przyjecia-uchodzcow.html>

Letöltés ideje: 2019. 01. 05.

A növekvő számú bevándorló, a társadalmi-kulturális ellentétek, a migrációval kapcsolatos veszélyérzet, a közbeszédben megjelenített fel-erősödött félelmek néha jellegükben eltérő, de alapjaikban igencsak hasonló koncepciókat produkáltak, ugyanis a visegrádi régió országaiban létezik egy olyan közös gondolati struktúra, amely mind a négy ország menekültügyi politikájának alakítására hatott.

Szlovák Köztársaság

Szlovákia a Genfi Menekültügyi Egyezmény 1993. február 4-i aláírása után¹⁸ ugyan kikerült a nemzetközi elszigeteltségből, ennek ellenére egy nagyon szigorú és eltántorító migrációs és menekültügyi eljárást tudott magáénak, ellenezve minden további harmonizációra és a tehermegosztásra vonatkozó, az Európai Unió részéről történő kezdeményezést.¹⁹ A menekültek helyzetére vonatkozó Egyezményhez csatlakozás után a Tanács 2001/55. sz. irányelve²⁰ (2001. július 20.) a tömeges beáramlásra kényszerült személyek ideiglenes védelmének előmozdítására irányuló

---

¹⁸ A menekültek jogállásáról szóló jegyzőkönyv New York, 1967. január 31. https://treaties.un.org/pages/ShowMTDSGDDetails.aspx?src=UNTSOONLINE&tabid=2&mtdsg_no=V-5&chapter=5&lang=en

Letöltés ideje: 2018. 12. 07.

¹⁹ 1993 és 2004 között Szlovákia évente nem több mint 80 személy számára biztosított csak menekültstátuszt, annak ellenére, hogy 2003-ban és 2004-ben több mint 10 000 menedékkérelmet nyújtottak be.

Gabrižová Zuzana, Aneta Zachová Aneta, Kokoszczyński Krzysztof, Zgut Edit (2017): A V4-ek és az EU jövője. Uo. 2. p.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/EA_SPECIAL_032017_Vi-segrad_and_future_of_the_European_Union_HUN.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 07.

²⁰ A Tanács 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről.

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj/?locale=>

Letöltés ideje: 2018. 12. 14.

intézkedések alkalmazását javasolta Szlovákiának is. Egy év múlva a menekültügyről és az ezzel kapcsolatos jogi aktusok módosításáról szóló 480/2002. számú törvény (2002. június 20.) már az integráció előtti jogharmonizációt szolgálta.²¹ Az Európai Unióhoz csatlakozás után 2004-ben az európai irányelvek szlovák átültetésének gyakorlati megvalósítása a diszkrimináció elleni törvény alkalmazásában (365/2004. számú törvény, 2004. május 20.),²² a menedékjogi törvény módosításában (2008. január 1.), a menekültstátusz minimális normáinak megadására és visszavonására vonatkozó intézkedésekben és a migráció kezelésének integrált modellje kialakításában öltött testet. Az új menekültügyi törvény 2007 tavaszán (2007. március 8.) már a kiegészítő védelem fogalmát is tartalmazta, 2008 elején (2008. január 31.) pedig a menedéjog további módosításairól is döntés született.²³

Az európai uniós jognak a szlovák jogrendbe történő átültetése pozitív hatással van az ország menekültpolitikájára – fejt ki Hurna (2012). Bár a Szlovák Köztársaság általában csak a vonatkozó irányelvekben megkövetelt minimumkövetelményeket fogadja el, de a minimum elfogadása is kedvezően járul hozzá a nemzeti menekültügyi rendszer további fejlesztéséhez.²⁴

---

²¹ EUR-Lex. 480/2002. számú törvény.

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj/?locale=h>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

²² A 365/2004. számú törvény az egyes területeken való egyenlő bánásmódról és a hátrányos megkülönböztetés elleni védelemről, valamint némely törvények módosításáról és kiegészítéséről (diszkrimináció elleni törvény).

<http://torvenytar.sk/zakon-163>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

²³ EUR-Lex. Dokumentum 52009DC0687

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A52009DC0687>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

²⁴ Hurna Lucia (2012): Asylum legal framework and policy of the Slovak Republic. *Jurisprudencija Jurisprudence*, 2012, 19 (4), 1402–1403. pp.

https://www.mruni.eu/upload/iblock/53a/009_hurna.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

2014 előtt a csekély számú bevándorló és a velük kapcsolatos intézkedések rendszerszintű hiánya támasztotta alá az ország relatív passzivitását és semlegességét a menekültügyi kérdésekben. Északi szomszédunk azonban az uniós integráció után is kulturálisan homogén országnak számított, mivel nem telepedett le nagyobb menekültnépesség az ország területén, így a későbbiekben, a nagy 2015-ös menekülthullám idején a kérelmezők tömeges érkezésével kapcsolatban elvárható menekültügyi tennivalókról csak csekély tapasztalata volt Szlovákiának.²⁵

A 2015-ös év migrációs hulláma után – jöllehet ebben az évben 84 787 külföldi tartózkodott az országban, ami kevesebb, mint a szlovák lakosság 1,5%-a – hasonlóan a visegrádi régió többi országához, erősen negatív színezetű politikai retorikák jelentek meg a közbeszédben arról, hogy a menedékkérők (főként muszlimok) érkezése milyen mértékben fenyegeti az európai és nemzeti identitást, vallást és kultúrát.²⁶

Michal Kentoš (2015), a Szlovák Tudományos Akadémia (SAV) Társadalomtudományi Intézetének igazgatója szerint az öt és fél milliós Szlovákia, amely az életszínvonal terén jócskán elmaradt a fejlett nyugat-európai államok mögött, nem volt vonzó a bevándorlók számára, tehát nem volt célország. Északi szomszédunkat nem bombázták tömegesen a menedékjogi kérelmek áradatával, ennek ellenére „*Szlovákia polgárainak*

---

²⁵ 1993 óta Szlovákiában 58 ezer idegen kérelmezett menedékjogot, ezek közül 50 ezer meg sem várta a döntést, a maradék 8 500-ból azonban csak 650 kérelmet hagytak jóvá. Bevándorlók. Európa és Szlovákia: minden, amit a menekültkérdésről tudni kell. PARAMETER, 2015. 06. 19.

<https://parameter.sk/rovat/belfold/2015/06/19/bevanderlok-europa-es-szlovakia-minden-amit-menekultkerdesrol-tudni-kell>

Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

²⁶ Stepper Péter (2018): A kényszermigráció, mint biztonsági kihívás Közép-Európában: Eltérő percepciók, közös álláspont a visegrádi országokban. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi és Biztonsági Tanulmányok Alprogram, Budapest, 2018. 81. p.

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 25.

viszonyulása a bevándorlókhoz már 2015 előtt is enyhén elutasítóbb volt a többi Európai Unió ország lakosságáénál” – nyilatkozta Kentoš.²⁷

Bár Szlovákia lényegében nem volt kitéve a migránsok tömeges érkezésének, a harmadik Fico kabinet (2016. március 23. – 2018. március 22.) mégis kezdettől fogva radikálisan ráirányította a társadalom figyelmét az illegális menekültáradat veszélyeire. A kampányplakátokra többek között a *„megvédjük Szlovákiát”* szlogen került,²⁸ és a bevándorlókra irányuló közbeszédben ekkortájt prioritást élvezett a muszlimok kulturális összeférhetetlensége. *„Furcsának tűnhet, de sajnálom: az iszlámnak nincs helye Szlovákiában”* – nyilatkozta Fico.²⁹ Az ország lakossága az európai uniós átlaghoz képest már nemcsak az alapvető életkörülményeinek romlásától tartott, de a közpolitikában problémaként merült fel a lehetőség, mely szerint a kulturális élet alakulásának negatív befolyásolása mellett a migránsok már biztonságpolitikai veszélyt is jelenthetnek. Fico nyilatkozatai egyértelművé tették véleményét: *„Az Európába érkező bevándorlók nem akarnak Szlovákiában maradni, itt nincs meg a vallásuk alapja, rokonaik sem, így mindenképpen el fognak menekülni.”³⁰*

Pozsony Európai Unió Elnökségének (2016. július–december) féléves időszaka alatt azonban Magyarország északi szomszédja számára fontos

²⁷ Bevándorlóktól való félelmek Szlovákiában. Felvidék, ma. (Szlovákiai magyar hírportál) 2015. 07. 15.

<https://felvidek.ma/2015/07/bevadorloktol-valo-felelmek-szlovakiaban/>
Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

²⁸ Bugár Árpád (2016): Migráció és kampány. Szlovákia nem akar muszlim közösséget. Hetek, Pozsony 2016. 01. 15. (XX/02)

http://www.hetek.hu/kulfold/201601/migracio_es_kampany
Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

²⁹ Chadwick Vincet (2016): Robert Fico: ‘Islam has no place in Slovakia. POLITICO, 2016. 05. 26. <https://www.politico.eu/article/robert-fico-islam-no-place-news-slovakia-muslim-refugee>

Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

³⁰ O’Grady Siobhán (2015): Slovakia to EU: We’ll Take Migrants If They Are Christians. Foreign Policy, 2015. 08. 19. p.

<https://foreignpolicy.com/2015/09/08/they-are-not-even-going-to-like-it-here-and-other-european-excuses-to-avoid-refugees/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 07.

volt finomítani saját migrációs retorikáján – állítják a Political Capital munkatársai. A kabinet olyan megoldást szeretett volna találni a menekültválságra, mely tompítja a véleménykülönbségek meglétét az Európai Unió és a saját országa között. Ennek eredményeként a szlovák elnökség a „*rugalmas szolidaritáson*” alapuló megközelítést javasolta a bevándorlás problémáinak orvosolására.³¹

A kabinet a „*rugalmas*” kifejezést rövid idő múlva a „*hatékonyra*” cserélte, azonban ez mit sem változtatott a szlovák társadalom bevándorlásellenességén, ugyanis a lakosság nagy többsége tiltakozott a Közel-Keletről vagy Észak-Afrikából érkező menekültek befogadása ellen, illetve veszélyesnek tartotta a migránsokat, azok másféle vallása, kultúrája miatt – írja Bugár (2016) az év első napjaiban. Szlovákia ilyen szempontból az EU egyik legkonzervatívabb társadalma (a lakosság mintegy 70%-a római katolikus, mintegy 90%-a keresztény), és az egyetlen tagország, ahol hivatalosan mecset sem működik. Nem is működhet, hiszen elismert muszlim egyház sincs, és előre láthatólag egyhamar nem is lesz. A muszlimok száma csak mintegy ötezer főre tehető az országban, az egyházi regisztrációhoz pedig húszezer fő támogató aláírása szükségeltetik.³²

Szlovákiában egy 2016-os felmérés alapján a válaszadók 63%-a tartotta biztonsági fenyegetésnek a harmadik országból érkezők bevándorlását, és 70%-a ellenezte a kötelező kvótán alapuló betelepítést. Egy másik fel-

---

³¹ A „*rugalmas szolidaritás*” – melyet később „*hatékony szolidaritásra*” cseréltek –, lehetővé tenné a tagállamok számára, hogy maguk válasszák meg, miként kívánnak hozzájárulni az EU-szolidaritáshoz, ahelyett, hogy kényszerítve lennének egy kötelező betelepítési kvótának megfelelően bizonyos számú menekült befogadására. Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit (2017): Bevándorlóellenes nézetek: regionális trendek. Regionális kitekintés. In: Menekültügy és migráció Magyarországon. Heinrich-Böll-Stiftung, Prága, 2017. Political Capital | Budapest 2017. 26. p.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/HUNGARY_BOOK_HU_BOOK_ONLINE.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

³² Bugár Árpád (2016): Migráció és kampány. Szlovákia nem akar muszlim közösséget. Uo.

http://www.hetek.hu/kulfold/201601/migracio_es_kampany

Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

mérés szerint a válaszolók 70%-a félt a bevándorlótól.³³ Pozsony mindazonáltal több szinten is szerepet vállalt a menedékkérők megsegítésében és befogadásában – erősítette meg Achbergerová, a szlovák Migrációs Hivatal Migráció és Integráció osztályának vezetője.³⁴

A visegrádi országok Nemzeti Integrációs Értékelési Mechanizmusa nevű projekt (a V4 NIEM 2017 szeptemberétől 2019 szeptemberéig tartó kutatását a Visegrádi Alap finanszírozza) szerint a nemzetközi védelmet élvező személyek száma nem haladja meg a visegrádi országok összlakosságának 0,03%-át, amelyből a Szlovák Köztársaságra összesen 0,01% jut. A projekt 2017 májusában történő felmérése szerint a szlovákok 78%-a véli úgy, hogy a migránsok nem jelentenek pozitív hozadékot az országnak, és csak 14%-uk gondolja, hogy gazdagítják az országot.³⁵ Az ország 2017-ben az első öt ország között végzett a ranglistán, akik legin-

---

³³ Balečková Martina, Olejarová Barbora (2018): Migration as a Political and Public Phenomenon: The Case of Slovakia. Idézi: Migrációkutató Intézet: Visegrádi négyek: Több, mint aminek látszik. Elemzés, 2018. 03. 26.

www.migraciokutato.hu/hu/2018/03/26/visegradi-negyek-tobb-mint-aminek-latszik/
Letöltés ideje: 2018. 12. 28.

³⁴ 2015 végén Szlovákia önként befogadott 149 iraki keresztényt; vállalta 100 menekült befogadását Görögországból; vállalta, hogy 2021-ig egyetemi ösztöndíjat nyújt menekülteknek; több tranzitközpontot üzemeltetett. Ausztriát is kisegítette, amikor több mint ezer menekültet szállásolt el ideiglenesen, akik Ausztriában adták be kérelmüket. Bevándorlótól való félelmek Szlovákiában. Felvidék, ma. 2015. 07. 15. Uo. <https://felvidek.ma/2015/07/bevandorloktol-valo-felelmek-szlovakiaban/>
Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

³⁵A projekt Szlovákiát érintő adataiból kiderül, hogy 2016 végére a Szlovákiában nemzetközi védelmet élvező személyek száma összesen 460 volt, akiket a lakosság egyáltalán nem szívesen fogadott be. 2016-ban Szlovákiában összesen százan folyamodtak menedékkéért, ebből tizenöten pakisztániak, tizenöten ukránok, tízen szíriaiak voltak, hasonlóképpen tíz-tíz afganisztáni és iraki volt, negyven menedékkérő pedig más országból származott. (Felvidék, ma. 2018. 02. 12.) <https://felvidek.ma/2018/02/a-v4-ek-lakossaga-nem-szivesen-fogadja-be-a-menekulteket/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 07.

kább elutasították a bevándorlókat.³⁶ Pavelková (2016) ezt az ellenséges attitűdöt Kelet-Európa „*együttérzési hiányának*” nevezi.

A Szlovák Köztársaságba érkező bevándorló képe napjainkban a lakosság többségének a szemében nem a háborús üldözött, hanem a gazdasági bevándorló, aki a szlovákok jólétét veszélyezteti. A szlovák bevándorláspolitikát elsősorban a nemzetbiztonság vezéreli, de megjelent a valósi különbözőségek okozta feszültség kérdése is. Az említett tényezők lehetnek az okai annak, hogy a Szlovák Köztársaság a bevándorlók számára inkább tranzit-, mint célország marad. Északi szomszédunk így tökéletes példaként szolgálhat arra, hogy a kedvezőtlen helyi tényezők és a hátrányos szakpolitikák kombinációja hogyan segítheti hathatósan a bevándorlók elijesztését – vélekedik Pavelková (2016).³⁷ A Szlovák Köztársaság menedékjogi szakpolitikájában iránymutatónak a jövőben is az Európai Unió jogi keretei maradnak, mivel az ország menekültügyi intézményesítésének nincsenek a múltba visszanyúló, példaként szolgáló saját hagyományai.

Cseh Köztársaság

Az 1989-es politikai átmenetet követően a Cseh Köztársaság is a demokratizálódás útjára lépett, így az újabb politikai, társadalmi, gazdasági, jogi reformok bevezetése elkerülhetlenné vált. A kilencvenes években a visegrádi régió összes országa ratifikálta a Genfi Menekültügyi Egyezményt, így a Cseh Köztársaság is (1993. május 11.), amely dokumentum

---

³⁶ A V4-ek lakossága nem szívesen fogadja be a menekülteket. Felvidék, ma. (Szlovákiai magyar hírportál) 2018. 02.

<http://www.korkep.sk/cikkek/tarsadalom/2017/08/27/szlovakia-a-vilag-5-orszaga-kozott-akik-elutasitjak-a-migrantsokat>

Letöltés ideje: 2018. 12. 07.

³⁷ Pavelková Zuzana (2016): Can the Wizards and Witches Fix Slovak Asylum and Migration Policy? Visegrad Revue, 2016. 01. 08.

<http://visegradrevue.eu/can-the-wizards-and-witches-fix-slovak-asylum-and-migration-policy/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 07.

ettől kezdve a cseh menekültügyi struktúra alapjául szolgált, és a legfontosabb útmutatójává lett a menekültek jogállásának megítélésében.

Csehszlovákia állami vezetése már a szocialista éra idejében is szívesen látta a vendégmunkásként érkező vietnámiakat, de a menedékkérők első nagy hullámát a cseh rendszerváltozás után leginkább az afgánok, a volt Jugoszlávia, Srí Lanka és Irak állampolgárai, valamint a Koszovóból érkezők tették ki. Ennek ellenére a V4-ek országaiban, így Csehországban is lényegében jelentéktelen kérdés volt a menekültügy 2005 előtt, a bevándorlóknak a nyugati országokéhoz hasonlított alacsony száma miatt. Az 1995-ös évben a csehek megkezdték a jogharmonizációs munkát az uniós csatlakozás reményében, és 1999-ben elfogadták az első menekültügyi törvényüket (1999. évi 325. sz. törvény), mely a menekültügyi eljárásokat és a külföldiek tartózkodási jogát és státuszát szabályozta.³⁸ A menekültügyi törvény az úgynevezett menedéjogi létesítmények három típusát határozta meg (fogadási, tartózkodási és integrációs intézmények), és a Cseh Köztársaság Belügyminisztériumának (MI) hatásköre alá tartozott, amely az ország menekültügyének fő döntéshozó szerve volt.³⁹

A Cseh Köztársaság, hasonlóan a visegrádi társországaihoz, a kilencvenes évek közepétől nem nézett szembe nagyszámú migrációs tömeggel. Ebben a történelmi periódusban a cseh menekültügyi intézményeiben ezernél is kevesebb menekültstátuszra való jogosultság, vagyis pozitív döntés született, viszont az elutasítások és a kérelmek megszüntetése csaknem minden évben meghaladta a 90%-ot. A 2000 és 2004 közötti szakasz tekinthető azon időszaknak, amikor Prágában az európai uniós normák folyamatos jogharmonizációja folyt. 2004-től az országban csitult a migráció okozta bevándorlás, ekkor a menekültstátuszt biztosító dönté-

---

³⁸ Kopecká, Helena (2015): Uo. 47. o.

http://corvinusculture.com/wp-content/uploads/2016/02/biztpol_affairs_3.2.pdf
Letöltés ideje: 2018. 12. 10.

³⁹ Pavelková Zuzana (2015): Capacities and challenges of czech asylum and detention facilities. Biztpol Affairs, 2015 summer vol.3. no.2. Budapest, 2015. 20. p.

http://corvinusculture.com/wp-content/uploads/2016/02/biztpol_affairs_3.2.pdf
Letöltés ideje: 2018. 12. 10.

sek száma rendkívül csekély volt, nem érte el az évi kétszáz főt.⁴⁰ Joggal állítható, hogy a Cseh Köztársaság sem az európai integrációja előtt, sem azon túl, sem a későbbi nagy migránshullámokkor nem vált befogadó célországgá.

Az alábbi, 1. táblázatban feltüntetett adatok az Európai Unióba integrálódás előtti periódus (9 év) menedékkérelmezőinek számát mutatják.

Év	Új menedékkérelmek	Pozitív döntések	Elutasítások és az eljárás megszüntetése
1996	2 211	162	2 049 (92%)
1997	2 109	96	2 013 (95%)
1998	4 085	78	4 007 (98%)
1999	7 220	80	7 140 (98%)
2000	8 788	133	8 655 (98%)
2001	18 094	83	18 011(99%)
2002	8 484	103	8 381 (98%)
2003	11 396	208	11 118 (97%)
2004	5 459	142	5 317 (97%)

1. számú táblázat
Menedékjog iránti kérelmek a Cseh Köztársaságban
1996–2004 (UNHCR, 2005)

2015 után először a koszovóiak megindulása, majd főként a szíriai polgárháború miatt menedékkérelmet benyújtók számának emelkedése miatt egyre inkább politikai napirendre került a cseh menekültügyi kérdés, mely 2015 után a visegrádi csoportban beindult szekularizációs folyamat kapcsán megosztotta a cseh politikusok álláspontját. Jóllehet nagyon alacsony számban élnek idegenek az országban ebben az időszakban

⁴⁰ Kopecká Helena (2015): Uo. 49. o.

http://corvinusculture.com/wp-content/uploads/2016/02/biztpol_affairs_3.2.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 10.

is, a csehek menekültellenes hangulatának kialakulásában érdekes módon a közvetlen tapasztalat hiánya nagy szerepet játszhatott.⁴¹ Ezt az állítást korábbi felmérésekre alapozva a Cseh Tudományos Akadémia kutatói is megerősítették: a menekültekkel szemben általában elutasítóbb egy olyan társadalom, ahol nem volt közvetlen érintkezés a menekültek és a többségi társadalom között – állapították meg 2015 júliusában.⁴²

A menekültkérdés egyébként abszolút prioritást élvezett és élvez napjainkban is a menekülteket leginkább elutasító társadalmakban. A Focus Intézet kutatásának eredményei szerint a Cseh Köztársaságban a 2015. októberi adatok alapján a megkérdezettek 91%-a tette első helyre a társadalmat érintő fontos problémák közül a menekültkérdést. A további felmérésekből az is kiderült, hogy tovább csökkent azon csehek aránya, akik a menekültek akár ideiglenes befogadását is támogatnák. A Prágai Akadémia Közvéleménykutató Intézete (CVVM) 2015. novemberi felmérésében a nyilatkozó csehek 79%-a szerint fenyegetik a bevándorlók országuk biztonságát.⁴³ Ugyanebben az időszakban – Bečka és munka-

---

⁴¹ Csehország kevés menekültöt fogadott be: négyszáz menekült befogadását vállalták el 2015-ben, hétszáz menekültet 2016-ban és tovább négyszázat 2017-ben. 1 335 személyből négyszázhatvannak a menedékkérelmét fogadták el (ötvenöt menekült, háromszázkilencven oltalmazott, tizenöt egyéb humanitárius okból védendő személy).

Stepper Péter (2018): A kényszermigráció, mint biztonsági kihívás Közép-Európában: Eltérő percepciók, közös álláspont a visegrádi országokban. Uo. 89. p.
http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf

Letöltés ideje: 2019. 01. 07.

⁴² Egy 2015. júliusi közvélemény-kutatás adatai azt mutatták, hogy a cseh lakosság 72%-a ellenzi, hogy Észak-Afrikából érkezők számára nyújtson Csehország menedékjogot, 71%-uk ellenezte ezt a szíriaiak esetében, 44%-uk pedig elutasította, hogy ukránoknak nyújtsanak humanitárius védelmet.

Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit (2017): Uo. 29. p.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/HUNGARY_BOOK_HU_BOOK_ONLINE.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 10.

⁴³ Amíg 2015. szeptemberben a csehek 44%-a gondolta pozitívnak a menekültek ideiglenes befogadását, októberben 41%-uk, novemberben már csak 35%-uk vélekedett így. 2015 novemberében már a megkérdezettek 59%-a mondott határozottan nemet. A cseh felmérés november 9-én, tehát a párizsi terrortámadások előtt készült.

társai megállapításai szerint (2018) – a cseh média az iszlámhoz kapcsolta a tömeges migráció és terrorizmus kockázatát.^{44,45} A migrációs válság kitörésének évében a Cseh Szociológia Intézet közvetlenül a következő év, azaz 2016. januári felmérése alapján a válaszolók 61%-a szerint még háborús övezetektől sem lenne szabad befogadni menekülteket, 32%-uk pedig csak egy korlátozott, ideiglenes időtartamig nyújtana számukra védelmet. 79%-uk válaszolta azt, hogy Észak-Afrikából semmilyen körülmények között nem fogadna be senkit. 2017 februárjában egy következő felmérés azt mutatta, hogy közel minden harmadik válaszoló (31%) komoly veszélynek tartotta a migrációt.⁴⁶

Bötös Botond: Egyre nagyobb Csehországban a menekültek elutasítása. INDEX, 2015. 11. 30.

https://index.hu/kulfold/2015/11/30/tovabb_novekedett_csehorszagban_a_menekultek_elutasitasa/

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

⁴⁴ Milan Chovanec (CSSD) belügyminiszter a Zastávka Brna településen kialakított menekülttáborban és a posrtonai őrizeti központban történt látogatása után kiemelte, hogy „Csehország továbbra is tranzitország, a kérelmezők tovább akarnak jutni Nyugatra.” Milos Zeman, a Cseh Köztársaság elnöke 2015. karácsonyi televíziós beszédében arra figyelmeztetett, hogy a menedékkérők üdvözlése és a vendégbarátság európai kultúrája naiv, kártékony és veszélyes.

Stepper Péter: A kényszermigráció, mint biztonsági kihívás Közép-Európában: Eltérő percepciók, közös álláspont a visegrádi országokban. Uo. 2018. 92. o.

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 25.

⁴⁵ Bečka Jan, Duboš Bohumil, Gantner Filip, Landovský Jakub, Pítrová Lenka, Riegl Martin, Waitzmanová Scarlett (2018): Migration as a Political and Public Phenomenon: The Case of Czech Republic.

Idézi: Migrációkutató Intézet: A visegrádi négyek: Több, mint aminek látszik. 2018. 03. 26.

<https://www.migraciokutato.hu/hu/2018/03/26/visegradi-negyek-tobb-mint-aminek-latszik/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

⁴⁶ Migrációkutató Intézet: A visegrádi négyek. Több, mint aminek látszik. 2018. 03. 26.

<https://www.migraciokutato.hu/hu/2018/03/26/visegradi-negyek-tobb-mint-aminek-latszik/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

A Cseh Köztársaságban a politikai közbeszéd hatására is kialakulhatott a félelem az ellenőrizetlen bevándorlástól, és annak biztonsági kockázataitól. Így felmerültek az átlagos, normál politikai eljárástól eltérő gyakorlatok ötletei, például egy terrorizmus ellenes törvénytervezet benyújtása, amely különleges jogköröket biztosítana a kormánynak, illetve egy, a bankszámlák megfigyelésére, adott esetben befagyasztására lehetőséget adó tervezet. A cseh kormány ugyanakkor komoly erőfeszítéseket tett a menekültek integrációját segítő rendszer fejlesztése érdekében, elindítva az úgynevezett Állami Integrációs programot.⁴⁷

A jelenlegi cseh menekültügyi trendeket viszonylag egyszerű módon össze lehet foglalni: a menedékkérők a háborús konfliktusokkal sújtott származási országokból érkeztek, nemzetközi védelmet kerestek. A Cseh Köztársaság menekültügyi szakpolitikája továbbra is tranzitországnak tekinti saját államát, és ennek fényében cselekszik. A jelenlegi, dinamikus helyzet valószínűleg nagyobb igényeket támaszt majd a cseh menekültügyi rendszerrel szemben, és nagyobb szolidaritást és felelősséget kívánna a bevándorlók ügyében – vélekedik Kopeczka.⁴⁸

A visegrádi országok modernkori menekültválságra adott reakcióit összegezve elmondható, hogy hasonlóságot mutatnak, mind a menekültügyi eljárások, mind a bevándorlók száma, mind a politikai közbeszéd, mind az idegeneket be- és elfogadó attitűdjeik tekintetében. Az Eurobarometer⁴⁹ felmérései és a Századvég Project 28⁵⁰ közvélemény-

---

⁴⁷Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit (2017): Bevándorlóellenes nézetek: regionális kitekintés. Uo. 2019. 29. o.

http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/HUNGARY_BOOK_HU_BOOK_ONLINE.pdf

⁴⁸ Kopeczka Helena: General trends of asylum applications in the czech republic. Biztpol Affairs, 2015 summer Vol.3. No.2. Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület, Uo. 2015. 47–54. o.

http://corvinusculture.com/wp-content/uploads/2016/02/biztpol_affairs_3.2.pdf
Letöltés ideje: 2018. 12. 11

⁴⁹ Standard Eurobarométer. Az Európai Bizottság közvéleménye.

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD>

Letöltve: 2018. 12. 19.

kutatásaiban napvilágot látott eredményeinek ismeretében kiderült, hogy az Európai Unió keleti részein fekvő nemzetek magasabb fokú elutasítást mutatnak a migrációval kapcsolatban, mely folyamat összefügg a közép-kelet-európai társadalmak magasabb fokú etnikai homogenitásával, az idegenek társadalmi integrációjára felhasználható források szűkösségével, a történelmükből fakadó, az előző rendszer alatti bezártsággal és a rendszerváltozásukkor elinduló demokratikus folyamatokkal, valamint a visszanyert szuverenitás féltésével.⁵¹ Következésképpen a visegrádi országok a jövőben is várhatóan eltérő véleményeket fogalmaznak majd meg a menekültügyi szakpolitika kérdéseiről és azok reformterveiről, mint nyugat-európai társországaik.

A V4-ek idegenekkel kapcsolatos attitűdjeinek összehasonlítása a nemzetközi kutatásokban

A közép-kelet-európai országcsoport idegenek iránti ellenséges attitűdjeinek összehasonlításakor meglepően sok párhuzam mutatkozott a nemzetközi vizsgálatok eredményeiben. Úgy tűnik, ebben a régióban a rendszerváltoztatásuk után demokratizálódott társadalmakban nem enyhült a bevándorlókkal szembeni türelmetlenség. Ennek oka – ahogy Fekete és Sarlós említi – az lehet, hogy a gondolati rendszerükben egyszerre van jelen a kulturális közösség tagjaihoz fűződő erős kötelék és a más kulturális rendszerekkel szemben kifejtett erős elkülönülés.⁵² A közös kelet-közép-európai történelmi lét során kialakult és a magyar szerzőpáros által is em-

---

⁵⁰ Wer is Europe heading? The project 28 survey in 2018. <http://project28.eu/project28/>
Letöltve: 2018. 12. 19.

⁵¹ Migrációkutató Intézet: A visegrádi négyek: Több, mint aminek látszik. 2018. 03. 26. <https://www.migraciokutato.hu/hu/2018/03/26/visegradi-negyek-tobb-mint-aminek-latszik/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

⁵² Fekete Mariann, Sarlós Gábor: Identitás és elutasítás – előítéletesség az európai országokban. *Belvedere Meridionale*. XXV. 4. 2013. 34. o.

http://www.belvedere-meridionale.hu/lapszamok/2013-4/03_fekete-sarlos_2013_4.pdf

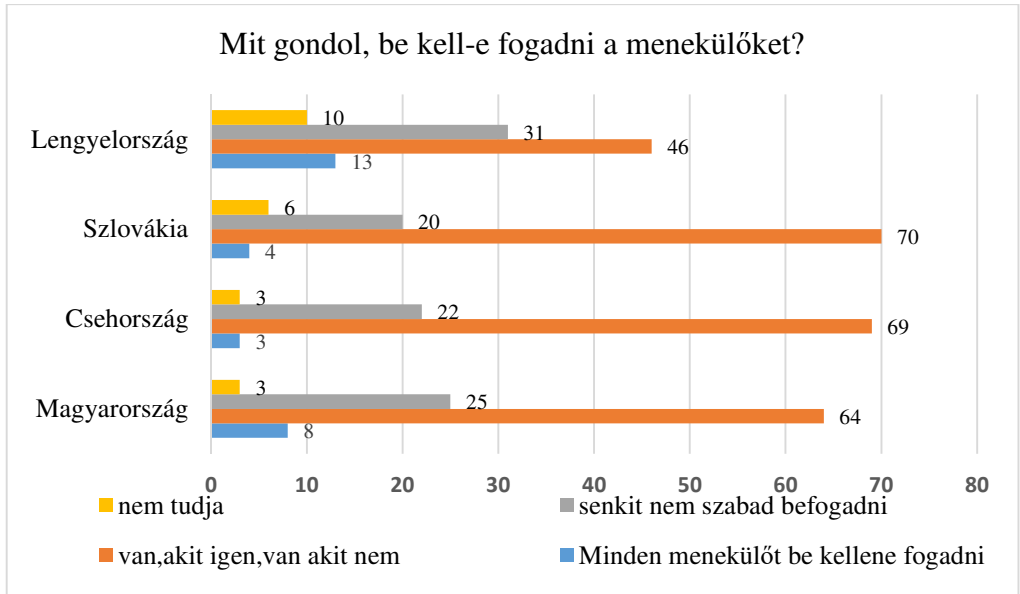
Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

lített gondolkodásmódbeli hasonlóságok felbukkannak-e a vizsgált régió országaiban a modernkori migráció megítélésénél, különös tekintettel a befogadási hajlandóságra? Milyen mértékben befolyásolják a múltban gyökerező nemzeti sajátosságok a többségi társadalmak idegenek iránti, a jelenben kialakuló előítéletességét? Reményeim szerint az alábbi nemzetközi kutatások eredményei várhatóan választ adnak a feltett kérdésekre.

2005-ben a CEORG (Central European Opinion Research Group)⁵³ kutatási együttműködés keretében végzett vizsgálatokat a V4 országainak befogadási hajlandóságáról, ekkor még kiugróan magas volt a mérlegelők százalékos aránya mind a Szlovák Köztársaság, mind a Cseh Köztársaság, de még hazánk esetében is. A nyílt elutasítás itt még egyik régiós társországban sem haladta meg a 2015-ös nagy migránshullám utáni ellenséges attitűdöknél tapasztalt növekvő mértéket, viszont az idegenbarátok aránya meglehetősen csekély volt a magyar, a szlovák és a cseh kérdezetteknel. Az 1. számú ábra a befogadási hajlandóság mértékét az alábbi kérdésem keresztül vizsgálja:

---

⁵³ A Közép-Európai Közvéleménykutató Társulás (Central European Opinion Research, CEORG) négy közép-kelet-európai ország társadalom- és közvélemény-kutatással foglalkozó intézetének közös vállalkozása, mely 1999 óta működik. Magyarországon: TÁRKI, Lengyelországban: CBOS, Csehországban: CVVM, Szlovákiában: FOCUS. Simonovits Bori, Szeitl Blanka: Menekültekkel és migrációs politikával kapcsolatos attitűdök Magyarországon és nemzetközi összehasonlításban. Társadalmi Riport. 14. évfolyam 1. szám. 2016. 431. o.
<http://old.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/20simonovits.pdf>
Letöltés ideje: 2018. 11. 03.

1. számú ábra

Mit gondol, be kell-e fogadni a menekülőket? (%)
(a válaszok %-os megoszlása a felnőtt lakosság körében)

Ebben az időszakban kiemelkedik a lengyel idegenellenesek aránya (senkit nem szabad befogadni: 31%), az idegenbarátok százalékos aránya (13%) azonban a társországokéhoz képest ekkor volt a legmagasabb a lengyelek vonatkozásában. Az integráció utáni évben a régió országai még nem találkozhattak a modernkori népvándorlás 2015-ben tapasztalt óriási tömegével, az országok menekültügyi intézményei már jobbra működtek, de még távolról sem közelítették meg a nyugaton már jól bejáratott menekültügyi struktúrát. A vizsgált országokban az 1990-es évek elejétől 2004-ig elenyészően kevesen folyamodtak menedékjogi kérelemhez, így akkor még kiugróan magas értékeket látunk a mérlegelők esetében (van, akit igen, van, akit nem szabad befogadni: Szlovákiánál 70%,

Csehországnál 69%), de hazánk sem maradt le nagymértékben a bizonytalanok százalékos arányát illetően a társországaitól (64%).⁵⁴

A vizsgálatok magyarországi folytatása során (2006. június –2007. február) csak a fentebb említett mérlegelők csoportját kérdezte meg a TÁRKI arról, hogy melyik etnikumot nem fogadná be szívesen. A kutatók szándéka az volt, hogy megvizsgálják az idegenellenességet egy kitárlt etnikum esetében is, ezért a „*pirézek*” fantázianevű fiktív népcsoportot is feltüntették a többi valós népcsoport között.

	2006. június	2007. február
Határon túli magyar	4	4
Arab	82	87
Kínai	79	81
Orosz	75	80
Román	71	77
Piréz	59	68

2. számú táblázat

A Magyarországra érkező különböző etnikumú csoportok elutasítása (csak a 2005-ös CEORG kutatás magyar mérlegelőinek körében %) ⁵⁵

⁵⁴ Lengyelországban menedékjogi kérelemért folyamodott 1992–2003-ig 37 028 fő, Csehországban 1996–2004-ig 67 846 fő, Szlovákiában 1993–2004-ig 44 684 fő, Magyarországon 1996–2004-ig 46 573 fő. A tíz évet meghaladó időszakban 196 ezernél valamivel többen. Ez a négy ország összlakosságának (64,6 millió) jelentéktelen százaléka volt (0,003 ezrelék).

Stepper Péter: The Visegrad Group end the EU agenda on migration: A coalition of the unwilling? Uo. 2016. 65–71. o.

<https://drive.google.com/file/d/0B3u6WiQf2nkPd09Kbm1MTGpXNDQ/view>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

⁵⁵ Dencső Blanka, Sik Endre: Adalékok az előítéletesség mértékének és okainak megismeréséhez a mai Magyarországon. 2007. 2. o. (Tárki Omnibuszkutatás: 2006. június – 2007. február)

http://ess.tk.mta.hu/wp-content/uploads/2013/04/Dencso_Sik_adalekok.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 15.

A „*pirézekkel*” nyilvánvalóan senki sem találkozhatott, így a velük szembeni előítéletnek nem lehetett racionális magja. A felmérést vezető Dencső és Sik szerint a többséget alkotó (64%), a mérlegelő véleményt vallók valójában inkább idegenellenesek, mint bizonytalanok. Bizonyítja ezt az állítást, hogy a lakosság nagy részét kitevő mérlegelőknek ugyanis csak a határon túli magyarokkal nincs gondjuk, őket szívesen fogadják, ám az arabok, a kínaiak, az oroszok vagy a románok érkezését a túlnyomó többségük egyre merevebben utasítja el.⁵⁶

Következik-e ebből, hogy a határon túli magyar kisebbséggel kapcsolatos személyes tapasztalatnak, ismeretségnek van-e ilyen jellegű hatása? Sik Endre szerint nem lehet ilyen sarkos állítást tenni, mert az előítéleteség kialakulása nehezen feltérképezhető folyamat, melyben a személyes kontaktus csak az egyik tényezője lehet az előítéleteség alakulásának. Ugyanakkor igazolódott, hogy a személyes ismeretség csökkenti az érzékelt idegenellenességet, akár a társadalmi távolságon, akár a percipiált félelmen keresztül mérjük.⁵⁷

A visegrádi országokat érintő következő vizsgálat a CEORG 2015. nyári-őszi adatfelvétele volt, melynek tárgya a 2015-ös menekültkrízis által kevésbé érintett Szlovákia, Lengyelország és Csehország, és a migrációs hullám által nagyobb mértékben érintett Magyarország populációjának befogadási szándék iránti vizsgálata volt. A kérdések középpontjában a fegyveres konfliktus elől menekülőkkel szembeni attitűdök és a Közel-Keletről, illetve Afrikából érkező menekültek többségi társadalom általi befogadási hajlandósága került.

---

⁵⁶ Dencső Blanka, Sik Endre: Adalékok az előítéleteség mértékének és okainak megismeréséhez a mai Magyarországon. 2007. 2. o.

http://ess.tk.mta.hu/wp-content/uploads/2013/04/Dencso_Sik_adalekok.pdf

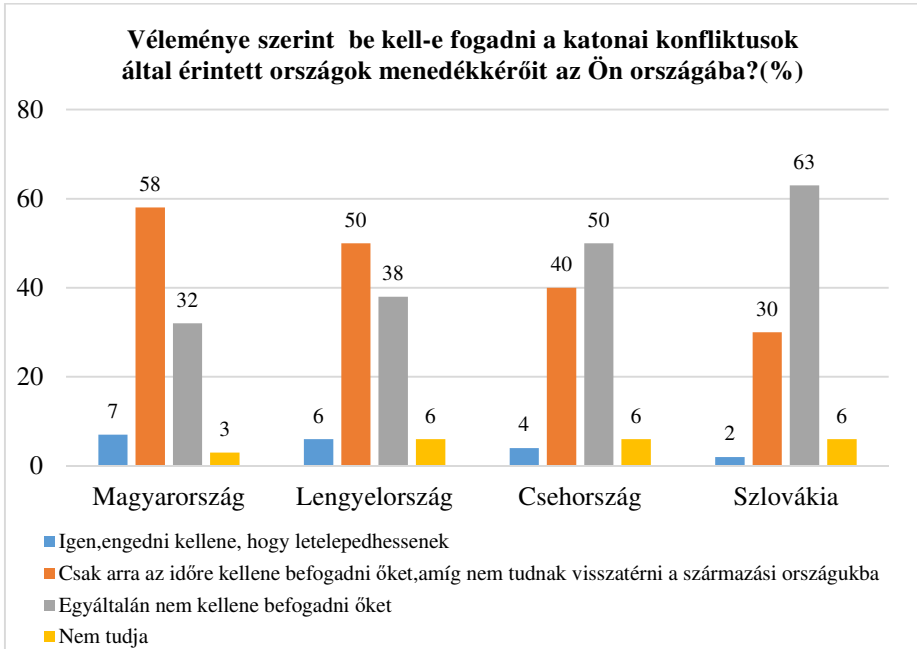
Letöltés ideje: 2018. 12. 15.

⁵⁷ Sik Endre, Simonovits Bori, Szeitl Blanka: Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban. Migráció – félelmek és trendek. In: Régio 24. évfolyam. 2016/2. szám. 99. o.

http://regio.tk.mta.hu/index.php/regio/article/view/114/pdf_95

Letöltés ideje: 2019. 01. 09.

2. számú ábra

Véleménye szerint be kell-e fogadni a katonai konfliktusok által érintett országok menedékkérőit az Ön országába? (%)⁵⁸

Amíg az emberek nagy általánosságban inkább toleránsak azokkal szemben, akik a háború sújtotta országokból kényszerülnek menekülni etnikai, vallási, politikai hovatartozásuk miatti üldözésük okán, ez a humanitárius attitűd a vizsgált időszakban nem volt jellemző a visegrádi országokra.⁵⁹ A Közel-Keletről, illetve Afrikából érkező menekültekkel

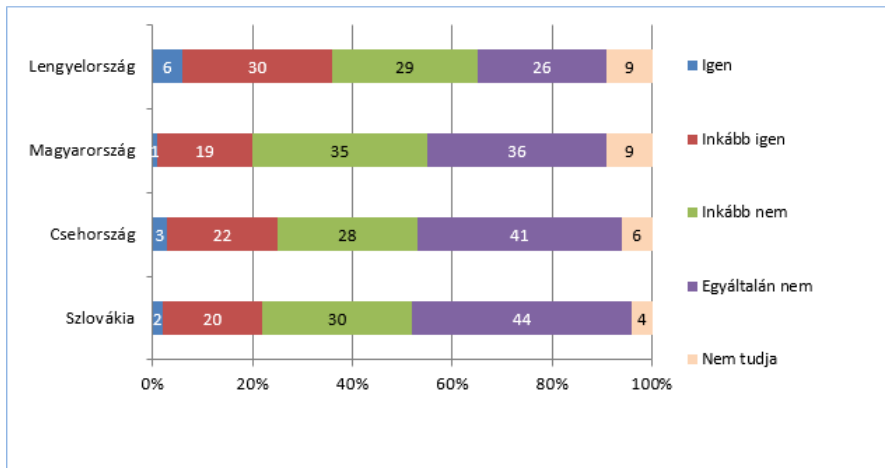
⁵⁸ Bernát Anikó, Sik Endre, Simonovits Bori, Szeidl Blanka: Attitudes towards refugees, asylum seekers and migrants. CEORG: August-October 2015. TÁRKI Social Research Institute. Budapest, 2015. 17. o.

http://old.tarki.hu/hu/news/2015/kitekint/20151203_refugee.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 15.

⁵⁹ Szlovákiában a válaszadók 63%-a, Csehországban 50%-a, Lengyelországban 38%-a, Magyarországon 32%-a mondta, hogy nem kell a menekülteket befogadni. A menedékkérők ideiglenes védelmét Magyarországon a válaszadók 58%-a, Lengyelországban 50%-a, Csehországban 40%-a, míg Szlovákiában 30%-a támogatta. Ugyanakkor az engedékenyek átlagosan 5% körüli arányt képviselnek összességben.

kapcsolatban ismét a szlovák és a cseh társadalom lakossága volt a jóval kevésbé befogadó. A lengyelek „*inkább igen*” válasza (30%) a legmagasabb befogadási készséget mutatta, ami az afrikai és arab országokból érkezőkre vonatkoztatva százalékos értékben a legmagasabbnak bizonyult a visegrádi régióban.⁶⁰

3. számú ábra

Be kellene-e fogadni a Közel-Keletről, illetve Afrikából érkező menekülteket? ⁶¹

A CEORG adatfelvétele (2015. augusztus 10.) ugyancsak a visegrádi régió lakóinak bevándorlókkal kapcsolatos attitűdjeit vizsgálta, de jelen

---

Bernát Anikó, Sik Endre, Simonovits Bori, Szeitl Blanka: Uo. 2015. 17. p.

http://old.tarki.hu/hu/news/2015/kitekint/20151203_refugee.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 15.

⁶⁰ A visegrádi országok lakosságának véleménye a menekültek befogadásáról. TÁRKI Kutatások, 2015. október.

http://old.tarki.hu/hu/news/2015/kitekint/20151118_befogad.html

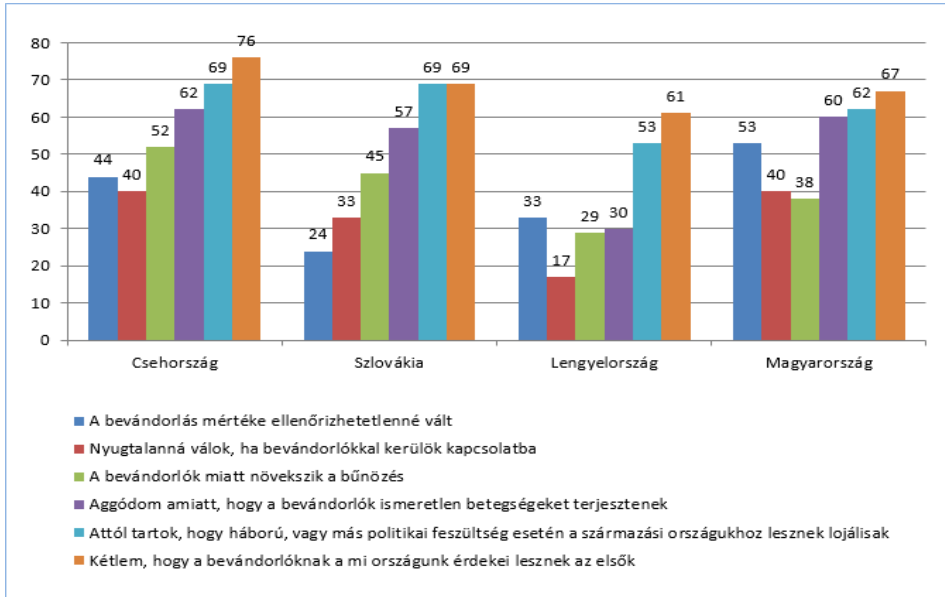
Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

⁶¹ CEORG TÁRKI kutatások, 2015. október: Uo.

http://old.tarki.hu/hu/news/2015/kitekint/20151118_befogad.html

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

vizsgálatkor a bizalom, az egészség, a bűnözés és az országuk iránti lojalitás szempontjait vette alapul.⁶²

4. számú ábra

A bevándorlókkal kapcsolatos elvont és konkrét félelmek Csehországban, Szlovákiában, Lengyelországon és Magyarországon; azoknak az aránya, akik „teljes mértékben”, illetve „inkább” egyetértenek azzal, hogy... (%)⁶³

Az eredmények azt mutatták, hogy a térségben változatlanul kiemelkedő trend a kisebbségi csoportokkal szembeni magas fokú előítéletesség,

⁶² Simonovits Bori, Szeitl Blanka: Milyen félelmeket táplálnak a visegrádi országok lakosai a menekültekkel és a bevándorlókkal kapcsolatban? Tárki Kutatások, 2015. október.

http://old.tarki.hu/hu/news/2015/kitekint/20151209_felelem.html

Letöltés ideje: 2018. 11. 21.

⁶³ Simonovits Bori, Szeitl Blanka: Menekültekkel és migrációs politikával kapcsolatos attitűdök Magyarországon és nemzetközi összehasonlításban. (CEORG adatfelvételek 2015. augusztus–október) Társadalmi Riport, (14. évf.) 1. sz. 2016. 432. o.

<http://old.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/20simonovits.pdf>

Letöltés ideje: 2018. 11. 10.

melynek alapja leginkább a szimbolikus fenyegetettség észlelése. A 2015-ös migránshullám után a kérdezettek a Cseh Köztársaságban a legnagyobb mértékben, de északi szomszédunknál, a szlovákoknál is magas százalékos arányban értettek egyet a migránsokhoz köthető elvont és konkrét félelmek megjelenésének lehetőségével, ami egyben a menekülők iránti bizalom nagyfokú megrendülését mutatta a lojalitás, az egészség és a bűnözés szempontjából is. A fenyegetettség érzése tehát mindegyik ország esetében jelen volt, ami alól bizonyos tekintetben Lengyelország kivétel: a bevándorlás ellenőrizhetetlenségén kívül a lengyelek minden állítás esetében jóval kisebb mértékű félelmet mutattak. Legfőképpen pedig a bevándorlók nyugtalanító jelenlétével kapcsolatban igaz ez a különbség, hiszen kevesebb, mint fele akkora az ezzel egyetértők aránya a lengyel válaszadók körében, mint a csehek vagy a magyarok esetében.⁶⁴

Míg a négy vizsgált visegrádi ország lakossága körében 2005-ben még a befogadást mérlegelők voltak túlsúlyban, addig 2015-re a legmagasabb százalékos arányban kapott jelölést az utolsó állítás: a migránsoknak a saját származási országuk érdekeinek előtérbe helyezése miatt nem kívánatos a befogadásuk. (A V4-ek három országának, de még az eddig lojálisabb Lengyelországnak is 60% fölött állnak az értékei.) A viszonylag magas százalékos arány ellenére összességében a lengyelek minden állítás esetében jóval kisebb mértékű félelemről adtak számot.⁶⁵ A Pew Research

---

⁶⁴ Sik Endre, Simonovits Bori, Szeitl Blanka: Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban. MTA Kisebbségkutató Intézet. Régió, 24. évfolyam 2. szám. 2016. 94. o.
http://regio.tk.mta.hu/index.php/regio/article/view/114/pdf_95
Letöltés ideje: 2018. 12. 26.

⁶⁵ Azzal az állítással, miszerint a nemzetközi vándorlás (reguláris vagy irreguláris vándorlás, menekültügy, vagy egyéb humanitárius alapú nemzetközi védelemre jogosító kényszervándorlás) ellenőrizhetetlen és irányíthatatlan az adott visegrádi országban, Magyarország 53%-kal, Csehország pedig 44%-kal a vezető helyet foglalja el 2015 őszén.

Bernáth Anikó, Sik Endre, Simonovits Bori, Szeitl Blanka: Uo. 23. o.
https://www.academia.edu/19899123/ATTITUDES_TOWARDS_REFUGEES_ASYLUM_SEEKERS_AND_MIGRANTS
Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

Center⁶⁶ 2016-ban feltette a kérdést, kikre tekintenek legnagyobb fenyegetésként ezek az országok. Kimutathatóan a szíriai és iraki menekültválságból érkezők jelenlétét érzékelték a legnagyobb fenyegetésnek a régió kérdezői.⁶⁷ 2016 őszén ugyanez a kutatóintézet készített egy 10 országra kiterjedő felmérést, annak érdekében, hogy információkat nyerjen az Európát érintő menekültválság okozta közvéleményben megjelenő félelmekről. Az országok között nem szerepelt a régió két országa (a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság), ezért csak a másik két visegrádi nemzet válaszait tudtam összehasonlítani. A migránsokhoz köthető terrorfenyegetettség a két ország válaszadóinál 70% feletti értéket mutatott. A lengyelek 81%-a szerint, a magyarok 76%-a szerint pedig nem előnyös, ha muszlimok élnek az országukban. Arra a kérdésre, hogy a társadalmi sokszínűség hasznos lehet-e, vagy nem, a megkérdezett magyarok és lengyelek 40%-a gondolja a pluralizmust károsnak.⁶⁸

Az idegenek elutasítása a visegrádi régióban számottevően annyira elterjedt, hogy társadalmilag közös normának tekinthető, míg más, nyugati és bevándorló hagyományokkal rendelkező nemzetben a migránsok elfo-

---

⁶⁶ A Pew Research Center 1990 óta egy Washington székhellyel működő társadalomtudományi kutatóközpont. Rendszeresen felméréseket végez a globális politikai, társadalmi kérdésekről, a közvéleményről és a demográfiai trendekről. About Pew Research Center. Our history, 2018.

<http://www.pewresearch.org/about/our-history/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 20.

⁶⁷ A szíriai és iraki menekültválság által gyakorlatban is érintett görögök, olaszok, magyarok (akik 2015-ben a legtöbb menedékkérőt regisztrálták) 65–70%-ban jelölték meg az iraki és szíriai menekültek tömeges érkezését a legfőbb problémaként. Az ukrajnai háború szomszédságában fekvő Lengyelországban a válaszadók 73%-a gondolta ezt így. Poushter Jacob: A menekültügyi válság európai véleményei 5 diagramban. Pew Research Center, 2016. 09. 16.

<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/09/16/european-opinions-of-the-refugee-crisis-in-5-charts/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 15.

⁶⁸ Stepper Péter: A kényszermigráció, mint biztonsági kihívás Közép-Európában. Uo. 2018. 81. o.

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1007/1/Stepper_Peter_dhu.pdf

Letöltés ideje: 2018. 12. 25.

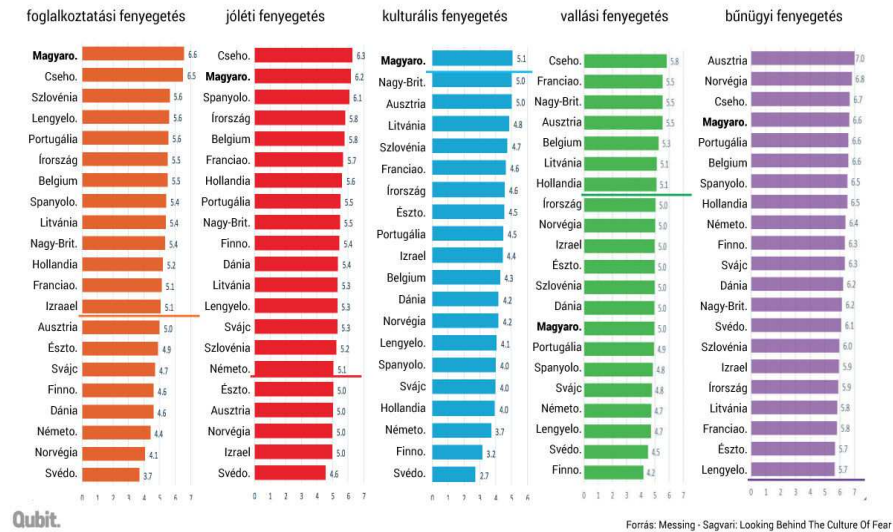
gadottsága és az etnikai sokszínűség széles körben értékelt vélemény. A menekültek befogadásának elutasítása összefügg a bevándorlástól való általános félelemmel. A migránsoknak tulajdonított vélt vagy valós veszélyhelyzet észlelése félelem képében ölt testet, és egyenesen arányos az idegenek elutasításának mértékével. A félelem az idegenellenes attitűdök egyik legnyilvánvalóbb kifejeződése, és egy olyan összetett érzés, amely kihat a bevándorló/befogadó viszonyon keresztül az élet összes területére (foglalkoztatás, jólét, kultúra, vallás vagy biztonság) – állítják az MTA Szociológiai Intézet kutatói.⁶⁹

Európa országaiban a migrációtól való rettegés foka más-más mértékű volt. A vizsgált nemzetekkel egyetemben a V4-ek három nemzetének (a Szlovák Köztársaság nincs az 5. ábrán) kirajzolódottak a „félelemmutató” faktorai, egy, a 2014-es év őszétől 2015 tavaszáig készített regionális projekt vizsgálatából.

---

⁶⁹ Messing Vera, Ságvári Bence: Looking behind the culture of fear. Cross-national analysis of attitudes towards migration. Fridrich Ebert Stiftung, Regional Projekt. Budapest, 2018. 7. o.
<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14181-20180815.pdf>
Letöltés ideje: 2018. 12. 27.

A migrációs félelem összetételének változásai országonként

5. számú ábra

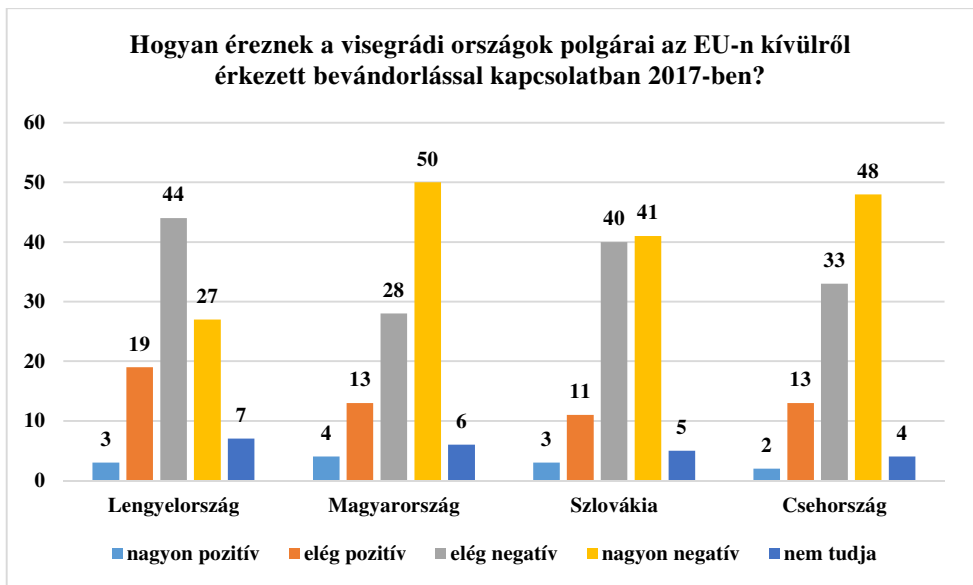
A migrációs félelem összetételének változásai országonként (2014 ősz és 2015 tavasz között) ⁷⁰

A grafikon 5,00 alatti mutatószámai a bevándorlással kapcsolatosan tapasztalt kisebb mértékű félelemérzetet mutatják. Az 5,00 fölötti értékeknél a félelemérzet dominanciája markánsan megmutatkozik, főleg a vizsgált régió országaiban. Az adatok alapján a foglalkoztatottsági fenyegettség mutatószámait alapul véve a magyarok és a csehek megkérdozettjei az egymás utáni legmagasabb szintet érték el, és a lengyelek is előkelő helyet foglalnak el a vizsgált 21 nemzet között. A jólét veszélyeztető fenyegetettség érzése szintén dominál a magyaroknál és a cseheknél, a kultúránk féltése pedig a mi országunk népének a sajátja (5,1-es mutatószámmal). A táblázatban a cseh társadalom 5,8-as mutatószáma mutatja a saját vallásuk veszélyeztetése iránti fenyegetettségük mértékét, amely

⁷⁰ Messing Vera, Ságvári Bence: (Differences in internal composition of the fear index) Uo. 2018. 7. o. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14181-20180815.pdf> Letöltés ideje: 2018. 12. 27.

meglehetősen szokatlan, mert Csehországban a kevés számú migráns jelenléte nem indokolná az ekkora mértékű vallási irányultságú aggodalmat.

A 28 európai ország reprezentatív kutatásainak eredményeit értékelve és összefoglalva éles törés fedezhető fel a közép-kelet-európai és a nyugati tagállamok migrációval kapcsolatos állásfoglalása között: a volt szocialista országokban sokkal inkább bevándorlásellenes a közvélemény, miközben a migráció nagyrészt nem hozzájuk, hanem a nyugati és észak-európai országokba irányul. A bevándorlással szemben a legelutasítóbbak a volt szocialista országok, ezen belül is a V4-ek. Az alábbi ábra forrása az Eurobarométer 2017-es vizsgálata volt, százalékos adatai a visegrádi régió nemzeteinek bevándorlásellenes érzületeit mutatják.

6. számú ábra

A V4-ek országainak véleménye az Európai Unión kívülről érkezett bevándorlással kapcsolatban 2017-ben⁷¹

⁷¹ Kolozi Ádám, Szémann Tamás: Kelet-Európa sokkal rosszabbnak látja a bevándorlást, mint ahol tényleg sok bevándorló van (Eurobarométer 2017. – készítette a szerző) Index. hu. 2017. 08. 04.

2017-ben a magyar megkérdezettek bevándorlással kapcsolatos elutasítása (50%) a dobogó első helyére került, bevándorlásellenességünk a Szlovák Köztársaság (41,8%) és a Cseh Köztársaság megkérdezettjeinek bevándorlási elutasítási mértékét (48%) is megelőzi. Nálunk tehát a megkérdezettek közül minden második ember gondolta rossznak a bevándorlást az elmúlt év májusában (2017) a lengyelek 27%-ával szemben. Az idegenbarátok száma, akik nagyon pozitívnak értékelik az EU-n kívülről érkezett bevándorlást, gyakorlatilag nem számottevő egyik nemzet adataiban sem.

A következő kutatást a Nézőpont Intézet (2017. 09. 26.–10. 27.) végezte tizenegy közép-európai országban. Az adatok szerint a kontinensre kívülről érkező bevándorlást a vizsgált tizenegy ország közül elsősorban a V4-ek három országában élők (a magyarok és a szlovákok egyaránt: 89%, a csehek: 88%) ellenzik kimagasló arányban, ellenben a lengyel társadalom megkérdezettjei (59%) elfogadóbbak a kontinensen kívülről érkező vándorokkal szemben. A lengyelek közel kétharmadának véleménye egyrészt az egyik legkisebb értéknek számít a vizsgált nemzetek sorában, másrészt a korábbi években mért lengyel adatokhoz hasonlítva már jóval magasabb a migránsok elutasításának mértéke 2017-ben.⁷²

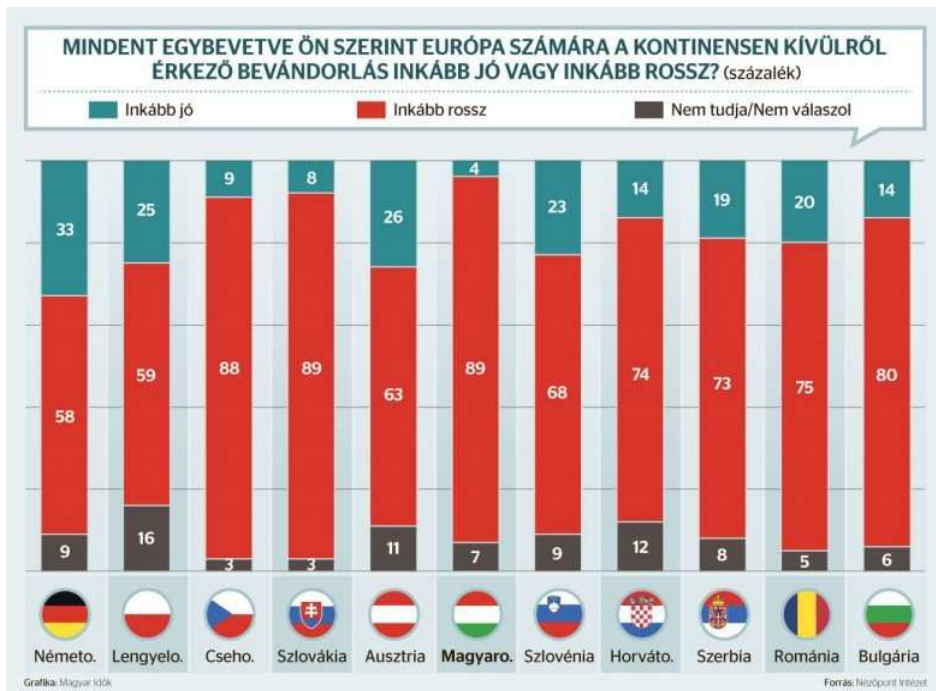
https://index.hu/chart/2017/08/04/kelet-europa_sokkal_rosszabbnak_latja_a_bevandorlast_mint_ahol_tenyleg_sok_bevandorlo_van/

Letöltés ideje: 2018. 12. 29.

⁷² Egy követ fúj a magyar és a szlovákiai társadalom Brüsszel bevándorlási politikája ügyében. Körtkép sk. 2017. 11. 29.

<http://www.korkep.sk/cikkek/kulugyek/2017/11/29/egy-kovet-fuj-magyar-es-szlovakiai-tarsadalom-brusszel-bevandorlasi-politikaja-ugyeben>

Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

7. számú ábra
Európa számára a kontinensen kívülről érkező bevándorlás inkább jó vagy inkább rossz? ⁷³

A Juhász, Molnár, Zgut kutatói csoport szintén a visegrádi országokban tapasztalható markáns ellenségesség okai közül első helyre a kialakult történelmi szituációt sorolta, miszerint az első világháború óta ezekben az országokban megszűnt a korábbi multikulturális sokszínűség. A térség gazdasági fejlődése a nyugati országokétól eltérő mértékben alakult, ennek folytán megindult a rosszabb gazdasági helyzet miatti bűnbakkeresés. A folyamatban kiváló alanyul szolgáltak az idegenek. Ugyan a bevándorlásellenes nézetek nem kapcsolódnak a bevándorlók konkrét jelenlétéhez, mégis ezek az ellenséges attitűdök gyakran az ismeretlentől való jelképes

⁷³ Magyar Idők, 2017. 11. 29.
<https://magyaridok.hu/belfold/europa-tovabbra-sem-ker-bevandorlokbol-2510944/>
 Letöltés ideje: 2018. 12. 06.

félelmet jelenítik meg, amelyet belpolitikai célok által vezérelve a politikai erők is táplálnak.⁷⁴

A visegrádi országok Nemzeti Integrációs Értékelési Mechanizmusa nevű projekt, amely a V4-ek integrációs politikáját és a menekültek integrációjának javítását mérte fel 2017-ben, feltárta a négy ország polgárainak kettős érzületét a modernkori vándorlással kapcsolatban. A visegrádi régióban a kérdezettek 80%-a egyrészt támogatta az európai uniós polgárok szabad mozgását (beleértve a már uniós állampolgárokká vált menekültek szabad vándorlását is), másrészt viszont ellenezte az idegenek bevándorlását az Európai Unió területére, ezen belül a saját országukba is. A V4-es nemzetek megkérdezett polgárainak 40%-ában a migrációból fakadó bevándorlás inkább negatív érzelmeket keltett. Érdekes módon a nyugat-európai országokban ez az arány teljesen eltérő, ott a lakosság 47%-a szerint jelentenek pozitív hozadékot az országuknak a migránsok, és csak a 46%-uk szerint nem.⁷⁵

A rendszerváltozások utáni „új” demokráciák társadalma többségében azonban nemcsak, hogy rossznak véli a migráció hatásait, de attitűdjeikben gyakrabban megjelenik az a fajta rasszizmus is, ami a nyugat-európai országokban ritka jelenség. Míg a nyugati társadalmak a bevándorlók képzettségére, nyelvismeretére, munkaképességére irányuló szempontok szerint differenciálnak, vagyis az integrációs képességeik alapján külön-

---

⁷⁴ Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit (2017): Magyarország sajátos helyzete az európai menekültválságban. Heinrich-Böll-Stiftung, Prága, 2017. Political Capital, Budapest, 2017. 26. p.

[https://www.google.com/search?q=Juh%C3%A1sz-Moln%C3%A1r-Zgut+\(2017\)%3A+Magyarorsz%C3%A1g+saj%C3%A1tos+helyzete+az+eur%C3%B3pai+menek%C3%BCltv%C3%A1ls%C3%A1gban&rlz=1C1GGRV_enHU751HU751&oq=Juh%C3%A1sz-Moln%C3%A1r-Zgut+\(2017\)%3A+Magyarorsz%C3%A1g+saj%C3%A1tos+helyzete+az+eur%C3%B3pai+menek%C3%BCltv%C3%A1ls%C3%A1gban&aq=chrome..69i57j69i59.4694j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8](https://www.google.com/search?q=Juh%C3%A1sz-Moln%C3%A1r-Zgut+(2017)%3A+Magyarorsz%C3%A1g+saj%C3%A1tos+helyzete+az+eur%C3%B3pai+menek%C3%BCltv%C3%A1ls%C3%A1gban&rlz=1C1GGRV_enHU751HU751&oq=Juh%C3%A1sz-Moln%C3%A1r-Zgut+(2017)%3A+Magyarorsz%C3%A1g+saj%C3%A1tos+helyzete+az+eur%C3%B3pai+menek%C3%BCltv%C3%A1ls%C3%A1gban&aq=chrome..69i57j69i59.4694j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8)

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

⁷⁵ Felvidék, ma. 2018. 02. 12.

<https://felvidek.ma/2018/02/a-v4-ek-lakossaga-nem-szivesen-fogadja-be-a-menekulteket/>

Letöltés ideje: 2018. 12. 11.

böztetik meg őket, addig a visegrádi régió országaiban a befogadásnál gyakran lényeges (első) szempontként jelenik meg a keresztény kulturális háttér és a fehér bőrszín – vélekedik Görbe.⁷⁶

Az előzőekben ismertetett kutatások az előítéletek megnyilvánulásának valamilyen formáját helyezték a fókuszba, mely az idegenek iránti ellenséges érzületekben is testet ölthet. Örkény gondolatmenetében a szociológiai kutatások számára az idegenellenesség egyrészt mint társadalmi jelenség és egyfajta attitűd határozható meg, másrészt, az előítéletesség egyik mérési eszközeként merült fel és általában a migráns csoportokkal szemben jelentkezik. Mivel az idegen nehezen meghatározható csoport, ezért ahány kutatás, annyi definíció, annyi eltérő mérés és eltérő eredmény létezik.⁷⁷

Messing és Ságvári az MTA 2018 júniusában rendezett konferenciáján tárta fel, hogy nincs egyszerű és egyértelmű magyarázat a keleti és a nyugati társadalmak idegenellenességében és félelemérzetében tapasztalt eltérések problémáira. A legtöbb tanulmány e különbségek magyarázata során a legfontosabb egyéni háttér tényezőkre fókuszál, például a demográfia (nemre, életkorra, lakóhelyre), a társadalmi befogadás szintjére (oktatási képesítésre, a jövedelemre, avagy a szegénység kockázatára) és a politikai attitűdök befolyására. Ezek mindegyike érvényes magyarázó tényező lehet, de a folyamatból még hiányoznak a bonyolultabb vagy nehezen mérhető faktorok.⁷⁸

---

⁷⁶ Görbe Attiláné dr. Zán Krisztina: Nemzetközi xenofóbia kutatások. In: A toll sokszor erősebb, mint a kard. Rendészettudományi Tanulmányok. (Szerk: Deák József, Sallai János, Gaál Gyula). NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, 2016. 90. o.

⁷⁷ Örkény Antal: Az IDEGEN és az idegenekkel szembeni attitűdök Európában = The STRANGERS and the Attitudes towards Strangers in Europe, Yerusha: Zsidóság és kulturális antropológia, 2018. 11. szám. 2017. 9. o.

<http://www.yerushaonline.com/?q=cedaka&view=06e005e710>

Letöltés ideje: 2018. 12. 30.

⁷⁸ Messing Vera, Ságvári Bence: Uo. 2018. 7. o.

<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14181-20180815.pdf>

Letöltés ideje: 2019. 01. 08.

Összegzés

A V4-ek előítéletes attitűdjeit boncolgató, összehasonlító szociológiai kutatásokból kiviláglott, hogy az előítéletek a társadalmi valóság kulturális mintái. Az idegenek elutasításának országspecifikus sajátosságaiból is fakadhat, hogy mely csoportok iránti ellenszenv mozgatja legerőteljesebben az előítéletes attitűd szerveződését, de a folyamat fontos elemei lehetnek a félelem, a fenyegetettség, a bizalmatlanság, a biztonságérzet hiánya, valamint az idegenekkel és más kisebbségekkel szembeni társadalmi távolságtartás.

A menekülők befogadásának vagy elutasításának mértéke szempontjából markáns eltérések fedezhetők fel az Európai Unióban geográfiai helyzetükből adódóan nyugatinak és keletinek aposztrofált tagállamok között. A földrajzi választóvonal mellett egy menekültügyi szakpolitikai árok is elkülöníti egymástól a keleti-nyugati nemzeteket. A tagállamonkénti befogadási hajlandóságot és az idegek iránti ellenségességet tekintve megállapítható volt, hogy korántsem tűntek el a nemzeti sajátosságok az országokban alkalmazott menekültügyi eljárások során. A visegrádi országcsoport társadalmainak többségében alapvetően jellemző a kulturális sokszínűség tagadása, a bezárkózás és az etnikai-vallási alapú homogenizáció. Ezek az attitűdök vezetnek a másság elfogadásának, a kisebbségek elismerésének hiányához és az etnikai, kulturális, vallási pluralizmus tagadásához. Általánosan jellemző a régió összes országára a terrorizmus és a muszlim beáramlás összekapcsolása. A vizsgált régió többségi társadalmának nagy része fenyegetésnek tekinti a muzulmánok országukba érkezését, annak ellenére, hogy a V4-ek országaiban elenyésző a muszlim közösségek száma. Az ismeretlentől való általános félelem mélyen beágyazódott a közép-kelet-európai emberek mindennapi érzéseibe és a más etnikumú kisebbségekkel szembeni távolságtartásába. A visegrádi régió országai a 2015-ös nagy migránshullám érkezését – a nyugati országok szerinti humanitárius jellegű problémát – egy, a szubjektív biztonságukat

veszélyeztető, reális és szimbolikus fenyegetésnek élték meg, mely attitűd azóta is meghatározóvá vált a visegrádi régió menekültpolitikájában.

Demokratikus hagyományaik szerepe és súlya, a tolerancia, mint viselkedési kultúra hiánya, a kulturális pluralizmus elutasítása, valamint a történelmük során kialakult hasonló gondolatiság eredményezhetik a bevándorlás elutasításának a nyugati társadalmakhoz viszonyított, markánsan eltérő mértékét.

Az úti okmányok elfogadásának, érvényességének kérdésköre

Az Európai Unió és a schengeni térség biztonsága a schengeni külső határokon végrehajtott határforgalom-ellenőrzés során alapvetően azon múlik, hogy az ellenőrzést végző tisztviselő képes-e annak megállapítására, hogy az átlépésre jelentkező utas részéről ellenőrzésre átadott okmányt az arra jogosult hatóság állította-e ki, az megfelel-e a kiállító hatóság által meghatározott formai és tartalmi követelményeknek, illetve nem tartalmaz-e hamisítást, jogtalan változtatást.

A Lisszaboni Szerződés és a Stockholmi Program előírásai értelmében mindenki számára egyértelmű tényként kell elfogadni azt, hogy a határelőrzés szerepe a jövőben még nagyobb jelentőséggel bír és tovább erősödhet. Ezzel együtt továbbra is kiemelt figyelmet kell arra fordítani, hogy a jóhiszemű utazók és a szabad mozgás jogával rendelkező személyek utazását semmilyen intézkedés ne nehezítse. Az Európai Unió döntéseiből világosan látszik, hogy egy olyan egyensúly megteremtésére hivatott, amely egyaránt garantálja a biztonságot és a szabad mozgást, valamint az arra rászorulókat védelmét.¹

A határátkelőhelyen a tiltott határátlépés megelőzésére nem kell külön intézkedéseket hozni, mert az ellenőrzés gyakorlati végrehajtását szabályozó eljárásrendek összhangban vannak a közösségi normákkal, így biztosított az egységes elvek szerinti ellenőrzés. Az egységes szabályozás garantálja azt, hogy valamennyi, teljes jogú schengeni tagállam számára

---

¹ Vas Gizella: A határrendészet helye, szerepe a schengeni térségben. Migráció és Társadalom. Budapest, 2012.

Forrás: <http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/1/hat%C3%A1rrend%C3%A9szet-helye-sze-repe-schengeni-t%C3%A9rs%C3%A9gben>

Letöltés ideje: 2019. 01. 11.

meghatározott előírás a többi tagállam biztonságát is szolgálni hivatott. Az egységes eljárásrend biztosítja a rendszer működésének objektív elemét. A folyamatban a „gyenge láncszem” maga az ellenőrzést végző tisztviselő, akinek a feladatellátását negatívan ható, szubjektív tényezők is befolyásolhatják. Ezek a szubjektív tényezők leginkább az úti okmány okmányelemeinek vizsgálata során, a személyazonosítás folyamatában és a járművek – kiemelten a tehergépjárművek, a vasúti vagonok – ellenőrzésében érhetők tetten.² E területek kiemelése azért indokolt, mert itt valóban az ellenőrzést végző személy felkészültségén múlik az ellenőrzés sikere.

A határátlépés során érvényes úti okmány és egyéb jogosultságot igazoló okmány érvényességének – és eredetiségének – a szempontjait a Határforgalom-ellenőrzési Szabályzat részletesen meghatározza:

- *„az úti okmány vagy a tartózkodási engedély jogszabály, valamint a Bizottság Ajánlása (2006. november 6.) a tagállamok illetékes hatóságai által a személyek határokon történő ellenőrzése során használandó közös „Határőrök gyakorlati kézikönyve (Schengeni kézikönyv)” (a továbbiakban: Schengeni kézikönyv) mellékletei alapján úti okmányként, tartózkodási engedélyként elismert vagy elismertnek tekintendő okmány;*
- *azt Magyarország által elismert állam arra jogosult hatósága adta ki;*
- *megfelel a kibocsátó hatóság által meghatározott formai és tartalmi követelményeknek;*
- *azt az arra jogosult hatóság nem vonta vissza;*
- *alkalmas a személyazonosság megállapítására;*
- *az okmány felmutatója azonos azzal, aki részére az okmányt kiállították;*
- *az okmány nem hamis vagy hamisított;*
- *a területi érvényességének megfelelő államba történik az utazás;*

---

² Balla József: A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzés tartalmi elemei Magyarországon 2016-ban. Magyar Rendészet, XVII. évf. 3. szám, 2017. 13–30. o.

- *az okmány időbeli érvényessége megfelelő, vagy megfelel az Európa Tanács tagállamai között a személyek szabad mozgásának szabályairól szóló, 1957. december 13-án Párizsban aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről szóló 2013. évi LXIII. törvény vonatkozó rendelkezéseinek;*
- *a korlátozott számú utazásra jogosító okmányt az azon feltüntetett határátlépések számáig használják fel.”³*

A belső normában rögzítettek egyértelműsítik az okmányok elfogadásának követelményrendszerét, és taxatív meghatározást adnak az ellenőrzést végző tisztviselő számára. A szabályzat kiadását megelőzően, a határőrség és a rendőrség 2008. január 1-jei integrációját követően, a határforgalom ellenőrzését is magában foglaló 8/2008. ORFK Utasítás azt határozta meg, hogy az úti okmány mikor jogosítja fel a tulajdonosát az államhatár átlépésére:

- a) *„azt a Magyarország által elismert állam erre jogosult hatósága adta ki,*
- b) *megfelel a kibocsátó hatóság által meghatározott formai és tartalmi követelményeknek;*
- c) *a Schengeni Kézikönyv mellékletei alapján elismert okmány és arra vonatkozó elismerő nyilatkozatot tettek a tagállamok;*
- d) *alkalmas a személyazonosság megállapítására;*
- e) *az okmány felmutatója azonos azzal, aki részére az okmányt kiállították;*
- f) *a területi érvényességének megfelelő államba történik az utazás;*
- g) *időben érvényes;*
- h) *nincs meghamisítva, illetve abban nem követtek el hamisítást.”⁴*

---

³ 24/2015. (X. 15.) ORFK utasítás a Határforgalom-ellenőrzési Szabályzatról, 2.c.

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=191634.336952

Letöltés ideje: 2019. 01. 10.

⁴ 8/2008. (OT 6.) ORFK utasítás a Rendőrség Határrendészeti Szabályzatáról, 80. pont.

Forrás: www.police.hu/sites/default/files/8_2008_orfk_ut.doc

Letöltés ideje: 2019. 01. 11.

A 2015-ös szabályozás egy részleteiben is pontosított megfogalmazást tartalmaz, amely egyértelműsíti a gyakorlati végrehajtást.

Az okmány időbeni érvényességére vonatkozóan törvény⁵ határozza meg, hogy a szerződő felek állampolgárai, bizonyos esetekben, a már időben nem érvényes okmányokkal is jogosultak a másik szerződő fél területére beutazni és ott tartózkodni. Az Európa Tanács tagállamai között a személyek szabad mozgásának szabályairól szóló, 1957. december 13-án, Párizsban aláírt Európai Megállapodás (a továbbiakban: Megállapodás) 1958. január 1-jén lépett hatályba, amely Megállapodás szabályai Magyarországon 2013. szeptember 1-től hatályosak. A Megállapodás részes tagállamai⁶ között van Törökország és Ukrajna is, amelyek a schengeni határforgalom-ellenőrzés szerint harmadik országoknak minősülnek. Magyarország – hasonlóan a többi európai uniós és az Európai Gazdasági Térség tagállamaihoz – esetükben kinyilatkoztatta a hatálybalépés elhalasztását. Ennek eredményeként a Megállapodás Magyarország és Törökország, valamint Ukrajna viszonylatában nem alkalmazható. A Megállapodás mellékletében nevesített okmányokkal a szerződő felek állampolgárai a beutazás és a tartózkodás jogát gyakorolhatják a három hónapot meg nem haladó tartózkodás esetén. Az okmány érvényességére vonatkozóan Magyarország esetében ez azt jelenti, hogy a már időben nem érvényes (azaz lejárt érvényességű) okmányokkal is át lehet lépni az államhatárt, például Ausztria, Belgium, Franciaország, Luxembourg, Portugália, Spanyolország, valamint Svájc állampolgárai az öt évnél nem régebben lejárt magánútlevelel, Németország esetében az egy éven belül lejárt útlevelel, személyazonosító igazolvánnyal. Olaszországra vonatkozóan a gyermekek számára kiállított, fényképpel és rendőrségi bélyegző-

---

⁵ 2013. évi LXIII. törvény az Európa Tanács tagállamai között a személyek szabad mozgásának szabályairól szóló, 1957. december 13-án, Párizsban aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről.

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=160792.247710

Letöltés ideje: 2018. 08. 11.

⁶ Ausztria, Belgium, Ciprus, Görögország, Hollandia, Franciaország, Liechtenstein, Luxembourg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Szlovénia, Törökország, Ukrajna.

lenyomattal ellátott születési anyakönyvi kivonattal is lehet az említett utazási és tartózkodási jogot gyakorolni.

A többi szerződő félhez hasonlóan Magyarország meghatározta azon okmányok körét – az egy évnél nem régebben lejárt magánútleveél és a személyazonosító igazolvány –, amelyek kiutazásra és a szerződött országokba történő beutazásra jogosítják a tulajdonosát. Ezen okmányokkal az érintett országokba ki lehet utazni, akkor is, ha a külföldre utazásról szóló törvény⁷ úgy rendelkezik, hogy a külföldre utazás joga érvényes úti okmánnyal, illetve bizonyos esetekben érvényes személyazonosító igazolvánnyal⁸ gyakorolható, mert kitételként található ezen eljárásrend.

„A magyar állampolgár nemzetközi szerződésben meghatározott országok területére történő beutazáskor a nemzetközi szerződésben meghatározott lejárt érvényességű úti okmánnyal vagy lejárt érvényességű személyazonosító igazolvánnyal is gyakorolhatja a külföldre utazás jogát.”⁹

A megfogalmazás alapján természetesen nem vonatkozik erre az esetre az okmány érvénytelenségi kritériumrendszere.

„Érvénytelen az úti okmány, ha

1. elvesztését, megsemmisülését vagy eltulajdonítását bejelentették, valamint ha azt elvették, illetve bevonták vagy szabálysértési, illetve büntetőeljárásban lefoglalták,

---

⁷ 1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról.

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=34153.348209

Letöltés ideje: 2019. 01. 10.

⁸ A magyar állampolgár érvényes személyazonosító igazolvánnyal is gyakorolhatja a külföldre utazás jogát EGT-állam területére történő beutazáskor, valamint nemzetközi szerződés alapján, illetve ha azt EGT-államnak nem minősülő állam belső joga biztosítja, amely tény, illetve annak megszűnését az adott állam értesítését követően a külpolitikáért felelős miniszter a Hivatalos Értesítőben és honlapján haladéktalanul közzétesz.

⁹ 1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról, 1. § (4)

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=34153.348209

Letöltés ideje: 2019. 01. 10.

2. *személyazonosság megállapítására alkalmatlan, betelt, megrongálódott,*
3. *hamis vagy meghamisították,*
4. *jogosulatlanul használták fel vagy jogosulatlan felhasználás gyanúja alapján szabálysértési vagy büntetőeljárás indult,*
5. *az arra való jogosultság megszűnt,*
6. *érvényességi ideje lejárt,*
7. *annak jogosultja külföldre utazási korlátozás alatt áll, a korlátozás időtartama alatt,*
8. *a 19. § (3) bekezdésében foglalt okból visszavonták,¹⁰*
9. *a használatára jogosult meghalt, vagy*
10. *annak jogosultja az úti okmányáról lemondott.”¹¹*

Ha az időbeni érvényesség fogalma ebben a törvényben is megfogalmazásra került, akkor joggal merül fel az a kérdés, hogy miért kell a Határforgalom-ellenőrzési Szabályzatban is azt „ismételten” rögzíteni? Azért, mert a külföldre utazásról szóló törvény személyi hatálya csak a magyar állampolgárokra, a Magyarországon élő hontalanokra, a bevándorolt és letelepedett jogállású harmadik országbeli állampolgárokra – a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény eltérő rendelkezése hiányában –, illetve a magyar menekültügyi hatóság által menekültként, valamint menedékesként elismert személyekre terjed ki.

A jelenleg hatályos követelményrendszer alapján egyértelműsíthető, hogy az államhatárt nem lehet olyan okmánnyal átlépni, amely nem felel meg a kiállítására jogosult hatóság által meghatározott formai és tartalmi

---

¹⁰ Az útlevelelhatóság a kiskorú úti okmányát visszavonja, ha azt

a) a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult bármelyik szülő vagy a gyám azért kéri, mert az úti okmány kiadásához való hozzájárulását visszavonta, vagy

b) a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult szülő azért kéri, mert a másik szülő – akinek a szülői felügyeleti joga megszűnt vagy szünetel – a kiskorú úti okmányát a felügyeleti jog szünetelése alatt vagy megszűnését követően nem adta át.

¹¹ 1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról, 20. § (1)

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=34153.348209

Letöltés ideje: 2019. 01. 10.

követelményeknek, vagyis nem az arra jogosult hatóság állította ki, illetve ha az okmány hamis/hamisított, vagy nem az a személy használja fel, aki részére kiállították. Az ellenőrzés célja tehát az, hogy csak olyan személy átléptetése történjen meg, ahol az okmány és „eredeti, valós” tulajdonosa közötti közvetlen kapcsolat egyértelműen megállapítható.

Az időbeni érvényességre vonatkozó követelményrendszer naprakész ismerete elengedhetetlen az ellenőrzést végző tisztviselők számára, mert csak így tudnak megalapozott döntést hozni az ellenőrzések során. Kimondva egyszerű feladatnak tűnik, hogy az időbeli érvényességet ellenőrizni kell, azonban a bemutatott példák alapján is látható, hogy már önmagában is egy összetett feladatról van szó, amely nem csak a schengeni külső határon, a határforgalom-ellenőrzés keretében végrehajtott hatósági ellenőrzésnél jelentkezik, hanem a schengeni térség területén végzett valamennyi ellenőrzés alkalmával is.

A határforgalom-ellenőrzés folyamatában a leginkább személyfüggő feladat a személyazonosítás végrehajtása. A rendészeti célú személyazonosítás célja annak kétséget kizáró megállapítása, hogy az ellenőrzés alá vont személy azonos-e, az általa átadott okmányban található fényképen/arcképen látható személlyel.

„A személyazonosítás folyamatában meghatározó szerepe van a látási érzékelésnek, amely az azonosító személyről és az okmányban lévő fényképről a legtöbb információt szolgáltatja. A vizuális érzékelés során tárul fel az utas arcformája, annak szimmetriája vagy aszimmetriája, az arcelemek helyzete, fontos tulajdonságai, stb.”¹²

A kriminalisztikai személyazonosítással ellentétben a rendészeti célú személyazonosítás elkülönítése fogalmilag nagyon sokáig nem történt

---

¹² HÖRPK (1999): Szabályzat az útlevélkezelők részére (a 29/1999 országos parancsnoki parancs 2. számú melléklete). Budapest, Határőrség Országos Parancsnoksága, 44. o. Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály

meg.¹³ A két típusú személyazonosítás azonos céllal történik, de a lényeges különbség a végrehajtásra rendelkezésre álló időben, a végrehajtás helyében és módszerében van. A rendészeti célú személyazonosításnak az ellenőrzés helyszínén, az ellenőrzés folyamatába építetten, azonnali választ kell adnia az azonosságra vagy eltérésre. A személyazonosítás különböző megfogalmazásaival találkozhatunk, amelyek közül az alábbi két kiemelés közel egy évtizedes különbséggel íródott.

„A személyazonosítás, a személyadatok pontosságának, hitelességeinek és valódiságának, az arckép-fénykép azonosságának megállapítását szolgáló sokoldalú módszerek, eljárások, intézkedések alkalmazása.”¹⁴

„Személyazonosítás az arckép-fénykép azonosságának, avagy eltéréseinek, a személyi adatok hitelességének és valódiságának megállapítását szolgáló sokoldalú módszerek, eljárások tudatos alkalmazása.”¹⁵

A két fogalom vizsgálatából megállapítható, hogy azonos tartalommal bírnak, tehát lényegi változás nem következett be az idő múlásával, és az okmányok tartalmi és biztonsági elemeinek fejlődése sem volt rá hatással.

A jelenleg hatályos Határforgalom-ellenőrzési Szabályzat csak nyolc alkalommal használja a „személyazonosítás” kifejezést, de minden esetben csak mint végrehajtandó feladatot. Ezen hiányosság „orvoslására” indokolt feleleveníteni és alkalmazni az alábbi meghatározását a személyazonosításnak.

---

¹³ Balla József: A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonság-növelő hatása a határ- és közbiztonság alakulására. Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Budapest, 2013. (Doktori PhD értekezés)

¹⁴ Jegyzet: Határforgalmi ismeretek I. kötet. Belügyminisztérium. Körmend, 2001. 135. o.

¹⁵ MRTT: Rendészettudományi Szószedet. A magyar rendészeti szervek által gyakran alkalmazott szakmai szócikkek gyűjteménye. IRM Oktatási Főigazgatóság – Magyar Rendészettudományi Társaság. Budapest, 2008. 351. o.

Forrás: <http://rendeszeti.hu/rendeszeti-szoszedet>

Letöltés ideje: 2019. 01. 11.

„A személyazonosítás végrehajtása során a határátlépésre jelentkező személy arcának főbb jellegzetességeit, lehetőleg az útlevelemben lévő megfelelő beállítottságú helyzetben kell jól megfigyelni. A megfigyelést főként az arc formájának, a haj, homlok, szem, orr, száj, áll és a fül főbb jellegzetességeinek megállapítására kell összpontosítani. Ezzel a részletességgel kell megfigyelni az útlevelemben lévő fényképet is és a két megfigyelést gondolati úton össze kell hasonlítani. Eltérések esetén figyelembe kell venni az útlevel kiállítása (fényképkészítés) óta eltelt időt, az azóta bekövetkezett természetes változásokat (hajviselet, hajszín, bajusz, szakáll), valamint a fénykép minőségét és a kicsinyítés arányát.”¹⁶

A személyazonosítás végrehajtását negatívan befolyásoló szubjektív tényezők megszüntetését és az ellenőrzés biztonságának fokozását célozza meg a biometrikus adatok rendészeti célú alkalmazása. A biometrikus adatok alapján történő személyazonosítás végrehajthatósága érdekében rögzített biometrikus adatok minden esetben a kor technikai és technológiai fejlettségi szintjével összhangban eredményezik az okmányok biztonsági elemeinek fejlődését. A biometrikus adatok alapján történő személyazonosítás és a hagyományos, okmányba rögzített biztonsági elemek alapján történő személyazonosítás nem nélkülözik egymás jelentését, hanem kiegészítik egymást. A biometrikus adatok alapján történő személyazonosítás során érvényesülnie kell a módszer- és eszköz-specifikus követelményrendszernek. Minden ellenőrzési mechanizmusnak megvan a kívánt biztonsági szint eléréséhez igazodó helye.

A schengeni térség biztonságának növelése érdekében elengedhetetlen volt az úti okmányok biztonsági elemeinek egységesítése, amely az európai összetartozás mellett a könnyebb ellenőrizhetőséget is biztosítja. Természetesen közösségi érdek mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni a nemzeti érdeket sem.

---

¹⁶ BM: Kézikönyv a BM Határőrség határforgalom ellenőrzésében résztvevő sorállomány részére. Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnokság. Budapest, 1982. 157. o.

„Az okmányvédelem, az okmányok biztonságának fejlesztése és megtartása nemzeti érdek. Ebbe a feladatkörbe tartozik a leginkább védett okmányok, az útlevelek és a személyazonosító okmányok folyamatos fejlesztése, és az egységes ellenőrzési módszerek kimunkálása.”¹⁷

A Tanács 2004. december 13-án kelt 2252/2004/EK rendeletében¹⁸ (továbbiakban: rendelet) szabályozta első alkalommal részleteiben az Európai Unió tagállamai által kiállított útlevelek és úti okmányok biztonsági jellemzőire és a biometrikus adatokra vonatkozó előírásokat. A Rendelet létrejöttét a biztonság fokozása szempontjából két fő cél vezérelte:

- az útlevelek biztonságosabbá tétele a harmonizált biztonsági jellemzőkre vonatkozó standardok kötelező érvényű meghatározása révén;
- megbízható, közvetlen kapcsolat biztosítása az útlevél és annak tulajdonosa között a biometrikus azonosítók bevezetése révén.

A rendelet meghatározza az úti okmányok minimum biztonsági elemeit is, amelynek célja – azon kívül, hogy egységes megjelenést, formátumot adnak az okmánynak –, hogy biztosítsák az okmány hamisítás elleni védelmét. A minimum biztonsági követelmények az alábbi okmányelemekre terjednek ki:

- az okmány alapanyagára;
- a személyazonosító adatokat tartalmazó oldalra;
- az alkalmazott nyomdatechnikára;

---

¹⁷ Hazai Lászlóné dr.: Ajánlás. Som Krisztián: A magyar úti okmányok 1848–2012. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest, 2014.

¹⁸ A Tanács 2252/2004/EK rendelete (2004. december 13.) a tagállamok által kiállított útlevelek és úti okmányok biztonsági jellemzőire és biometrikus elemeire vonatkozó előírásokról L 385/1.

Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32004R2252>
Letöltés ideje: 2019. 01. 10.

- a másolás elleni védelemre;
- a kiállítási technikára.

A rendelet fontos mérföldkő volt az okmányok megfelelő szintű védelme, egységesítése terén is. Ha a magyar okmányok közül csak két példát ragadunk ki az összehasonlításra, akkor is egyértelműen tettenérhető a nagyléptékű fejlődés, még akkor is, ha a magyar úti okmányok védelmi rendszere a világ élvonalába tartozik. A rendszerváltás időszakában érvényben lévő magyar 1984 M útlevél adatos oldalának¹⁹ normál megvilágítású megfigyeléséből is megállapítható, hogy a személyes adatok magára a biztonsági papírra kerültek felvitelre, nyomtatási eljárással úgy, hogy azokat nem védte semmi – még fólia sem – a hamisítás ellen. Ennek következtében, ha ez az okmány, hamisítás tárgyává vált, akkor a törlés/átírás módszerét alkalmazva – amely mechanikai, vagy vegyi törlés lehet – viszonylag egyszerűen végrehajtható volt az adatok változtatása. Természetesen a hamisítás minőségétől jelentősen függött, hogy milyen mértékűek voltak a felfedést segítő hamisítási jegek. A védelem nélküli megszemélyesítéssel ellentétben a hagyományos ragasztott fényképeket már egy nedvesbélyegző-lenyomattal és fóliával is biztosították a fényképcsere hamisítási módszer végrehajtása ellen.

Ha a rendelet hatálybalépését követően, a 2006-tól kiadott magyar magánútlevél²⁰ adatos oldalát vizsgáljuk meg szintén normál megvilágítás mellett, akkor azt tapasztaljuk, hogy a hamisítás elleni védelem rendszere

---

¹⁹ Az említett okmány adathordozó oldalának képi megjelenítése megtalálható Som Krisztián könyvében: A magyar úti okmányok 1848–2012. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Budapest, 2014.

A világ szinte valamennyi országára vonatkozóan, a biztonsági okmányok képi információi megtalálhatóak az EDISON okmány-nyilvántartó rendszeren, amely bárki számára elérhető az interneten.

Forrás: <http://www.edisontd.net/>

²⁰ Az útlevél egyes képi információi megtalálhatóak az okmány gyártását végző Pénzjegynyomda honlapján.

Forrás: <http://www.penzjegynyomda.hu/fuzetokmanyok/>

olyan szintet ért el, amelynél az egyes biztonsági elemek között is korrelációs kapcsolat van, vagyis azok egymásra épülnek. Hamisítási láncolatokat kell annak érdekében elkövetni, hogy egy adat változtatása megtörténhessen. Ennek következtében viszont növekszik a hamisítási jegyek száma és az esélye a hatóság általi felfedésének. Ezen két logikai okfejtés alapján is levonható az a következtetés, hogy a hamisítás tárgyát leginkább azok az okmányok alkotják, amelyeknek az okmányvédelmi rendszere alacsonyabb szintű, mivel a hamisítók ott kevesebb „munkával” tudják az megváltoztatását, hamisítását végrehajtani. Azon biztonsági okmányok, amelyek az okmányvédelmi „fejlettség” legmagasabb szintjén állnak, viszonylag alacsonyabb számban válnak a hamisítás tárgyává, mivel szinte a nullával egyenlő annak az esélye, hogy a jogtalan/külső beavatkozást az ellenőrzésre jogosult hatóságok munkatársai ne vegyék észre.

A világ országainak úti okmányai között még ma is vannak olyanok, amelyek kevésbé védettek, és nem biztos, hogy alkalmasak arra, hogy a schengeni térség külső határainak átlépésére jogosítsák fel a tulajdonost. Magyarország kormányrendeletben (328/2007. (XII. 11.) Korm. rend.) rögzíti azon útlevelek felsorolását, amelyeket nem ismer el azzal a céllal, hogy azzal Magyarországra utazzanak és tartózkodjanak:

1. *„Szomália által kiállított magán-, szolgálati és diplomata és különleges útlevel*
2. *Irak által kiállított magán-, szolgálati és diplomata-útlevel „M”, „N” és „S” sorozata*
3. *Nigéria által kiállított, laminált adatoldalt tartalmazó magánútlevel „A” és „AA” sorozata*
4. *Csád által kiállított különleges útlevel.”*²¹

---

²¹ 328/2007. (XII. 11.) Korm. rendelet a harmadik országbeli állampolgárok részére kiállított, magyarországi beutazás céljából elismert okmányok meghatározásáról.

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=112625.331483

Letöltés ideje: 2019. 01. 11.

Az, hogy milyen okmány jogosítja fel a tulajdonosát a schengeni külső határok átlépésére, egy külön eljárásrendnek a része, amelyet az Európai Parlament és Tanács 1105/2011/EU határozata részletesen szabályoz.

- *„(1) A tagállamok az úti okmányok listájának közzétételét követő három hónapon belül értesítik a Bizottságot a listán szereplő úti okmányok elismerésére vagy el nem ismerésére vonatkozó álláspontjukról.*
- *(2) Amennyiben a tagállam elmulasztja álláspontjának az (1) bekezdésben említett határidőn belüli közzétételét, a kérdéses úti okmány mindaddig elismertnek tekintendő, amíg ez a tagállam értesítést nem küld annak el nem ismeréséről.”²²*

A meghatározott eljárásrend következtében a tagállamoknak lehetősége és egyben szabályozó szerepe is van a harmadik országok által kiadott úti okmányok elfogadása terén, mert önös érdekük is, hogy az adott három hónapos időintervallumon belül vizsgálat tárgyává tegyék az érintett okmányt/okmányokat, és nyilatkozzanak annak elfogadásáról, vagy elutasításáról.

Összegzés

Az úti okmányok biztonsági elemeinek fejlődésével a határforgalom-ellenőrzés keretében végrehajtott okmányellenőrzés egyszerűbbé, gyorsabbá és biztonságosabbá vált. Az egyszerűbb kifejezés alatt ebben az esetben azt kell érteni, hogy már az első vonalas ellenőrzés során, egyszerű módszerekkel és nagyon sok esetben technikai eszköz nélkül is lehetőség van megalapozott véleményt mondani az eredetiségre, vagy a közok-

---

²² Az Európai Parlament és Tanács (EU) 1105/2011 határozata (2011. október 25.) a külső határok átlépésére jogosító és vízummal ellátható úti okmányok listájáról, valamint az e lista összeállítására irányuló eljárás meghatározásáról.

Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32011D1105>
Letöltés ideje: 2019. 01. 10.

irat-hamisítás gyanújára vonatkozóan. Az okmányelemek fejlesztésének ugyanis nem csak az a célja, hogy megnehezítsék, vagy még inkább lehetlenné tegyék a hamisítást, hanem az is, hogy megkönnyítsék az eredetiség ellenőrzését. Ezen cél megvalósulása hozzáadott értéket képvisel a tömegellenőrzés keretében végrehajtott ellenőrzéshez, mert jelentősen csökkenti az ellenőrzéshez szükséges időt úgy, hogy a biztonságot, mint követelményt maximálisan érvényesíti.

CHRISTIÁN LÁSZLÓ

A VIDÉKBIZTONSÁG RENDÉSZETI SZEREPLŐI ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSÜK¹

Kiindulási alapok, a rendészet rendszere

„A közbiztonság a társadalom életminőségének a része, olyan kollektív, értékkel bíró termék, amelynek kialakítása és megőrzése közös ügy” – fogalmaz a jelenleg hatályos bűnmegelőzési stratégia.² A rendészet küldetése az állam belső rendjének, valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása, a társadalom tagjainak, illetve alapvető értékeinek az oltalmazása, az ezeket sértő, veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása révén, akár legitim fizikai erőszak alkalmazásával. Az előbbi küldetés teljesítése egy rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, amely nem várható el kizárólagosan egyetlen erre rendelt állami szervezettől, történetesen a rendőrségtől. A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek, illetve a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek is, amelyben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.³ Az egyes települések, régiók és a vidék közbiztonsági helyzete nem azonosítható a közbiztonság országos alakulásával, ezért különösen fontosnak tartom a vidék Magyar-

---

¹ „A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt Ludovika Kutatóműhely Program keretében (Vidékbiztonság Kutatóműhely), a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² 1744/2013. (X.17) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023).

³ Christián László: Rendészeti szervek. Internetes Jogtudományi Enciklopédia, MTA Jogtudományi Intézet, Társadalomtudományi Kutatóközpont. 2017. (Megjelenés alatt.)

országának aspektusából vizsgálni a biztonság megteremtésének komplex folyamatát, a rendészet együttműködésének gyakorlatát. A rendészet szereplői közül a figyelem elsődlegesen a rendőrségre és a rendvédelmi szervekre szokott irányulni, ugyanakkor érdemes és fontos megvizsgálni, hogy az úgynevezett komplementer rendészeti szervek miként veszik ki a részüket történetesen a vidék biztonságának a fenntartásából.

Magánbiztonság

A tulajdonhoz való jog a modern demokráciák egyik alappillére. Az állampolgárok tulajdonának védelme közhatalmi eszközökkel az állam egyik alapvető feladata, ugyanakkor az állam nem lehet kizárólagosan felelős a tulajdon garantálásában.⁴

Az állam rendészeti szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonság mellett létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság, mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása (megóvása, fenntartása) maga is szolgáltatás.⁵

A biztonsági ágazat léte és növekedése a bizonyíték arra, hogy az állampolgár saját kezébe veszi a biztonságáról való gondoskodást, ezzel visszaveszi a korábban az államra testált jogot az államtól.⁶ Az egyes települések szintjén a biztonság, mint szolgáltatás a vagyonzédelmi vállalkozások kínálatában jelenik meg a helyi közbiztonságban, a vidék biztonságában, főként objektumok, létesítmények élöerős védelme, vagy a legkülönbözőbb biztonságtechnikai szolgáltatások révén. A településeken és külterületeken lévő ingóságok, ingatlanok védelmének megteremtése szinte nem képzelhető el a magánbiztonsági szektor által kínált mechanikus vagy elektronikus vagyonzédellem nélkül, törekedve az optimális biz-

---

⁴ 1744/2013. (X.17) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023)

⁵ Finszter Géza: A rendőrség joga. Duna Mix Kft. Budapest, 2012. 253. o.

⁶ Kerezsi Klára – Pap András László: A bűnözés és a bűnözéskontroll jövője. In: (szerk.) Finszter Géza, Sabjanics István: Biztonsági kihívások a 21. században. Dialog Campus. Budapest, 2017. 573. o.

tonság megteremtésére a teljes körű vagyonvédelem révén, minimális szintre csökkentve a maradék kockázatot.⁷

A magánbiztonság „alaptörvényének” számító Szvmt.⁸ preambuluma alapján azt mondhatjuk, hogy a magánbiztonságba beleértett személy- és vagyonvédelem, valamint magánnyomozás olyan szolgáltatások, amelyek révén az egyén személyhez fűződő jogainak hatékonyabb védelmével a közrend, közbiztonság fenntartásához járul hozzá. Nem túlzás azt kijelenteni, hogy magánbiztonság nélkül nincs kiegyensúlyozott közbiztonság, ezért felmerül az állam felelőssége a magánbiztonság szabályozási és működési feltételeinek a megteremtése kapcsán. Világszerte tapasztalható tendencia, hogy a magánbiztonsági szolgálatok szerepe folyamatosan növekszik a rendészet rendszerén belül. A magánbiztonsági cégek specializálódnak egyes tevékenységfajtákra, hatékony, eredményes támogatást felkínálva az állami szereplők számára. A magánbiztonság egyik húzóágazatának, a biztonságtechnikának az erősödését jól mutatja, hogy míg 2007-ben kétmillió–hétszázötvenezer kamera volt felszerelve az országban, addig 2013-ban már nagyságrendileg tízszer annyi.⁹ Számtalan bűncselekmény megelőzéséhez és felderítéséhez nélkülözhetetlen a kamerás megfigyelőrendszerek aktív alkalmazása. Napjainkban felértékelődik a piaci alapon szerveződő és rugalmas, de joghoz kötöten tevékenykedő magánbiztonsági szektor. Mégis nagyon keveset tudni a hazai magánbiztonsági piacról, pedig Magyarországon 2017 év végén több, mint kilencvenezer kiadott személy- és vagyonőri igazolványt tart nyilván a rendőrség, a működési engedélyesek köre pedig meghaladja az ötezret (lásd az 1. és 2. sz. grafikonokat). Jelen tanulmányban terjedelmi okok miatt nem kívánok részletesen foglalkozni a magánbiztonság szabályozásának, szervezetének és működésének a feltárásával, hiszen ez önálló kutatás tárgyát

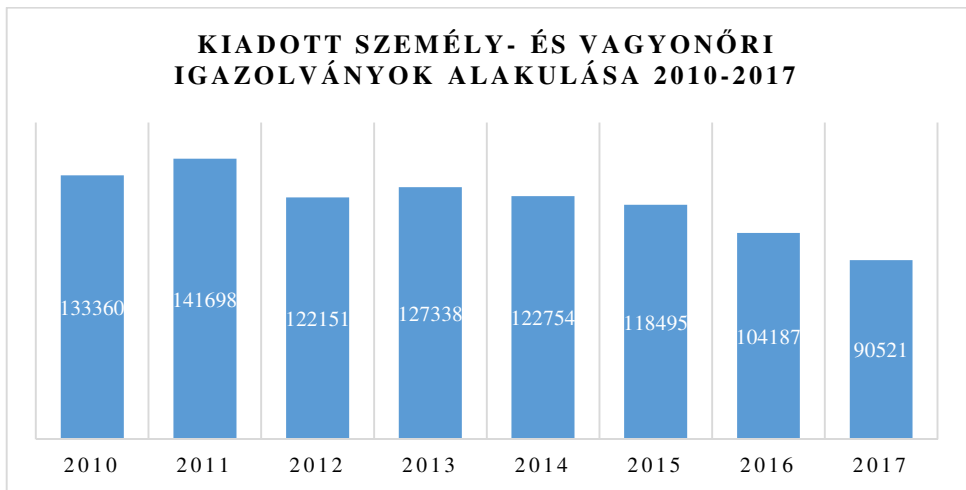
---

⁷ Tóth Attila – Tóth Levente: Biztonságtechnika, Szerk.: Christián László, NKE RTK, Budapest, 2014. 11–12. o.

⁸ A személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény

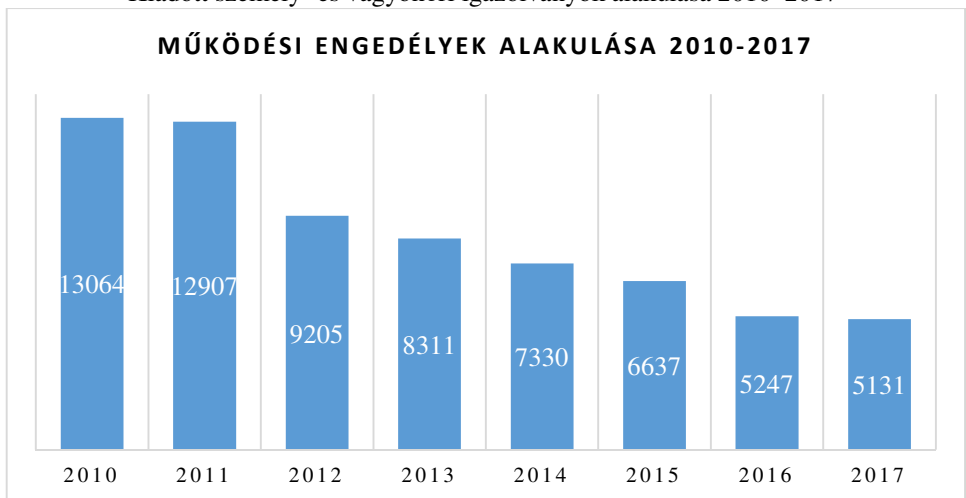
⁹ Tóth Attila – Tóth Levente: i. m. 15. o.

kell hogy képezze, pusztán a terület jelentőségét szeretném az alábbi szám adatokkal és gondolatokkal érzékelteni.

1. számú grafikon

Kiadott személy- és vagyonőri igazolványok alakulása 2010–2017

2. számú grafikon

Működési engedélyek alakulás 2010–2017¹⁰

¹⁰ Az 1. és 2. számú grafikonok adatainak forrása: ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása alapján (2017. november, 2018. augusztus)

A jelenlegi magas létszám adatok mellett is világosan látszó tendencia, hogy a személy- és vagyoni igazolvánnyal rendelkezők száma rohamosan csökken, hat év alatt (2011–2017) több mint ötvenezer fővel, 36%-ot meghaladóan, míg a működési engedélyesek száma 60%-kal, a 2010-es 13 064 2017-re 5 131-re csökkent. A vagyoni szakmában soha nem látott munkaerőhiány van, ami már-már a szerződésben vállalt és törvényes feladatellátást is veszélyezteti. Ha elfogadjuk a fent említett tételt, hogy a magánbiztonság a közbiztonság fontos szolgáltatója, akkor a közbiztonság szerveinek a tehermentesítése kerül veszélybe. A helyi rendészeti együttműködés viszonyait vizsgáló párhuzamos kutatás eredményeit bemutató tanulmányból kiderül, hogy a rendőrség szerint fontos partner a magánbiztonság. A kutatás keretében végzett interjúban Farkas Gábor dandártábornok, Komárom-Esztergom megye rendőrfőkapitánya azon véleményének adott hangot, hogy a települések biztonságának a megteremtésében a rendőrség mellett jelentős szerep jut a vagyoni védelmi vállalkozásoknak, akik tevékenységükkel kialakították a magántulajdon védelmének hatékony és többrétű eszközrendszerét, továbbá a tőkeerős vállalkozások infrastruktúrájának biztosításával, a vállalati lopások visszaszorításával jelentős tehermentesítő erőt jelentenek a rendőrség számára.¹¹

A biztonság mint szolgáltatás iránt jelentkező növekvő igény és fontos szerep ellenére a terület szabályozása hiányos, szervezeti és működési megoldásai gyakran féllégálisak, ugyanis a szakmában számos anomália teszi szinte kilátástalanná a törvényes és hatékony működést. A személy- és vagyoni védelem, magánnyomozás hatályos szabályozása¹² ezer sebből vérzik, a Személy- és Vagyonvédelmi, Magánnyomozói Szakmai Kamara immár kötelező tagság nélkül alkalmatlan a küldetésének a teljesítésére, nem beszélve a személy- és vagyoni védelmet átható „féllégális” működési

---

¹¹ Christián László: A helyi rendészeti együttműködés rendszere. Iustum, Aequum, Salutare, XIV. 2018/1. 59. o.

¹² A személy- és vagyoni védelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény

megoldásokról. A téma kapcsán említett kérdések, anomáliák, releváns körülmények tudományos igényű feltárása nem várthat magára tovább.

Polgárórség

A Polgárórség 1991-es megalakulása óta a szervezet jelentősége fokozatosan nőtt, mára a kormányzat és a rendőrség stratégiai partnere, 2017. december 31-i adatok alapján tagjainak száma 63 279 fő, akik országszerte 2 020 egyesületben tevékenykednek a helyi közbiztonság, valamint a vidék biztonságának ügyét szolgálva. Az ifjú polgárőrök száma 1 592. A Polgárórség fő küldetése: a bűnmegelőzés ügyének szolgálata a szubjektív állampolgári biztonságérzet javítása. Az önkéntességen alapuló társadalmi munka komoly segítség a rendészet számára, és egyre több területen számíthat az állam a polgárőrök támogatására. A polgárőrök 2017-ben 9 206 928 órát teljesítettek, a legtöbbet Szabolcs-Szatmár-Bereg (1 109 181 óra) és Borsod-Abaúj-Zemplén (985 738 óra) megyékben. Az önállóan teljesített órák száma: 7 580 526, míg a rendőrséggel közösen teljesített szolgálati órák száma: 1 539 849. Az egy polgárőrre eső szolgálati órák száma Budapesten a legmagasabb: 263 óra/év. A vidék biztonságának különösen fontos eleme, hogy miként alakul a külterületek, ritkán lakott területek védelme. Ebben a tekintetben meghatározó a Polgárórség szerepe, hiszen 2017-ben 1 856 906 órát fordítottak külterületi szolgálatra. Az intézkedések közül 119 680 jelzésadás történt; 46 182 segítségnyújtást, 3 867 visszatartást és 1 502 eltűnt személy felkutatását regisztrálták.¹³

A helyi közbiztonság fejlesztésére általános recept, csodaszer nem létezik – állapítja meg Túrós András, az OPSZ elnöke a vele készült mélyinterjúban. Túrós tábornok a rendszerváltás idején országos rendőrfőkapitány volt, 1997 óta az OPSZ vezetője, a polgárórség felvirágoztatásának kulcsszereplője. Az elnök szerint a helyi biztonság és a vidék biztonságának megteremtését érdemes két részre bontani. Az első kategóriába a megyei jogú városok és a főváros tartozik, ezeken a településeken a rendőr-

---

¹³ OPSZ elnökségének beszámolója a Polgárórség 2017. évi tevékenységéről.

ségtől várják el a biztonság megteremtését, a városvezetők igyekeznek „rátolni” ezt a felelősséget a rendőrségre, és nincs közvetlen kapcsolat az emberekkel. Ahogy megyünk lefelé a települések nagyságát illetően, ott a polgármesterek egyre közelebb vannak az emberekhez, és gyökeresen más a helyzet. Nem kizárólagos szereplő a rendőrség, hanem nagyobb hangsúlyt kap a saját erő, felértékelődik a civil szféra, a Polgárőrség, az alternatív rendészeti szervek, például mezőőrség, hivatásos vadászok, természetvédelmi őrök szerepe. Településenként eltérő megoldásokra lehet szükség. Ahol van formális közbiztonsági fórumrendszer, ott álláspontja szerint ezeknek az aktivitását kell fokozni, az önkormányzat felelősségének és koordinációs szerepének az előtérbe helyezésével. Azokon a településeken, ahol pedig nincs fórumrendszer, ott ki kell építeni és rendszeresen működtetni azt. Az előbbi szervezeti háttér a koordináció intézményesülését és a kommunikáció hatékonyságát szolgálja, egyúttal erősíti az emberi kapcsolatokat is. Az elmúlt majd három évtizedben a Polgárőrség berobbant a rendészeti közéletbe, félprofi bűnmegelőzési szervezetté változott, nagy értéke a létszáma, aktivitása, kezdeményező készsége – összegez Túrós András. A Polgárőrség szakmai programjai motiválják az egész rendészeti területet, például a 300×100, A nagyvárosok biztonsága vagy éppen A külterületek biztonsága című programjaival. Egyértelműen megállapítható, hogy vidékbiztonság tekintetében egyre fontosabb szereplő a Polgárőrség, amely jó érzékkel vette észre az igényt a külterületek biztonságának erősítésére. Ebben élen jár a folyamatosan bővülő, erősödő lovas tagozat.¹⁴

Az önkormányzati rendészet és az egyes rendészeti feladatokat ellátók

Az önkormányzati rendőrségeknek komoly történelmi és közjogi hagyományai vannak hazánkban. 1861-ben az alábbi sorok jelentek meg a va-

---

¹⁴ Christján László: A helyi rendészeti együttműködés rendszere. Iustum, Aequm, Salutare, XI. 2018/1. 45–49. o.

sárnapi újság hasábjain, igazolva a városi rendőrség létjogosultságát és jelentőségét: „Székesfővárosunkban, hol az összeütközésekre több alkalom kínálkozik, hol a helyi viszonyok rendezését ezernyi érdekek követelik, s a személy- és vagyonbiztonság kiáltó szükségé válik, mert annak megsértésére százszorta több alkalom kínálkozik, Pest városában, mondjuk, végre komolyan hozzálátnak a városi rendőrség szervezéséhez.”¹⁵

Napjainkban a települési önkormányzatoknak meghatározó szerepe kell(ene) legyen a helyi közbiztonság megteremtésében és fenntartásában. E tekintetben azonban nem következett be a várt áttörés a rendszerváltás óta. A jogalkotó a közterület-felügyeletről szóló szabályokon túlmenően nem kezelte kiemelt területként az önkormányzati rendészet szabályozását. A legkézzelfoghatóbb változásokat a 2010-es kormányváltást követően az Möt. és az Erftv. hatálybalépése eredményezte.

Az Möt. vonatkozó rendelkezése¹⁶ értelmében a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok között szerepel a település közbiztonságának biztosításában való közreműködés. Ez komoly felelősséget ró az önkormányzatokra, hiszen az említett rendelkezés világossá teszi, hogy az önkormányzatoknak tevékenyen részt kell vállalni a helyi közbiztonság megteremtésében. Amint arra már részletesen kitértünk az előbbieken, ez a közreműködés és felelősség nem volt kellően tiszta és világos a rendszerváltás után az Ötv. hatálya alatt, emiatt számos településen semmi nem történt ezen a téren. Szintén az Möt. 17.§ (1) bekezdése kimondja, hogy a helyi közbiztonság, az önkormányzati vagyon és egyéb értékek védelme érdekében kényszerítő eszköz alkalmazására jogosult szervezet létrehozásáról gondoskodhat. A helyi önkormányzat feladatai ellátása során támogatja a lakosság önszerveződő közösségeit, együttműködik e közösségekkel, biztosítja a helyi közügyekben való széles körű állampolgári részvételt (Möt. 6. §). A fővárosban és az egyes kerületekben köte-

---

¹⁵ Vasárnapi Újság, 1861. márczius 10. 8. évfolyam 10. szám, 5. o.

¹⁶ Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX törvény (Möt.) 13.§ (1) 17. pont

lező létrehozni az imént említett szervezetet, máshol azonban nem írja elő a jogalkotó.

Az önkormányzati rendészetre nincs egységes elfogadott definíció, azonban a lényegét tekintve az alábbiakban foglalható össze ez a tevékenység. Az önkormányzat által létrehozott és fenntartott szervezet, korlátozott felhatalmazással kényszer alkalmazására, a rendőrségénél jóval szűkebb jogosítványokkal. Főbb feladatai: részvétel a helyi közrend, közbiztonság fenntartásában, a bűnmegelőzésben történő aktív közreműködés a helyi közösségek igényeinek figyelembevételével, az önkormányzati vagyon megóvása, illetve a településen élők szubjektív biztonságérzetének javítása. A hazai önkormányzati rendészet legmeghatározóbb szervezete a közterület-felügyelet rendszer. Az önkormányzati rendészet nem keverendő össze a külföldön több helyen is működő önkormányzati rendőrséggel, utóbbi ugyanis azt jelenti, hogy az állami rendőrség szervezetén belül (vagy amellett) hoznak létre decentralizált rendőri egységeket az állami rendőrséggel azonos jogosítványokkal, amely a helyi közbiztonság hatékonyabb, eredményesebb fenntartását szolgálja, az állampolgárt és a helyi közösséget állítja működésének középpontjába.

Itt érdemes megjegyezni, hogy az Mötv. 17.§ (1) alapján történő szervezetalapítás kapcsán a jogalkotó az önkormányzati rendészet kifejezést használja. Ezzel párhuzamosan a közterület-felügyeletről szóló jogszabály¹⁷ deklarálja, hogy a közterület-felügyelet létrehozása nem kötelező, hanem egy lehetőség (a fővárosban és a kerületekben azonban kötelezettség ilyen szervezet létrehozása) az önkormányzatok számára többek között a közterületi rend és tisztaság, a tömegközlekedési eszközök használati rendjének fenntartása, az önkormányzati vagyon védelméről történő gondoskodás körében. A jogalkotó ösztönzi a közterület-felügyeleteken túlmutató, egyes rendészeti feladatokat is ellátó személyeket is foglalkoztató egységes önkormányzati rendészeti szervek létrehozását, azonban még mindig jóval több településen közterület-felügyeletek működnek. Az önkormányzati rendészet gerincét tehát továbbra is a közterület-

---

¹⁷ A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény 1.§ (1)-(2). (Kfttv.)

felügyeletet adják. A jogintézmény fejlődésének történeti kiindulópontja a 3/1983. (I. 29.) MT rendelet fővárosi felügyelet létrehozásáról.¹⁸

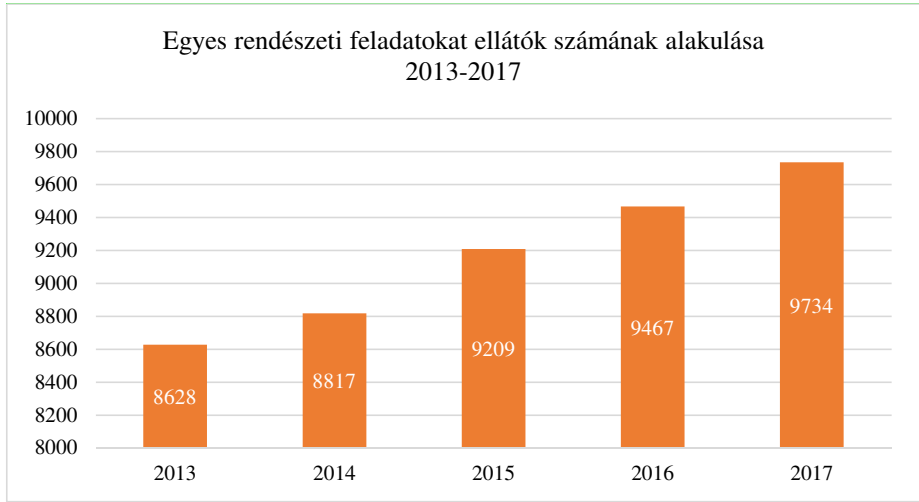
A 2012 előtti jogi szabályozásban tapasztalt szétagoltság megszüntetésének céljával született meg a rendészetben érintett egyéb szervek, személyek katalógusa, az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint az iskolakerülés elleni fellépés lehetőségéről szóló¹⁹ törvény (Erftv.) révén. A jogszabály összevontan szabályozza ezen személyek intézkedéseit, a kényszerítő eszközök alkalmazásának közös szabályait, a képzést és a vizsgáztatást, valamint a panaszmechanizmust. Az úgynevezett rendészeti törvény kényszerítő eszköz alkalmazásának jogosultságát biztosítja az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek számára. Az említett szereplők által fogatosított intézkedésekkel szembeni panasz kivizsgálása a személy- és vagyonőr esetében a Személy- és Vagyonvédelmi, Magánnyomozói Szakmai Kamarához, míg a természetvédelmi őr, az erdővédelmi szolgálat tagja, a hegyőr, a hivatásos vadász, a rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet, a rendészeti feladatok ellátására jogosult erdészeti szakszemélyzet, a halászati őr, a közterület-felügyelő, az önkormányzati természetvédelmi őr és a mezőőr esetében a rendőrséghez került²⁰. Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek száma folyamatosan emelkedik a rendészeti törvény hatálybalépése óta eltelt években, míg 2013-ban 8 628 volt, addig 2017 év végén már 9 734 főt tartottak nyilván.

---

¹⁸ Bacsárdi József: Az önkormányzati rendészet hazánkban. Helyzetértékelés röviden. Magyar Rendészet, 2014/5. 20. o.

¹⁹ Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény

²⁰ Erftv. 22.§

3. számú grafikon

Egyes rendészeti feladatokat ellátók számának alakulása 2013–2017 ²¹

Rápillantva az aktuális létszámadatokot tartalmazó fenti kimutatásra, megállapítható, hogy évről évre folyamatos növekedés mellett immár megközelíti a tízezer főt a rendészeti feladatokat ellátók száma. Ez a szám nagyságrendileg a hozzávetőleg negyvenezer fős rendőrség számához viszonyítva is jelentősnek nevezhető, ám az egyes rendészeti feladatokat ellátók szerteágazó feladatrendszere, jogosítványai, rendészeti aktusai még inkább meghatározóvá teszik az említett szereplőket. Azt sem szabad elfelejteni, hogy az egyes rendészeti feladatokat ellátókat a jogalkotó széleskörű jogosítványokkal látta el, annak érdekében, hogy bizonyos területeken az állam rendészeti monopóliumait gyakorolva megteremtse és fenntartsa a rendet és a biztonságot.

Az egyes rendészeti feladatokat ellátók összlétszáma tehát 9 734 fő volt a 2017-év végi adatok szerint, azonban érdemes megvizsgálni a megoszlást is, amelyet a 4. számú grafikon szemléltet.

²¹ Forrás: ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása, az aktuális nyilvántartások alapján (2017. november, 2018. augusztus)

4. számú grafikon

Egyes rendészeti feladatokat ellátók megoszlása 2017. december 31. ²²

A rendőrség hivatalos összesítéséből tudjuk tehát, hogy Magyarországon 2017 év végén 843 mezőőrnek adtak ki szolgálati jelvényt, ami számottevő emelkedést jelent az elmúlt években, ugyanis 2013-ban 390 önkormányzat mindösszesen 671 mezőőrt alkalmazott.²³ A legtöbb mezőőr 2017-ben Hajdú-Bihar (száztizenhárom), Jász-Nagykun (százkettő) és Somogy (százegy) megyékben, a legkevesebb Vas megyében (öt) volt regisztrálva.

Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Erfesz. tv.)

²² Forrás: ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása alapján (2017. november, 2018. augusztus)

²³ <http://2010-2014.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium/agrargazdasagert-felelos-allamtitkarsag/hirek/megemelt-allami-tamogatas-a-mezoorok-foglalkoztatashoz>
Letöltés ideje: 2018. 07. 22

előírja, hogy az egyes rendészeti feladatot ellátó személy munkáltatója a működési területén illetékes megyei rendőr-főkapitánysággal (Budapesten a BRFK-val) a rendészeti feladatokat ellátó személyek ellenőrzése és törvényben meghatározott tevékenységük felügyelete, valamint a feladatellátás összehangolása érdekében írásbeli együttműködési megállapodást kössön. A helyi közrend, közbiztonság fenntartásának egyik legfontosabb kulcseleme a hatékony együttműködés, ennek pedig szinte nélkülözhetetlen előfeltétele az írásbeli együttműködési megállapodás. A rendőrség adatai szerint 2017 végéig országosan összesen 536 együttműködési megállapodást írtak alá a rendőrség, valamint az egyes rendészeti feladatokat ellátók munkáltatója között, amely a 2016 évhez hasonlóan (516) 3,9 %-os, a 2015-ös adatokhoz viszonyítva (478) 10,8 %-os, míg a 2014. évi mutatókhoz képest (386) 28,0 %-os emelkedést mutat. Az együttműködések számát alapvetően befolyásolja azon tény, hogy a munkáltatók jelentős köre a rendészeti feladatot ellátó személyeket munkavállalóként foglalkoztatja, így a törvényből fakadóan együttműködési megállapodás megkötésére nem kötelezettek. Ugyanakkor jócskán vannak olyan munkáltatók is, akik figyelmen kívül hagyják a kötelező előírást, és késlekednek az együttműködés megkötésével. 2017-ben a rendőrség és az egyes rendészeti feladatot ellátó személyek által közös szolgálat-, illetve feladatellátásra országosan 235 040 órában került sor, amely 2016-hoz viszonyítva 9,9 %-kal csökkent. A közös szolgálatellátásra legtöbbször a közterület-felügyelőkkel, illetve mezőőrökkel kerül sor, míg a többi egyes rendészeti feladatot ellátó személyekkel csak ritkán.

A kutatás tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy a helyi rendőri vezetők egyértelműen pozitívan állnak az önkormányzati rendészetekhez és az egyes rendészeti feladatokat ellátók tevékenységéhez. Vereczkei Csaba rendőr dandártábornok, Borsod-Abaúj-Zemplén megyei rendőrfőkapitány szerint Miskolcon van „egy plusz rendőrkapitányság” a Miskolci Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság (MIÖR) révén. A MIÖR egyrészt jól szervezett, másrészt szakmailag kiváló színvonalat képvisel, jól működik és rendkívül jó kapcsolatot ápol a rendőrséggel. Az önkormányzat hatókörében felmerülő egyes problémákat – mint például kóbor kutyák, ját-

szóterek, közterületek rendje és jogszerű használata – egy rendész kiválóan tudja kezelni, komoly tehermentesítést biztosítva ezzel a rendőrségnek.

Mezei őrszolgálatok

A vidékbiztonság talán legtipikusabb szereplője, a komoly történelmi és közjogi hagyományokkal rendelkező egykori mezei rendőrség napjainkban működő utódszervezete a mezei őrszolgálat. Megállapítható, hogy a szakirodalom méltatlanul keveset – szinte egyáltalán nem – foglalkozik az önkormányzati rendészet vidéki ágával, a mezei őrszolgálatokkal, holott azok az önkormányzati rendészet vidéki meghatározó pillérei. Ennek alátámasztására szolgáló számadat, hogy Budapest nélkül a közterület-felügyelők létszáma mintegy ezer fő, míg a mezőőrök létszáma csaknem 850 fő.²⁴ Levonhatjuk tehát a következtetést, hogy vidéken majdnem ugyanannyi mezőőr teljesít szolgálatot, mint közterület-felügyelő, így a mezei őrszolgálatok jelentősége szinte megegyezik a közterület-felügyeletek jelentőségével.

A rendszerváltást követően a fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény (Fbtv.) hatálybalépéséig a mezőgazdasági őrszolgálatról szóló 25/1980. (VI. 27.) MT rendelet volt az irányadó. Az említett 1997-es törvény hatályba lépése után a jogalkotó ösztönzése ellenére sem alakultak meg a mezei őrszolgálatok a települések többségében. Nem véletlenül összegzett a következőképpen az egyik parlamenti képviselő 1998-ban: *„Nincs megnyugtató rend a külterületeken; sok alkalommal tapasztaljuk, hogy egyesek tönkreteszik a külterületi földutakat; a kommunális szemét kihordása a külterületekre jellemző; tönkreteszik külterületi csatornáinkat; jelentős az orvvadászat külterületeken; dézsmálják a termést – egyszóval az esetek jó részében nem az arat, aki vetett. Át kellett tehát tekinteni, mi az oka annak, hogy ha van szükség a mezei őrszolgálatra, ha van ezt szabályozó törvény, és ha ennek támogatására van 50 százalékos állami támogatás, akkor az önkormányzatok meghatározó része miért nem él ezzel a lehető-*

---

²⁴ ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása 2017. évről

*séggel, miért nem vállalja fel a mezőőrizet szervezését és miért nem működteti azt.”*²⁵

A mezei őrszolgálatokra vonatkozó jelenleg hatályos alapvető szabályokat a fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény határozza meg. A mezei őrszolgálatok létrehozása a települési önkormányzat önként vállalt feladata, amely feladat a települési önkormányzatnak a közigazgatási területéhez tartozó termőföldek – ide nem értve az erdőt, a halastavat – őrzésében ölt testet. A mezei őrszolgálatoknak, mint önkormányzati rendészeti szervtípusra²⁶ vonatkozó talán legjellemzőbb specialitása a finanszírozás, ugyanis a mezei őrszolgálatok működtetéséhez az állam hozzájárul, illetve az önkormányzat jogosult mezőőri járulékot megállapítani a földhasználók részére.²⁷ Az állami hozzájárulás mértéke az őrszolgálat megalakítási költségeinek 50 %-a, de mezőőrönként legfeljebb ötszázezer forint, és az őrszolgálat fenntartásával és működésével kapcsolatban felmerülő költségek 50 %-a, de legfeljebb kilencvenezer forint/hó/fő.²⁸ A mezőőri járulék összegének meghatározása a települési önkormányzat rendeletében kell, hogy megtörténjen²⁹, és azt rendszerint a földhasználó által használt földterület hektárjai (minden megkezdett hektár) után kell megfizetni. Az előbbi finanszírozást könnyítő szabályok teszik lehetővé a kisebb települések számára is a mezőőrök alkalmazását, így önkormányzati rendészeti szerv működtetését is, feltéve, hogy az önkormányzat rendelkezik a szükséges forrásokkal a hiányzó költségek fedezésére. A terep-

²⁵ Tóth Imre (FKGP) országgyűlési képviselő hozzászólása a Parlamentben, 2000. 11. 29-én.

http://www.parlament.hu/naplo98/176/n176_138.htm

Letöltés ideje: 2018. 07. 20

²⁶ Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény (továbbiakban: Rendészeti tv.) 3.§

²⁷ Fbtv. 19.§ bekezdés

²⁸ A mezei őrszolgálat megalakításához, fenntartásához és működéséhez nyújtandó állami hozzájárulás igénybevételének rendjéről és feltételeiről szóló 64/2009. (V. 22.) FVM-PM együttes rendelet

²⁹ Fbtv. 19.§ (1) bekezdés

munka során azonban feltártuk azt a kapcsolódó problémát, hogy a mező-
őri járulék bevezetése sok helyen elháríthatatlan akadályokba ütközik a
gazdák ellenállása okán, illetve jelentős többlet adminisztrációval és költ-
séggel jár annak kivetése. Kevesebb olyan település volt a kutatásunk
során, ahol az érintettek arról számoltak volna be, hogy a gazdák megértik
és elfogadják, hogy az elsősorban az ő érdekeiket szolgáló mezei őrszol-
gálatok létrehozásának és fenntartásának költségeihez nekik is hozzá kell
járulniuk.

Auer György rendőr ezredes, a Békés megyében található Sarkad város
rendőrkapitánya azt emelte ki a településen készült fókuszbeszélgetés
alkalmával, hogy a mezőőri szolgálatot rendkívül hasznosnak tartja, az
nagy segítség a rendőrség számára, véleménye szerint általános jelleggel
szükség lenne rá, megkerülhetetlen. Ugyanakkor megállapítása szerint
sajnos ez is pénz kérdése, ezért itt a járásban csak tizenegyből egy telepü-
lésen működik. Erre a máig megoldatlan kényes finanszírozási problémá-
ra világít rá az alábbi parlamenti hozzászólás is még az ezredforduló idő-
szakából: *„A mezőőrizet megoldása évek óta a fedezeti oldal biztonságán
múlt és múlik jelenleg is; amikor ugyanis a tulajdonosok és a gazdák ön-
kéntségére számítunk, kiderül, hogy akiket a mezőőr szolgál, azoknak
alapvetően csupán az esztendő egy szűk részében közvetlen érdeke a me-
zei őrizet finanszírozása. A mezei őrszolgálat azonban – annak sajátossá-
gai miatt – folyamatosan kell, hogy működjön, tehát folyamatosan működ-
tetni szükséges. Ennek a működtetésnek a költségeit azonban az önkör-
mányzatok még fele részben sem tudják felvállalni. Az a kérdés tehát,
hogy biztosítani tudják-e a mezei őrszolgálat működéséhez szükséges
anyagi fedezet 50 százalékát vagy sem; ha pedig nem biztosított, illetve
kétséges a működési költségek fedezete, az egész mezei őrszolgálat léte
válík kétségessé.”*³⁰

Farkas Gábor r. dandártábornok, Komárom-Esztergom megyei főkapi-
tány pedig azt a gyakran a rendőrségnek szegezett kérdést vetette fel,

---

³⁰ Tóth Imre (FKGP) országgyűlési képviselő hozzászólása a Parlamentben, 2000. 11. 29-én.

http://www.parlament.hu/naplo98/176/n176_138.htm

Letöltés ideje: 2018. 07. 20.

hogy miért nem fordít nagyobb kapacitást a rendőrség a külterületek biztonságára? A válasz szerinte többrétű: egyrészt a rendőr nem rendelkezik megfelelő gépjárművel (terepjáróval), hogy megközelítse a mezőgazdasági termőterületeket, másrészt nem rendelkezik szaktudással, hogy megvizsgáljon egy nagy mezőgazdasági gépet vagy öntözőberendezést, és talán szabad kapacitása sem biztos, hogy van a fentiekre. Azonban az önkormányzat által működtetett mezei őrszolgálatnak ez éppen a profiljába vág.³¹ Egyértelműen megállapítható tehát, hogy a helyi rendőri vezetők üdvözik az egyes rendészeti feladatokat ellátók tevékenységét, különösen a külterületek védelmében tevékenykedő mezei őrszolgálatok működését.

A mezei őrszolgálatok keretében foglalkoztatott mezőőr a termőföldek őrzését, valamint a termőföldön lévő, illetve ahhoz tartozó termények és termékek, felszerelések, eszközök, haszonállatok, továbbá mezőgazdasági építmények, földmérési jelek vagyonvédelmét ellátó személy.³²

A mezőőrök többek között az alábbi feladatokat látják el: a rendészeti törvényben meghatározott intézkedéseket és kényszerítő eszközöket alkalmazni azzal a személlyel szemben, akiről alaposan feltételezhető, hogy az általa használt járművön működési területről származó jogellenesen szerzett szállítmány van; valamint a működési területén jogtalanul legeltetett állatot a tulajdonosnak átadni; valamint a tudomására jutott bűncselekmény vagy szabálysértés esetén a rendőrséget vagy az ügyben hatáskörrel rendelkező más szervet haladéktalanul értesíteni, eljárást kezdeményezni.³³

A mezőőr feladatait törvény határozza meg, azonban a feladatok ellátását az önkormányzat utasításai szerint végzi.³⁴ A mezőőr működésének szakmai felügyelete egyrészt a járási hivatalhoz (mezőgazdasági szakigazgatási szerv), másrészt a rendőrséghez tartozik.³⁵

---

³¹ Christián László: A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum, Aequm, Salutare*, XIV. 2018/1. 40–41, 52, 59. o.

³² Fbtv. 20.§ (1) bekezdés

³³ Fbtv. 23.§

³⁴ Fbtv. 20.§ (1) bekezdés

³⁵ Fbtv. 21.§ (1) bekezdés

A hatályos szabályozás áttekintése kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a megkérdezett szakértők szerint nem volt szerencsés megoldás a korábbi csőszökre vonatkozó régi szabályozás átdolgozása egy XXI. századi viszonyokra készülő jogszabályba, ezért a hatályos szabályozás sok helyen hiányos, elavult. Ennek alátámasztására szolgál a sörétes lőfegyver kényszerítőeszközként történő alkalmazása a mezőőr esetében, amely annak idején a csőszök számára volt engedélyezve a szőlőkben túlnépese- dett seregélyek ritkítására, de mára semmiképpen nem életszerű. Számos olyan probléma, anomália van, amely jelentősen megnehezíti a mezőőrök munkáját. A teljesség messzemenő igénye nélkül megemlítünk néhányat ezek közül.

- Elsősorban a városok külső részeiben, külterületein jelentkező egyre égetőbb probléma az illegális szemétkerakás. Azonban ezen jogsértések felderítése, különösen a tettenérése rendkívül nehéz. A fellépés a jogszabályi környezet miatt körülményes, a kiszabható szankciók (bírságösszegek) messze elmaradnak a jogsértés súlyá- tól, és nem bírnak elrettentő hatással.
- A jogalkalmazói tevékenységgel összefüggő hiányosság, hogy az igazságszolgáltatás, a bírák, az ügyészek és az ügyvédek nem kel- lően tájékozottak a mezei őrszolgálatok jogosítványai és tev-ékenységük kapcsán.
- Számos olyan jogsértés esetén a mezei őrszolgálatot riasztják, amikor nincs, vagy csak közvetve van hatásköre. Példának okáért sok esetben hívják őket a települések kertjeibe bekóborolt vadáll-atokhoz (vaddisznó, róka stb.). Ilyen esetekben a riadalom mellett az állatok komoly károkat is tudnak okozni, ugyanakkor a vadá- szati törvény nem terjed ki a települések területére, így komoly gondot okoz, hogy ki járhat el.
- Szintén aggályos, hogy nincs megfelelően kidolgozva a mezőőrök kötelező továbbképzési rendszere, valamint az ötéves kötelező megújító vizsga szakmai tartalma. Éppen ezért számos mezei őrszolgálat saját magának szervez valós szakmai tartalommal bíró éves továbbképzést és lövészetet.

A mezőőr számára mind a mezei őrszolgálatok működését meghatározó Fbtv.³⁶, mind a hatályos szabálysértési törvényünk (Szt.)³⁷ lehetőséget biztosít egyes szabálysértési tényállások megvalósítása esetén szabálysértési bírság kiszabására. Ide sorolt szabálysértési tényállások egyebek mellett: a tulajdon elleni szabálysértés;³⁸ köztisztasági szabálysértés;³⁹ vadászati, halászati, legeltetési tilalom megszegése;⁴⁰ mezei szabálysértés;⁴¹ vagy a vízszennyezés.⁴²

A mezőőr képzése a járási hivatalhoz tartozik, Pest Megyében például felkérésre egy képző intézmény végzi. Komoly probléma, hogy a hétnapos tanfolyamon a mezőőrnek átfogó ismereteket kellene szereznie mások mellett polgári jog, büntetőjog, vadászati jog, állatvédelem, erdőszet és mezőgazdaság témakörökből. Ez persze nem reális elvárás. A vizsgát és esküt tett mezőőr formaruhában, szolgálati igazolvánnyal és jelvényvel látja el munkáját.⁴³

Az egyes rendészeti feladatokat ellátók által foganatosított intézkedések 2017-es számadatait megvizsgálva megállapítható, hogy az egyes rendészeti feladatokat ellátók közül a közterület-felügyelők aktivitása (létszámukból adódóan is) kiemelkedő. Ennek alátámasztására elég a negyvenhatezer szabálysértési feljelentést, vagy a kiszabott megközelítőleg két és fél milliárd forint helyszíni bírságot megemlíteni. Sokakat talán meglep, hogy a mezei őrszolgálatok foganatosították a legtöbb visszataratást – 304 eset –, és összességében több száz büntető, közigazgatási és szabálysértési feljelentést is tettek a mezőőrök. A mezőőrök által eszközölt feljelentések és kiszabott helyszíni bírságok túlnyomó többségére

---

³⁶ Fbtv. 23.§ (3a) bekezdés

³⁷ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szt.) 39. § (2) bekezdés i) pont

³⁸ Szt. 177. § (4) bekezdés

³⁹ Szt. 196. § (3) bekezdés

⁴⁰ Szt. 215. § (2) bekezdés

⁴¹ Szt. 241. § (2) bekezdés

⁴² Szt. 245. § (2) bekezdés

⁴³ A mezőőrök és hegyőrök szolgálati viszonyáról szóló 29/1998. (IV. 30.) FM rendelet

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében került sor, de Zala megyében volt a legtöbb visszatartás (százharminchét) 2017-ben. Az előbbieken túl említést érdemel még a természetvédelmi őrszolgálatok számottevő intézkedési aktivitása is. A mezőőrök által foganatosított jelentős számú önálló intézkedés ellenére sem volt szükség kényszerítő eszköz alkalmazására, és panasz sem történt az intézkedések kapcsán. Itt kell ugyanakkor megjegyezni, hogy a munkáltatója döntése nyomán számos mezőőr látja el a szolgálatát kényszerítő eszköz nélkül. Ilyen többek között hazánk legnagyobb őrszolgálat, a huszonnégy mezőőrt foglalkoztató öt fővárosi kerület társulásával létrehozott Rákosmente Mezei Őrszolgálat is.

A mezőőrök rendőrökkel közös szolgálatára 2017-ben 27 240 órában került sor 5 980 rendőr és 5 343 mezőőr, valamint 2 781 szolgálati autó bevonásával, 101 755 kilométer futásteljesítménnyel. A legnagyobb számban Pest, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben történt közös szolgálatellátás.⁴⁴

Összegzés

A közbiztonság megteremtése egészen mást jelent városi környezetben, vidéken vagy éppen külterületen. Most utóbbiakra fókuszáltunk. A tanulmány arra vállalkozott, hogy röviden bemutatja azokat a szereplőket, akik a legintenzívebben, legnagyobb létszámban részt vesznek a vidék biztonságának megteremtésében. A rendőrség tevékenysége – jogszabályi, szervezeti, működési sajátosságai okán – vidéki környezetben csak akkor lehet sikeres, ha intenzív együttműködésen alapuló partnerség alakul ki az önkormányzatokkal (ideértve az önkormányzati rendészeteket is), valamint a kiegészítő, kiegészítő szereplőkkel, mint a Polgárőrség, a magánbiztonság. A kutatás egyik fontos megállapítása, hogy az említett szereplők jogalkotótól kapott felhatalmazása, feladat- és hatásköreik, tevékenységük fókusza, prioritásaik nagy eltéréseket mutatnak, azonban

---

⁴⁴ Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása alapján (2018. augusztus)

minden szervezet fontos elemet tud hozzátenni a vidék biztonságához. Az is érzékelhető, hogy az együttműködés kultúrája, a partnerek érdemi bevonása a rendészeti munkába, az információáramlás a partnerség folyamatosan javul, fejlődik.

A tanulmányban külön foglalkoztunk a hazánkban évszázados hagyományokkal rendelkező mezei őrszolgálatokkal. A vidék Magyarországon 843 mezőőr dolgozik azért, hogy a külterületek, a megművelt termőföldek, legelők, gyümölcsösök és erdők esetében minél kevesebb jogsértés történjen, azok elhárítása a lehető leggyorsabban megtörténjen. Szinte nélkülözhetetlen a mezőőrök munkája, helyismeretük, speciális tudásuk és tapasztalatuk okán. A közrend, közbiztonság fenntartásának kulcsszereplője, a rendőrség megkérdézt helyi vezetői szakmai szempontból messze menőkig üdvözlik a mezei őrszolgálatok tevékenységét. Éppen ezért talán további jogalkotói ösztönző, különösen szélesebb körű anyagi támogatás (normatív finanszírozás) kellene az önkormányzatoknak, hogy még szélesebb körben tudjanak élni a mezei őrszolgálatok alkalmazásával.

Húsz kötet a rendészettudomány fejlesztéséért

„A XXI. század biztonsági kihívásai” címmel jelent meg 2018 novemberében a pécsi konferenciasorozat huszadik száma.¹ E kötet – az ezt megelőző könyvekkel együtt – egy egyedülálló tudományszervezői munka eredménye, amelynek révén 2001 óta minden év júniusában nemzetközi tudományos konferenciát rendeznek Pécsen a rendvédelmi szervek mindennapjaihoz kötődő alapvető kérdések színvonalas, tudományos igényű, szakmailag adaptálható megvitatására. A konferenciasorozat értékeinek megörökítése érdekében indították útjára 2002-től a Pécsi Határőr Tudományos Közleményeket azzal a céllal, hogy a tudományos tanácskozásokhoz kapcsolódó előadások, hozzászólások tanulmányoszerű változatai egységesen szerkesztett módon juthassanak a rendezvényen részt venni nem tudó érdeklődőkhöz, egyúttal megjelenési lehetőséget teremtve a rendvédelmi szervek szakmai tevékenységéhez kapcsolódó tudományágakban (hadtudomány, rendészettudomány, jogtudomány, illetve egyéb társadalom- vagy természettudomány) gondolataikat kifejezni szándékozóknak.²

Aki ma Magyarországon tudományos igényű rendőrséggel, rendszerttel, rendészettelmélettel, határvédelemmel vagy éppen migrációval foglalkozik, annak – a fentiek alapján – nem ismeretlen az évente megrendezett pécsi rendészeti konferencia, illetve az elhangzott előadásokat tartalmazó Pécsi Határőr Tudományos Közlemények.³ Elsőként a tudo-

---

¹ Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX. Pécs, 2018. 333 oldal

² Hautzinger Zoltán: Tíz kötet a rendészettudomány szolgálatában: In: Rendészeti Szemle, 2010/2. 127–128. o.

³ Kovács Tamás: Egy nagykorúvá érett történet – a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények történetéről. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A határellenőrzés múltja, jelene és jövője. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVIII. Különszám.

mányos tanácskozássorozat plenáris részének állandó levezető elnöke, Zámbo Péter a harmadik kötet epilógusában méltatta az addigi pár év konferenciáit,⁴ később a kötet sorozatszerkesztője, Hautzinger Zoltán az első tíz kötetet értékelte,⁵ majd a kötetsorozat társ-szerkesztője Gaál Gyula 2014-ben, a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából tizenöt szám távlatából tekinthetett vissza ismét a megjelentetett szellemi értéktárra.⁶ Mindezeket követően Kovács Tamás történész a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2017. évi különszámában vette újfent számba, elemezte az addig megjelent kötetek tartalmát.

Ezúttal a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények huszadik megjelenése kapcsán a periodika tanulmányainak legutóbbi öt számában publikált rendészettudományi gondolataiból tallózunk.

Aktuális veszélyek rendészeti aspektusairól – tizenhatodik kötet

A 2015. június 25-én tartott konferencia központi témája ezúttal a társadalmi és természeti változások környezeti hatásaiból adódó veszélyhelyzetek felismerésére, megelőzésére, csökkentésére és elhárítására vonatkozó rendészeti módszerek és eszközök tudományos igényű feltárása és megvitatása köré összpontosult. A továbbra is széles érdeklődés övezte rendezvény fővédnöke, Pintér Sándor belügyminiszter szerint a tudományos konferencia, valamint az azon megjelenő előadók és résztvevők közös gondolkodása valós, jövőbeni értékeket teremt, amelyek hozzájárulnak a rendvédelmi szervek fejlődéséhez, a szakszerű és jogszerű feladatel-

---

Pécs, 2017., 7. o.

⁴ Zámbo Péter: Epilógus: Határőrnapi konferenciák a szolgálat érdekében, Szent László szellemében. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Magyar határellenőrzés – európai biztonság. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények III. Pécs, 2004., 278–279. o.

⁵ Hautzinger Zoltán: i. m.

⁶ Gaál Gyula: Tizenöt kötet a rendészettudomány szolgálatában. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Rendészettudományi gondolatok; írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából. MRTT, Budapest, 2014., 209–214. o.

látáshoz, és ezeken keresztül az állampolgárok biztonságának további erősödéséhez.⁷

Tanulmányában Zsigovits László a modern kori veszélyekkel kapcsolatban kiemelte, azok is, mint általában a veszélytényezők, a biztonság hatókörébe ágyazódnak. A biztonság pedig egy olyan komplex rendszer, állapot, amelynek a szintje attól függ, hogy a fenyegetettségeket, veszélytényezőket milyen mértékben tárják fel, kezelésükre milyen elméletek, erők, eszközök, módszerek, technológiák állnak rendelkezésre.⁸ Hautzinger Zoltán, a terrorizmus elleni küzdelem idegenjogi eszközeivel kapcsolatban publikációja összegzésként leszögezi: kétségtelen, hogy az idegenjogi eszközök rendészeti oldalról hatékonyan alkalmasak az érintett külföldi kiutasítására vagy beutazásának megakadályozására, de további vizsgálatra érdemes, hogy ezek az eszközök előbbre valóbbak-e a külföldiek integrációját hatékonyabban támogató jogi és társadalmi lehetőségek fokozottabb figyelembevételénél.⁹

Az országhatárt illegálisan Magyarország felé átlépni szándékozó idegenek problémájával foglalkozik Kovács Gábor is tanulmányában.¹⁰ Egy másik tanulmány szerint pedig a modernkori veszélyek már nem csak a föld felszínéről, hanem a kozmoszból¹¹ is fenyegetik az országok, államok biztonságát. Az Oroszországi Föderáció hatályos, 2014. december

---

⁷ Pintér Sándor: Köszöntő. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI., Pécs, 2015., 4. o.

⁸ Zsigovits László: Modernkori veszélyek és rendvédelmi robotok. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI., Pécs, 2015., 65. o.

⁹ Hautzinger Zoltán: A terrorizmus elleni küzdelem idegenjogi eszközei. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI., Pécs, 2015., 212. o.

¹⁰ Kovács Gábor: A határrendészetben ható törvényszerűségeket és elveket érvényesítése az illegális migráció elleni küzdelemben. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI., Pécs, 2015., 221–231. o.

¹¹ Deák József: A szputnyik-rémtől az űrszeméig, a kozmosz orosz „váll-laposítása”. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI., Pécs, 2015., 342–343. o.

26-án elfogadott katonai doktrínájában a katonai konfliktusok megelőzésében és visszatartásában Oroszország egyik fontos feladatául veszi számba az államhatárai megbízható őrizete mellett a Föld körüli térség objektumai és eseményei folyamatos monitoringját.

A tizenhatodik kötetbe összegyűjtött konferencia-előadások tanulmányai az országunk földrajzi, geopolitikai elhelyezkedéséből adódó tényezők számbavételével egészítették ki időszerű elemekkel a rendészettudományt.

Határrendészettől a rendészettudományig – tizenhetedik kötet

Pintér Sándor belügyminiszter, mint köszöntője elején megjegyezte, ötödik alkalommal köszönthette 2016. június 23-án az immár tizenötödik konferenciát. A 15 esztendővel ezelőtt indult konferenciasorozat azzal a céllal jött létre, hogy kezdetben a hadtudományon belül, később önálló tudományos társaság keretében, külön diszciplínaként foglalkozzon a rendészettudománnyal és a rendészettel kapcsolatos specifikus ismeretekkel. Tudományos fórumot, előadói és publikációs lehetőséget kínál mindazok számára, akik a szakmai gyakorlati kérdések mellett vagy azokon túl, elméleti igényességgel fordulnak a rendészet elmélete, az egyes szakrendészetek hasznosíthatósága felé.

Ebben az évben a pécsi rendészettudomány-szervezési hagyomány tisztelete jegyében a szervezők célja volt áttekinteni mindazokat a társadalomtudományi folyamatokat és határterületeket, amelyek hozzájárulhatnak a rendészet gyakorlatának fejlesztéséhez és az ahhoz kapcsolódó tudományos gondolkodás formálásához. A belügyminiszteri köszöntő külön kiemelte, hogy a Belügyi Tudományos Tanács megkülönböztetett figyelemmel kíséri, és partnerei között tartja számon a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi szakcsoportját, amely a Szent László tiszteletének jegyében indított konferenciasorozattal példaértékű tudományos szervezési gyakorlatot valósított meg. A 15 évvel ezelőtt indított konferenciasorozatot a rendvédelem, a rendészet szervezetei és a tudományos élet iránt elkötelezett személyek szándéka, együttműködése

hozta létre, amelynek eredményeként 16 kötetben, közel 600 szerző, több mint 5000 oldalon írt tanulmánya jelenhetett meg. A belügyi tudományos munka kutató, alkotó, tudományszervező tevékenysége a rendészettudomány valamennyi területére kiterjed. Célja az ágazatban létrehozott tudományos értékek feltárásának elősegítése, a tudományos eredmények gyakorlatban történő alkalmazásának előmozdítása, továbbá a rendészettudomány tudomány-rendszertani helyének, szerepének erősítése, tárca-szintű koncentrációja. Törekvéseit érdemben segítik a pécsihez hasonló tudományos tevékenységet önkéntesen szervező civil egyesületek, köztestületek.¹²

A jubiláló tanácskozássorozatot is méltatta Udvardy György pécsi megyéspüspök, megköszönve *„a rendvédelmi dolgozók csendes, háttérben lévő szolgálatát, az emberért végzett, törvények betartatásáért végzett munkáját. A szolgálatot, mely egyrészt napról napra személyes döntést is kíván Önöktől, másrészt a személyes döntés mellett szakmai fölkészültséget is. Mindkettő egyaránt fontos és kívánatos. Köszönöm a közjóért végzett szolgálatot, önmaguk odaszentelését a közösség javáért. Legfőképpen pedig köszönöm, hogy ez a munka önmagában, jelenlétük egy közösségben, társadalmunkban a jóba vetett hitnek, bizalomnak a megtestesítése.”*¹³

Finszter Géza tanulmányában leszögezte, hogy a rendőrség elismert és megbecsült hivatásrenddé csak ott válhatott, ahol a rendészet joga, a rendészeti szervezet és a rendészet működése követi az alkotmányos fejlődést, a szolidaritást és a toleranciát. A törvényesség és az eredményesség ellentmondása valószínűleg egyszerre marad fékezője és motorja a veszélyelhárításnak. Fékezője akkor, ha a minden áron való eredményesség-

---

¹² Pintér Sándor: Köszöntő. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendésztől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 2. o.

¹³ Udvardy György: A rend és az ember. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendésztől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 4. o.

re törés szaktudás és emberség nélkül történik, és motorja akkor, ha a törvényes rend segíti a hozzáértés növelését és óvja a jog humánumát.¹⁴

A rendészeti változások irányairól szól a következő tanulmány.¹⁵ Ezeket a változásokat titkosszolgálati szempontból közelíti meg Boda József, hisz a társadalomtudományi kutatások kiterjednek immár a titkosszolgálatok tevékenységének tudományos vizsgálatára, történetük feldolgozására is. A társadalomtudományok fejlődése közül a rendészettudomány stációit veszi számba egy következő tanulmány.¹⁶ A rendészettudomány egységes, vagy akár konszenzussal elfogadott fogalomrendszerét hiányolja, jogos érvekkel egy másik, talányos című publikáció.¹⁷ Miközben immár a tudományos diákköri tevékenységre is kiterjed a rendészettudomány művelése.¹⁸

Részben ehhez is igazodóan változnak a Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztjeivel szemben támasztott követelmények.¹⁹ De nincs új a nap alatt, hiszen a rendőrtisztekkel szembeni mostani elvárások jó része már jó száz évvel ezelőtt felmerült az első ren-

---

¹⁴ Finszter Géza: Rendészetek a 21. században, szervezeti megoldások és működési stratégiák. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 25–26. o.

¹⁵ Boda József: A titkosszolgálatok és a (rendészet)tudomány. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 58–66. o.

¹⁶ Zsigovits László: A rendészettudomány stációi. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 93–98. o.

¹⁷ Ritecz György: Minden legyen az ami, a krumplileves legyen krumplileves... In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 115–122. o.

¹⁸ Virányi Gergely: Határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenység, kiemelt figyelemmel a hadtudományra és a rendészettudományra 1967–2015 In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 171–181. o.

¹⁹ Kovács Gábor: A Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 259–264. o.

dészetelméleti szakközlönyben.²⁰ Ennek a rendészetelméleti szakközlönynek a mai legfőbb folytatója, letéteményese a Belügyi Szemle.²¹ Ez a Magyar Tudományos Akadémia kilencedik osztálya által „A” kategóriás szakmai és tudományos lapként besorolt folyóirat nemcsak jó fórumul szolgált a hazai és külföldi belügyi, később rendészetelméleti, gyakorlati problémák, tapasztalatok megismertetéséhez, megvitatásához, elemzéséhez, hanem színvonalas példaként a rendészettudomány ápolásában, kidolgozásában a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények szerkesztői számára is.

A határellenőrzés múltja, jelene és jövője – kezdetek kezdete avagy a tizennyolcadik kötet mint különszám

Szent László trónra lépésének 940. és szentté avatásának 825. évfordulója alkalmából a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja jubileumi rendészettudományi konferenciát szervezett, és a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények sorozatába illesztette a 2001. június 26-án „A határellenőrzés múltja, jelene és jövője” címmel rendezett első nemzetközi tudományos szimpóziuma korreferátumainak tanulmányszerű változatait. A konferenciasorozat deklarált célja, hogy kezdetben a hadtudományon belül, később önálló tudományos társaság keretében, külön diszciplínaként foglalkozzon a rendészettudománnyal és a rendészettel kapcsolatos specifikus ismeretekkel.²²

E kötetben néhai Tóth József, a Pécsi Tudományegyetem egykori rektorának gondolatai így köszöntek vissza: „*Rendkívül örülök annak, hogy*

---

²⁰ Sallai János: Első rendészetelméleti szakközlöny folyóiratunk: a „Közbiztonság” (1869) In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 267–270. o.

²¹ Deák József: A tudomány szabadsága, politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII., Pécs, 2016., 271–276. o.

²² Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán: Különszám előszó. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVIII., Különszám. Pécs, 2017., 3. o.

az egyetem professzorai egyre többször, nem kifejezetten tudományos feladattal megbízott, vagy arra létrehozott szervezetekkel együttműködhetnek, eszmét cserélhetnek.” A német határőrség nyugállományú tábornoka, Hubertus Grützner a városi televíziónak adott interjújában hasonló szellemben beszélt: *„Nagyra értékelem a szimpóziumot, ez olyan alkalom, lehetőség és fórum, amikor a szakterületen dolgozók beszélnek tapasztalataikról, meghallgatva a nemzetközi véleményeket is. A legjobb úton vagyunk ahhoz, hogy a jövőben minél több ilyen rendezzünk, mert egymással beszélve tudjuk előre vinni közös ügyeinket.”*²³

Az első tanulmányok egyikében sajtós jóslat olvasható a szervezet jövőjéről, miszerint a Határőrség múltját kevésbé, a jelenét és jövőjét azonban már jelentős mértékben meghatározza a szervezet alkotmányos szabályozása.²⁴ Ennek módosítása valóban nagy horderejű változásokat hozott a szervezet életében. Egy másik munka pedig bő tíz évvel Magyarország nemzeti biztonsági stratégiája megjelenése előtt szögezte le, hogy új transznacionális biztonsági kockázatok és veszélyek jelentek meg, mint a terrorizmus, a nemzetközi bűnözés, a tömeges migráció...²⁵ Beregnyei József már 2001-ben is hangsúlyozta az emberi tényező fontosságát.²⁶

A különszám egyfajta sajtós repertóriummal, az eddig kiadványsorozat 23 oldalas tartalomjegyzékével tesz tanúbizonyságot a pécsi konferenciakötetekben közölt rendészettudományt erősítő, mélyítő témáiról.

---

²³ Zámbo Péter: Konferenciakötet előszó. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Határrendészettől a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVIII., Különszám. Pécs, 2017., 5. o.

²⁴ Hautzinger Zoltán: A Határőrség alkotmányos szabályozása. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A határellenőrzés múltja, jelene és jövője. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVIII., Különszám. Pécs, 2017., 49–53. o.

²⁵ Gaál Gyula: Az embercsempészet elleni fellépés a Határőrség erőivel, eszközeivel. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A határellenőrzés múltja, jelene és jövője. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVIII., Különszám. Pécs, 2017., 75–81. o.

²⁶ Beregnyei József: A határőrségi humánerőforrás minőségi biztosítása In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A határellenőrzés múltja, jelene és jövője. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVIII., Különszám. Pécs, 2017., 91–93. o.

Szent Lászlótól a rendészettudományig – tizenkilencedik kötet

Potápi Árpád, nemzetpolitikáért felelős államtitkár Szent László alakjáról hangsúlyozta, hogy a lovagkirály nemzeti öntudatunkba épült. Uralkodóként rendet teremtett és biztonságot nyújtott a Kárpát-medence háromszázezer négyzetkilométeres területén. Elérte ezt a törvényei szigorával, szervezőképességével, karizmatikus személyével és a betörő keleti népeket leverő győztes hadvezérként. Alkotása maradandó. A nemzet legszeretettebb királya lett. Üzenete ma is aktuális mindannyiunk számára: a keresztény civilizáció megőrzése, örökös a rend szilárdsága felett.²⁷

Finszter Géza kötetnyitó munkája végén arra a következtetésre jut, hogy *„a rendészet kutatójaként egyre magányosabbnak érzem magam egy olyan meggyőződés birtokában, amely szerint*

- *a biztonság szabadság nélkül értéktelen jószág,*
- *a rendészeti hivatás legnemesebb küldetése az eredményesség és a törvényesség egységének megteremtése,*
- *a büntetőjog legnagyobb teljesítménye az, amit a humanizálódás útján eddig elért, miközben összehasonlíthatatlanul nagyobb biztonságot szolgáltat, mint amire a sötétség korábbi évszázadaiban bármikor képes volt,*
- *a rendészetnek szüksége van elméleti alapokra, de a rendészettudomány sem művelhető autonómia és kritikai küldetés nélkül.”*²⁸

A fentiekre is tekintettel az optimális döntés²⁹ meghozatala rendészeti szervezetekben nem könnyű dolog, még a lejátszódó döntés-előkészítési folyamat jellemzői figyelembevételével sem. De hogy az optimális döntés

---

²⁷ Potápi Árpád: Köszöntő. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 4. o.

²⁸ Finszter Géza: A rendészettudomány magányossága. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 25. o.

²⁹ Kovács Gábor: A rendészeti szervezetekben lejátszódó döntés-előkészítési folyamat jellemzői, az optimális döntés. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 69–77. o.

meghozatala mellett mi mindenre kell felkészülnie a jövő rendőrének,³⁰ azt egy következő tanulmányból ismerhetjük meg.

Egészen Szent Lászlóig visszanyúlóan taglalja a közbiztonsági tárgyú törvénykezéseket egy Janza Frigyes-tanulmány³¹ történelmi léptéket adva a rendészettudomány kialakulásának. Szintén történelmi tárgyú Sallai János publikációja, aki a rendészeti folyóiratok rendészettudományra gyakorolt hatását elemezte.³² Ezzel kapcsolatban megjegyezhető, hogy a rendészettudomány fejlődéséhez, a Belügyi Szemle a sajtónyilvánosságért folytatott küzdelmeinek 1953–1990 közötti feldolgozása eleve jó alapot kínál. Kiderül az anyagból miként igyekezett feloldatni a szerkesztőség a lap elterjedését, olvasottságát akadályozó belügyi rendelkezéseket.³³

Fórizs Sándor szintén történelmi munkája a határőrség belügyi alárendeltségének első felévéből³⁴ von le a rendészettudomány számára általánosítható tapasztalatokat. Vedó Attila idegenellenőrzéssel³⁵ kapcsolatos történelmi tanulmánya pedig különösen időszerű. Részben történelmi témájú

---

³⁰ Zsigovits László: A jövő rendőre. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 79–84. o.

³¹ Janza Frigyes: Közrendi és közbiztonsági tárgyú törvénykezések Szent Lászlótól I. Ferencig 1077–1795 In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 213–218. o.

³² Sallai János: A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra 1869–2017 In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 220–223. o.

³³ Deák József: Belügyi Szemle a sajtónyilvánosságért 1953–1990 In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 225–231. o.

³⁴ Fórizs Sándor: A határőrség első feléve belügyi alárendeltségben. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 233–242. o.

³⁵ Vedó Attila: Idegenellenőrzés a dualista Magyarországon. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 261–267. o.

Szabó Andrea a pénzügyi igazgatás múltját, jelenét, rendészeti szempontból feldolgozó publikációja.³⁶

A modernkori migráció és rendészettudomány fejezetének egyik meghatározó, sok átgondolandó kérdést feltevő, az irreguláris migráció kezelésére³⁷ kitekintő Ritecz György tanulmánya is. A migráció kérdéséhez illeszkedik Balla József, a schengeni belső határokon a határellenőrzés ideiglenes visszaállításának lehetőségeit, körülményeit vizsgáló publikációja.³⁸

E tanulmánykötet összegző értékeléséhez is jól illeszkednek Pintér Sándor belügyminiszter hagyományos köszöntőjében rögzített gondolatai. A konferenciasorozat eredményeként megállapítható, hogy a változásokhoz alkalmazkodva azokat befolyásolni is tudta, hozzájárult a rendészettudományos értékeinek gyarapításához, és a mindennapok rendészeti gyakorlatának fejlesztéséhez. Szent László király szellemisége előtt tisztelgve, a régi gondolkodási rendszerek eredményeinek megőrzése mellett, lehetőséget biztosít az újnak: a rendészettudomány fejlődésének.³⁹

A XXI. század biztonsági kihívásairól – a huszadik kötet

„A rendészettudomány fiatal tudomány. Kialakításához, elismertségéhez szükség volt a belügyi tudományos szervezet létrehozására, a diszciplína egyetemi rangra emelésére, a rendészeti felsőoktatási terület megha-

---

³⁶ Szabó Andrea: A pénzügyi igazgatás szervezeti keretei egykor és most a rendészeti feladatok tükrében. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 351–356. o.

³⁷ Ritecz György: Az irreguláris migráció kezelés fejlődése (?), fejlődés-e? In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 288–292. o.

³⁸ Balla József: Magyarország schengeni belső határain a határellenőrzés ideiglenes visszaállítási feltételeinek kutatása. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 319–327. o.

³⁹ Pintér Sándor: Köszöntő. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, 2017., 3. o.

*tározására, a Magyar Tudományos Akadémia általi elismerésére, a tudományos társaságok támogatására, a rendészeti tudományos folyóiratok általi publikációs lehetőségekre, a rendészettudományi doktori iskola megalapítására.”*⁴⁰ Így kezdődik a jubileumi tanulmánykötet belügymiszeri köszöntője. Napjainkban a nemzetállamok számos nemzetbiztonsági kihívással néznek szembe.⁴¹ Ezek közül az egyik a terrorizmus. Az Oroszországi Föderáció (OF) nemzetbiztonsági stratégiája szerint az ország biztonságát – az állam- és közbiztonságot érintő veszélyforrások felsorolásában – rögtön a külföldi hírszerző és speciális szolgálatok OF ellen irányuló mesterkedéseit követő veszélyforrásként a terrorista szervezetek, csoportok és magányos terroristák tevékenysége fenyegeti.⁴²

A közbiztonság, a komplex értelemben vett biztonság egyik fontos alkotó eleme, a belső biztonságé – olvashatjuk Zsigovits László publikációjában.⁴³ A biztonság szavatolására létrehozott állami szervezetektől folyamatosan hatékony teljesítményt vár el a társadalom, emiatt is a rendészeti szervezetek vezetése rendkívül összetett feladat.⁴⁴ A bűnüldözés és kriminalitás című fejezet publikációi egyikéből kiderül, hogy az utóbbi évek uniós és nemzeti politikáiban, a közbeszédben jelentős helyet foglal

---

⁴⁰ Pintér Sándor: Köszöntő. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 3. o.

⁴¹ Boda József: A XXI. század nemzetbiztonsági kihívásai. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 5. o.

⁴² Deák József: Az Oroszországi Föderáció biztonságpolitikai válaszai a terrorizmus kihívásaira. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 55. o.

⁴³ Zsigovits László: A közbiztonságot, a közrendet és az államhatár rendjét alapvetően veszélyeztető kihívások a kibertér és a virtuális tér dimenziójában. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 103. o.

⁴⁴ Kovács Gábor: A hatékony vezetői teljesítmény fokozásának eszközei és módszerei a rendészeti szervezetekben. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 135. o.

el a menekültek kérdése.⁴⁵ Az illegális migránsoknak már a határon, az országba történő belépésükori megállításának követelménye óhatatlanul felveti a határon szolgálatot teljesítők korrupciós veszélyeztetettségét.⁴⁶

A kutatómunka egyértelmű céljává lett a migrációs igazgatás fejlesztése. Ezzel szoros összefüggésben pedig olyan ajánlások megfogalmazása, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a közigazgatás és a közszolgáltatás migrációval (a külföldiek igazgatásával és a menekültüggyel) összefüggő állami feladatainak nemzetközi, európai uniós követelmények szerinti támogatásához.⁴⁷ A migrációs témához tartozik egy másik publikáció is. Eszerint napjainkban – 2018 tavaszán és nyár elején – a politikai és közbeszéd még mindig hangos a tömeges irreguláris migrációtól való félem(keltés)től. Sőt újabb hullám jelenlétét, megindulását jelzik egyesek. Pedig gyakorlatilag több mint két éve már elcsitult az ominózus tömeges irreguláris migrációs hullám. Ezt jól mutatják az UNHCR adatai is.⁴⁸

A húszkötetes Pécsi Határőr Tudományos Közlemények jelentősége

Mint a jubileumi kötet belügyminiszteri köszöntőjéből is kiderül, a fiatal rendészettudomány kialakításához, elismertségéhez szükséges nélkülözhetetlen feltételek megteremtődtek. De nem hiába, hisz a húsz kötetből számba vett legutóbbi öt év kiadványai arról tanúskodnak, hogy vannak kutatók, akik a szervezési keretek biztosította lehetőségeket tartalommal ki tudják tölteni. Elkötelezett és ügyes szervezők, tartalmas publikációk,

---

⁴⁵ Fórizs Sándor: Külföldiek, menekültek a német bűnügyi statisztikában. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 163. o.

⁴⁶ Balla József: A határrendészeti szolgálati ág korrupciós veszélyeztetettsége. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 191. o.

⁴⁷ Hautzinger Zoltán: A migráció dinamikája és társadalmi hatásai. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 297. o.

⁴⁸ Ritecz György: A tömeges irreguláris migráció megszűnése, avagy tények, amelyekről nem akarunk tudomást venni. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 237. o.

és mindezek csaknem húszéves együttműködésének eredményeként kialakult a legújabb tudományos eredményeket bemutató tekintélyes tudományos fórumok sora, amelyek közt méltán ott szerepel a hagyományos pécsi, Szent László napjához kötődő, évente megrendezett tanácskozás. *„Önök e téren is úttörő munkát végeztek, a „pécsi konferencia” a rendészet körében fogalommá vált, minden szereplőjének tudományos rangot adó tudományos fórummá... A hazai közrend, közbiztonság és határvédelem szilárd helyzete, a rendvédelmi szerveink iránti közbizalom már nem csak lehetővé teszi, hanem egyenesen megköveteli a rendészeti stratégiai gondolkodás tudományos megalapozását.”*⁴⁹

---

⁴⁹ Pintér Sándor: Köszöntő. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX., Pécs, 2018., 3. o.

Summary

Angyal, Miklós: Why criminalistics is a science? Rethinked principles of criminalistics (4-28)

The study examines the theoretical foundations of development and research directions in the past decades in the field of criminalistics as an independent discipline. It aims to present the philosophical and scientific background of criminalistics, and the implications of cognitive sciences in criminalistics. In addition, it tries to outline the boundary between criminalistics and forensic sciences by taking the domestic context into account.

Bischoff, Georgina – Táncki, Tibor: The possibility of creating innovative databases and their added value in illegal migration related investigations (29-68)

Our study's goal is to highlight innovative technical and information technology solutions, which need to be incorporated in the modern crime investigators' daily work. It is necessary for the members of the law enforcement to learn the basic technical skills and exploit this potential of knowledge to be able to improve the efficiency and the success rate of the investigation.

Lówi, Ildikó: The attitudes of V4 countries towards modern immigration – International outlook (69-108)

Phenomena experienced in connection with migration contribute to the evolution of negative feelings, which can lead to unforeseen consequences. Such attitudes are hostility against outlanders, or its more serious form, xenophobia. The author of the article analyses the main causes leading to xenophobia and how the opinion of the public is shaped by the latest information in the Visegrad countries.

Balla, József: Admission and validity of travel documents (109-122)

The components of border check have a significant impact on the safety of a country or a region. There is a clear correlation between the shift in the forgery methods of official documents and the security and defence elements of the documents used as the object of forgery. The documents, which contain such security elements that are adjusted to the technological state of development of the era, are less likely to become forgers' "targets" compared to those which have low level protection system.

Christián, László: Relevant actors in the field of safer rural areas (123-143)

This paper describes the function of the relevant actors of in the field of rural areas and summarise some results of a complex relating survey. One of these organisations is the very special body which we introduce, the field guard service.

Deák, József: Twenty volumes for the development of the science of law enforcement (144-157)

Since 2001, each June an international academic conference is held in Pécs to have high quality, professionally adaptable discussions on the essential questions regarding the everyday operation of law enforcement bodies. The twentieth volume of this series of conferences was issued in November 2018 entitled "Challenges in Security in the 21st Century". Because of the anniversary volume, we reviewed the previous five ones.